

Alina Geanina Ionescu

ICOANE PE LEMN ȘI STICLĂ DIN
PRINCIPALELE COLECȚII SIBIENE

EDITURA „ASTRA MUSEUM”
SIBIU, 2009

ALINA GEANINA IONESCU

**ICOANE PE LEMN ȘI STICLĂ
DIN PRINCIPALELE COLECȚII SIBIENE**

**Editura „ASTRA Museum”
Sibiu, 2009**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IONESCU, ALINA GEANINA

Icoane pe lemn și sticlă din principalele colecții sibiene

/ Alina Geanina Ionescu. - Sibiu : Astra Museum, 2009

ISBN 978-973-8993-49-5

75.046.3

Colaboratori:

Complexul Național Muzeal ASTRA - Sibiu

Muzeul Național Brukenthal - Sibiu

Arhiepiscopia Sibiului și Mitropolia Ardealului

Coperta I: detaliu icoană pe lemn „Maica Domnului cu Pruncul” - Popovici Toader Zugrav,
nr. inv. 295 OC, CNM „Astra” Sibiu

Foto: Alexandru Olănescu

Grafică copertă I și IV: Alina Geanina Ionescu

Tehnoredactare: Alina Geanina Ionescu, Liliana Oprescu, Delia Voina

Copyright © ALINA GEANINA IONESCU

TIPOGRAFIA PrintATU.ro

Sibiu

e-mail: niu@printatu.ro

www.printatu.ro

CUVÂNT ÎNAINTE

Autoarea lucrării ce vede acum lumina tiparului este absolventă a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Istorie și Patrimoniu, fiind, în același timp, un sensibil și prolific artist, cu numeroase expoziții în țară și străinătate, talentul său fiind pus în slujba conservării și restaurării tezaurului artistic românesc, atât de bogat și prea puțin cunoscut.

Având un contact nemijlocit cu opera de artă, Alina Geanina Ionescu, în calitate de restaurator de icoane pe lemn și sticlă la Complexul Național Muzeal „Astra” din Sibiu, a avut privilegiul să cunoască în detaliu numeroase opere de o remarcabilă frumusețe și valoare artistică.

Activitatea de cercetare și restaurare a picturii de icoane, desfășurată timp de mai mulți ani, a fost încununată de laurii unui doctorat la Universitatea sibiană, dizertația fiind finalizată sub competența îndrumare a distinsului Prof. univ dr. Thomas Năgler.

Sibiul este deținătorul unui patrimoniu artistic impresionant, marile muzee conservând în patrimoniul lor valoroase icoane pictate pe lemn și pe sticlă. Autoarea ne prezintă Colecțiile de Icoane de la Complexul Național Muzeal „Astra” (Colecția „Obiecte de Cult”, Colecția „Cornel Irimie”, Colecția „Telea - Bologa”, Colecția Muzeului în Aer Liber), Colecția Muzeului Național Brukenthal (icoane sec. XVIII-XIX) și Colecția Arhiepiscopiei Sibiului (icoane pe lemn și sticlă din sec. XVIII-XIX). Cercetarea picturii de icoane are o importanță deosebită pentru specialiști, dar și pentru iubitorii de frumos, lucrarea având meritul de a publica un mare număr de opere inedite, sau prea puțin cunoscute.

Icoanele pictate pe lemn sau cele pe sticlă provin din centrele de pictură din Transilvania, dar și din regiunile extracarpatiche. Sunt prezenți cu lucrări în colecțiile sibiene pictorii de la Rășinari sau din Șcheii Brașovului, cei din Mărginimea Sibiului și din regiunile centrale ale Transilvaniei, din părțile Clujului, ale Bistriței și Sălajului, din Țara Bârsei, din Făgăraș și Hunedoara.

Dacă restauratorul și cercetătorul a redactat textul, despre care autoarea spune cu modestie că va constitui o premisă pentru cercetarea ulterioară, artistul Alina Geanina Ionescu s-a îngrijit de grafica cărții, de tehnoredactare, de așezarea în pagină a imaginilor, realizând un elegant volum ce ne învață să ne prețuim trecutul artistic.

Acad. MARIUS PORUMB

Cluj-Napoca, iunie 2009

Stilul de tradiție bizantină reflectat în icoanele transilvănene

Specifică religiei creștine, icoana este considerată atât obiect de cult cât și operă de artă. Despre cultul icoanelor se poate vorbi numai în biserica creștină.

Vasile Răducă ne vorbește despre creștinism, care este religia cuvântului întrupat și a imaginii. „Ceea ce au auzit și au văzut, apostolii au propovăduit. De aceea în mesajul pe care creștinismul îl dă lumii, alături de cuvânt stă și imaginea”.

Evanghelistul Luca este cel căruia i s-au atribuit șase sute de icoane. Ele constituie modelele după care au fost reproduse, în tradiția creștină, icoanele Mântuitorului și ale Sfintei Sale Maici, motiv pentru care imaginea „este nedespărțită de cuvânt în procesul de transmitere a revelației”.

Așadar icoana nu este o apariție târzie în tradiția creștină, începutul ei datând din epoca apostolică. Pictura icoanelor se distinge prin vechime și ne trimite cu gândul la propovăduirea evanghelică. Încă de la început icoanele au apărut și au înflorit împreună cu credința¹.

Icoana este „simbolică prin natura ei, purtând mintea celui care o contemplă dincolo de ea, la ceea ce simbolizează”². Icoana este o reprezentare, „un chip reprodus după criterii precise”, impuse în primul rând de dogma bisericii, motiv pentru care nu orice imagine cu subiect religios poate fi numită icoană. Ea este cea în care zugravul exprimă învățătura bisericii³.

Prin acest lucru se deosebește pictura catolică de icoana specifică lumii ortodoxe. Ortodoxia rămâne doctrinară canonului, în timp ce artistul din mediul catolic are mult mai mare libertate de exprimare.

Biserica Răsăritului a pretins ca pictorii de icoane să se conformeze unui ansamblu de canoane. Canoanele se impun prin miniaturile făcute de călugări, prin caietele de meșter și ulterior prin erminii, culegeri de texte. Pentru exemplificare amintim *Erminia picturii bizantine* a lui Dionisie din Furna.

Fiind diferită de arta profană, icoana revelează taina pe care a reprezentat-o. Icoana a fost pentru o lungă perioadă de timp, apanajul călugărilor. Înainte de a picta icoana, aceștia o zămisleau în interiorul lor prin rugăciune, liniște și asceză.

Fortunato Theokretov afirma că „Rațiunea de a fi a icoanelor este aceea de a sluji atât lui Dumnezeu cât și omului ... Canonul iconografic formulat de-a lungul secolelor nu este o închisoare care ar priva artistul de elanul său creator, ci păstrarea autenticității a ceea ce este reprezentat. În aceasta constă tradiția ... ”⁴

¹ Răducă, Prefață la Quenot 1993, pp. 5-6.

² Cavarnos 2005, p. 219.

³ Răducă, Prefață la Quenot 1993, pp. 6-7.

⁴ Quenot 1993, pp. 47-49.

Chiar dacă s-a urmărit redarea fidelă față de Tradiție, constatăm că în spațiul rusesc există nu mai puțin de patruzeci de școli de pictură (Novgorod, Iaroslav, Moscova, Stroganov, Tver etc), unde nu se găsesc icoane identice⁵.

O pictură complexă conține foarte multe straturi între care există o legătură firească. Preparația este stratul protector și pregătitor al suportului, ce-l face apt să primească pictura. Pentru a înțelege acest lucru este necesar să cunoaștem structura preparației. Aceasta poate cuprinde: înclieirea; preparația propriu-zisă (grundul); bolusul; stratul de impresiune (imprimatura)⁶.

În *Dicționar de artă. Forme, tehnici, stiluri artistice*, înclieirea suportului este considerată prima etapă din operația de grunduire. Ea constă în aplicarea pe suprafața uscată a suportului, a unuia sau a două straturi de soluție de clei. Rolul cleiului este de a „hrăni” suportul și de a-i asigura o legătură solidă cu grundul⁷.

Pictorii ruși, în scopul de a proteja scândura contra fisurării ei posibile, aplicau prin lipire o țesătură de in sau cânepă, denumită „pavoloca”. „La cele mai vechi icoane, stratul de pânză îmbrăca aproape întreaga suprafață a scândurii. În secolul al XVI-lea, pânza era lipită numai acolo unde suportul era expus fisurării”. Această aplicare a pânzei era denumită „pavoloca” parțială⁸.

Din *Tratatul de pictură* al lui Cennino Cennini, capitolele CXIII, CXIV și CXVII, reiese că se aplica soluție de clei de pergament în apă, așternut pe uscat, peste care erau puse fâșii de pânză de in. După uscare, urma grunduirea propriu-zisă⁹.

Dacă în Țara Românească, în general, „stratul de preparație se aplica direct pe lemn”, iar în Moldova se lipeau fâșii de pânză la îmbinări, atunci când panoul se compunea din două sau mai multe planșe, pentru o rezistență cât mai mare a acestuia, în Transilvania, „din cauza posibilităților modeste, stratul de preparație era aplicat direct pe lemn, foarte subțire și friabil, având o rezistență slabă”¹⁰.

Demn de amintit este faptul că în practica de restaurare am întâlnit la icoanele lipovenești procedeul de lipire a unei benzi de hârtie pe îmbinarea planșelor sau pe defecte ale panoului.

După Liviu Lăzărescu în *Pictura în ulei*, compoziția grundului obișnuit se reduce la trei elemente: un „corp”, de obicei o materie albă și de preferință inertă, cum este creta sau ipsosul; un liant (cleiurile animale) și când este cazul, un plastifiant (uleiul, mierea etc)¹¹.

⁵ Quenot 1993, p. 50.

⁶ Măle 1976, p. 41.

⁷ Dicționar 1995, A-M, p. 238.

⁸ Filatov 1961, p. 12.

⁹ Cennini 1977, pp. 105-106; 108-109.

¹⁰ Nicolescu 1976, p. 16.

¹¹ Lăzărescu 1996, p. 107.

Grundurile utilizate de școlile de pictură sunt variate. De asemenea ele pot să difere de la o țară la alta, de la o epocă la alta, și în cadrul aceleiași epoci¹².

Ipsosul, creta, cleiurile animale și vegetale, laptele, oul și mierea s-au folosit încă din Antichitate. În preparațiile medievale se foloseau cu precădere ipsosul și creta¹³.

Ca o concluzie, Iuliana Dancu în *Restaurarea icoanelor pe lemn și pe sticlă* afirmă că „preparația grundurilor constituie secretul bine păstrat al fiecărui meșter, bazat pe o lungă experiență moștenită din tată în fiu”¹⁴.

Mihail Mihalcu, în *Fața nevăzută a formei și culorii*, definește bolusul ca fiind „un termen generic atribuit unor pigmenți proveniți din argile fine și colorate (roșiatice sau verzui - albicioase), în compoziția cărora intră o proporție mare de oxid de fier trivalent sau oxizii altor metale”.

Rolul său este acela de a „încălzi” prin transluciditate culoarea foiței de aur, constituind un fond de culoare. Era cunoscut și folosit încă din Antichitate, însă nu toate icoanele îl conțineau. Unele aveau un strat general de bolus, iar altele numai din loc în loc, în funcție de mărimea și poziționarea zonelor aurite (aureolă, veșminte). Are culoarea roșie și nuanțele sale sunt diferite în funcție de proveniența pigmentului¹⁵.

Picturile cu o stratigrafie complexă conțin un strat special atât ca și compoziție cât și ca tehnică de realizare. Acesta este imprimatura, un ansamblu de straturi subțiri, colorate, ușoare și transparente, aplicate peste grund¹⁶. Rolul său, după afirmațiile lui Gilberte Emile Mâle, era acela de a unifica, de a diminua porozitatea de ansamblu și de a modifica colorația. De menționat este faptul că imprimatura nu se folosea întotdeauna¹⁷.

Pierre Garcia, în *Le Métier du Peintre. Abrégé d'atelier*, vorbește despre funcțiile imprimaturii. Imprimatura îi oferă pictorului fondul colorat pe care va putea începe lucrul, acel joc al rezervelor, frotiurilor, transparentelor și suprapunerilor. Prin intermediul ei pictorul va obține acorduri colorate de o mare bogăție.

Totodată, imprimatura are menirea de a realiza un veritabil filtru colorat, cu ajutorul unui strat de culoare suficient de fin, permițând pictorului să-și înceapă opera pe o suprafață colorată, transparentă și luminoasă¹⁸.

¹² Dancu 1966, p. 27.

¹³ Lăzărescu 1996, p. 97.

¹⁴ Dancu 1966, p. 27.

¹⁵ Mihalcu 1996, p. 49.

¹⁶ Garcia 1990, p. 64.

¹⁷ Mâle 1976, p. 41.

¹⁸ Garcia 1990, p. 64.

Giorgio Vasari, în *Viețile pictorilor, sculptorilor și arhitecților*, vorbește despre tehnica imprimaturii. El afirmă că, după operația de grunduire, deasupra se „bătea” cu palma așa-numita „imprimatura”¹⁹.

După aurire și uscare, începe pictarea propriu-zisă. Emulsia de gălbenuș de ou se folosește ca liant pentru pigmenți. „Culorile fundamentale folosite sunt cele „de pământ” (pigmenți minerali) și culorile organice naturale”²⁰.

Monahia Iuliania (Maria Nicolaevna Socolova) amintește, în *Truda iconarului*, faptul că „Treptele procesului pictării icoanei au fost elaborate prin experiența de veacuri a iconarilor din vechime”²¹.

Pentru pictarea icoanelor trebuie să se urmeze etape clare, consecutive. ”La început se dă fondul sau proplasma cu un amestec alcătuit din alb de plumb, ocră și pământ verde. Se desenează peste proplasmă, întâi subțire, apoi mai puternic, de-a lungul conturilor incizate”²².

Semicarnația se alcătuiește din două părți de carnație și o parte de proplasmă. Urmează carnația care se poate realiza din alb de plumb și ocră galben sau ocră - roșiatic, pe la reliefurile feței. Apoi, în carnație se mai adaugă alb de plumb, pentru a se face mai albă. Această culoare se aplică în strat foarte subțire pe părțile mai ridicate care se vor mai luminoase. Pe părțile care par reliefate, albul de plumb se accentuează²³. Chipurile se realizează, după cum am specificat mai sus, prin aplicarea succesivă a culorii, pornind de la tonul închis la cel deschis. Pentru blicuri, înscrisuri, se utilizează culori vii.

Icoana terminată se lasă la uscat mai multe zile, după care se acoperă cu olifă (ulei de in fiert preparat după rețete) sau vernis. Operația de protecție a icoanei cere multă îndemânare. Vernis-ul joacă un rol dublu: de transparență și de protecție a culorii²⁴.

Iconarul „își hrănește arta din tradiția și din învățătura bisericii”. Atitudinea lui în fața personajului reprezentat trebuie să fie una similară cu cea a Sfântului Ioan Înaintemergătorul: „Trebuie ca El să crească și eu să mă micșorez”. De aici deducem că iconarul „nu trebuie să-și semneze lucrările, cel puțin pentru trei motive: în primul rând, numele său este sinonim cu cel al personalității sale, care nu trebuie să iasă în evidență; în al doilea rând, icoana este realizată după tradiție și după documente, care nu aparțin pictorului; în al treilea rând, inspirația pe care o are pictorul vine de la Duhul Sfânt”²⁵.

¹⁹ Vasari 1968, I, p. 115.

²⁰ Uspensky, Lossky 2003, pp. 83-84.

²¹ Monahia Iuliania 2001, p. 59.

²² Uspensky, Lossky 2003, p. 85.

²³ Dionisie din Furna 2000, pp. 36-37.

²⁴ Uspensky, Lossky 2003, pp. 85-86.

²⁵ Quenot 1993, pp. 50-51.

Michel Quenot, în *Icoana, fereastră spre absolut*, ne amintește faptul că „... unii artiști profani își semnează lucrările prin introducerea în tablou a unui element pictural, care ne permite să-i identificăm. Această procedură nu este admisă în cazul icoanei, deoarece acela care se roagă în fața ei ar putea fi abătut de la scopul esențial ... Este foarte important să deosebim arta profană de arta sacră, domeniu căruia îi aparține icoana. În arta profană, opera originală și de valoare reflectă personalitatea artistului. Ea este într-un anumit fel o încercare de materializare a gândirii și a viziunii sale cu privire la lume. O recunoaștere a publicului implică creații noi, iar efortul artistului tinde în mod constant spre inovație și depășire”²⁶.

Icoana a fost considerată drept una dintre creațiile artei plastice. Evgheni N. Trubețkoi, în lucrarea *3 eseuri despre icoană*, afirmă că ne aflăm în fața uneia dintre cele mai mari enigme. Dilema constă în împăcarea ascetismului cu acele culori pregnante și vii. Întrebarea este în ce constă secretul acestei îmbinări între o tristețe și o bucurie plenară. Tot el consideră că în pictura noastră iconică, tema bucuriei și tema tristeții - cea ascetică - sunt prezente în egală măsură. Tristețea, aspectul ascetic al icoanei are un rol pregătitor. Esențiale în ea rămân bucuria, biruința definitivă a lui Dumnezeu - Întrupat, îmbisericirea întregii umanități²⁷.

La rândul său Michel Quenot, în lucrarea *Învierea și icoana*, ne mărturisește că „icoana autentică nu desfată sensibilitatea, nici nu stimulează imaginația ... Ea nu reprezintă viața biologică sau fizică, ci trupul deja transfigurat ... Absența naturalismului apare cel mai bine în mâinile, picioarele, în trupurile „atrofiate” pe care le reprezintă, semn evident al abandonării cărnii în avantajul „trupului slavei” promis celor aleși, „trupului duhovnicesc” caracterizat prin transparență, subtilitate, lumină”²⁸. „Prin urmare, a nega icoana înseamnă a nega Întruparea Fiului lui Dumnezeu, adică posibilitatea noastră de a ne întâlni cu Dumnezeu, Cel ce, spun Părinții, S-a îmbrăcat cu trupul nostru pentru ca noi să ne îmbrăcăm în dumnezeirea Lui”²⁹.

Referindu-se la opera pur estetică, Paul Evdochimov, în *Arta icoanei, o teologie a frumuseții*, afirmă că aceasta „se deschide într-un triptic ale cărui părți componente sunt artistul, opera și privitorul. Artistul își execută opera ... și stârnește o emoție admirativă în sufletul privitorului. Și chiar dacă emoția se preface în sentiment religios, acesta nu vine decât din capacitatea subiectivă a privitorului respectiv. O operă de artă este făcută pentru a fi privită. Ea încântă sufletul ... însă nu are funcție liturgică. Arta sacră a icoanei transcende planul emotiv care se manifestă prin sensibilitate”³⁰. Asprimea hieratică și ascetismul o pun în opoziție cu tot

²⁶ Quenot 1993, p. 51.

²⁷ Trubețkoi 1999, pp. 17-18.

²⁸ Quenot 1999, p. 69.

²⁹ Quenot 1999, p. 73.

³⁰ Evdochimov 1992, p. 159.

cea ce este emoție generată de arta profană. „Prin această funcție liturgică, icoana ... naște nu emoția, ci sentimentul mistic ... Artistul se pierde în spatele tradiției care vorbește”.

Lumina este subiectul icoanelor. Se poate spune astfel că „vederea duhovnicească a Transfigurării îl învață pe orice iconar că el zugrăvește mai mult cu lumina decât cu culorile”³¹. Același autor precizează că „mesajul tainic al icoanei exprimă cele de dincolo. Prin imperfecțiunea sa empirică, icoana sugerează desăvârșirea ... Criza artei sacre nu este estetică, ci religioasă ... În lipsa artei sacre de odinioară, nu mai găsești decât opere de artă cu subiect religios”³².

Trebuie să precizăm faptul că, „iconar” înseamnă „scriitor de imagine” și nu „pictor”. Adevărații iconari nu ilustrează realitatea exterioară, ci realitatea spirituală³³.

Dacă vorbim despre munca iconarului, nu spunem că acesta „pictează” icoana. Atât în limba greacă cât și în limba rusă se folosește termenul de „a scrie” icoana, pentru că „acest gen de pictură este analog scrierii și chiar identic. Ca și cuvântul scris, icoana transmite adevărul creștin. Ea reprezintă o teologie în imagini”. Ca izvoare literare, pictorii iconari au consultat în primul rând Sfânta Scriptură, apoi literatura apocrifă, textele hagiografice și textele liturgice, precum și învățătura Părinților. Această diversitate a dus la o varietate de teme în ansamblul cultului ortodox³⁴.

După H. R. Radian, în *Cartea proporțiilor*, învățătura aceasta apare pentru prima dată scrisă în *Cartea de pictură* de la Muntele Athos și datează din secolul al XII-lea, fiind cunoscută în zilele noastre după versiunea pictorului monah Dionisie din Furna care a trăit în secolul al XV-lea sau al XVI-lea. Ieromonahul Macarie a tradus-o pentru prima dată în românește sub titlul de „Carte numită Gramatică ori Ustav ori Erminie ... Întru sfânta mănăstirea Căldărușanilor la anul mântuirii 1805, ianuarie 15”³⁵.

Egon Sendler, în *Icoana, chipul nevăzutului*, ne vorbește despre tradiția artei bizantine care a fost conservată și după căderea Constantinopolului, în Creta, în țările balcanice, dar mai ales în Rusia. Credincioșii au rămas fideli aceluiași scheme figurative, imaginile continuând să folosească vechea reprezentare a spațiului. Fenomenul va dura până la expansiunea artei apusene. În icoanele „occidentalizate”, icoane din secolul al XVII-lea, se descoperă tocmai faptul că spațiul este conceput în profunzime³⁶.

³¹ Evdochimov 1992, p. 159, 164.

³² Evdochimov 1992, p. 189.

³³ Quenot 1993, pp. 45-46.

³⁴ Sendler 2005, pp. 68-69.

³⁵ Radian 1981, pp. 236-237.

³⁶ Sendler 2005, pp. 125-126.

Cercetătorul Marius Porumb, în *Pictura românească din Transilvania (sec. XIV-XVII)*, menționează faptul că „preocuparea pentru o cercetare sistematică a picturii românești transilvănene apare relativ târziu ... Icoanele s-au bucurat de atenție încă din perioada celor două războaie mondiale. Cercetările incidentale, cu caracter istoric general sau monografic, au contribuit la semnalarea unor picturi murale sau icoane din patrimoniul artistic al Transilvaniei. În general, cercetările s-au limitat la comunicarea unor inscripții de donație, care, uneori, cuprindeau și nume de pictori. Atenția lui Nicolae Iorga a fost mereu îndreptată și spre Transilvania. Astfel, în anul 1922 publică studiul *Biserica din Avrig și valoarea ei de artă*, iar în anul 1924 *Picturi și obiecte de artă din Biserica Șcheilor Brașovului*.

Pe baza unor publicații anterioare, Ștefan Meteș a adunat, în anul 1926, numeroase date despre zugravii bisericilor române, pe care le-a publicat în *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice pentru Transilvania ...* Autorul are marele merit de a fi făcut cunoscut specialiștilor numărul însemnat de artiști în arta zugrăvitului din cele trei țări române³⁷ și de a fi semnalat o serie de inscripții care ulterior au dispărut. Ștefan Meteș este primul dintre istorici care i-a adunat într-un studiu amplu pe toți pictorii cunoscuți până atunci. Volumului amintit îi aduce o completare în anul 1932, prin studiul: *Note despre zugravii bisericilor române*.

Tot în același an, „profesorul I. D. Ștefănescu publica la Paris valoroasa lucrare *La peinture religieuse en Valachie et en Transylvanie depuis les origines jusqu'au XIX siècle*, care analizează pentru prima dată picturile murale și unele icoane, în special de la monumentele din sudul Transilvaniei³⁸. Aceluiași autor i se datorează o lucrare de referință - *Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești*, publicată în anul 1973.

O altă lucrare dedicată istoriei icoanelor românești a fost publicată de Nicolae Iorga în anul 1934, în cadrul volumului *Les arts mineurs en Roumanie*. Autorul prezintă pentru prima dată un amplu material privind icoana românească în general.

Atanasie Popa a publicat între anii 1930-1938 o serie de studii cu caracter istorico-monografic privind câteva biserici de lemn din Transilvania.

O altă lucrare importantă apărută după instaurarea comunismului în România este cea a lui Cornel Irimie și a Marcelei Focșa - *Icônes sur verre de Roumanie*, din anul 1968, apărută în anul 1971 și în limba română³⁹.

³⁷ Porumb 1981, I, pp. 5-6.

³⁸ Porumb 1981, I, p. 6.

³⁹ Porumb 1981, I, p. 7.

În ultima perioadă de timp, arta românească din Transilvania a devenit subiectul multor studii întreprinse de numeroși cercetători în domeniu ce au analizat evoluția picturii transilvănene în diferite contexte⁴⁰.

În anul 1971 Corina Nicolescu semnează lucrarea *Icoane vechi românești*, considerată de cercetătorul Marius Porumb un volum - sinteză ce prezintă evoluția picturii icoanelor în cele trei provincii istorice românești⁴¹.

De asemenea, în anul 1998 apare lucrarea *Dicționar de pictură veche românească din Transilvania sec. XIII-XVIII*, iar în anul 2003 *Un veac de pictură românească*, ambele fiind publicate de cercetătorul Marius Porumb. Amintim și volumul cercetătorului Alexandru Efremov, *Icoane românești*, publicat în anul 2002.

Corina Nicolescu, în *Icoane vechi românești*, amintește faptul că, până la sfârșitul secolului al XX-lea, studiile s-au îndreptat și asupra icoanelor pe sticlă. „Ca pictură populară „naivă” ele au intrat în circuitul universal datorită expozițiilor organizate în ultimii ani și prin albumele publicate”⁴² de autori precum Cornel Irimie, Marcela Focșa *Icoane pe sticlă*, Iuliana Dancu, Dumitru Dancu - *Pictura țărănească pe sticlă*, H. Skrobucha, *Ikonenmuseum. Recklinghausen*, Ioan Mușlea - *Icoanele pe sticlă și xilogravurile țăranilor români din Transilvania*, Ion Apostol Popescu - *Arta icoanelor pe sticlă de la Nicula etc.*

Expozițiile au avut de-a lungul timpului un rol bine definit, punând în valoare icoane mai puțin cunoscute din colecțiile marilor muzee. Un interes deosebit pentru icoanele românești s-a manifestat în Germania prin activitatea Muzeului din Recklinghausen. Unică în Europa Occidentală, colecția muzeului cuprinde 49 de icoane pe sticlă din Transilvania⁴³.

Expoziția de la București - *Pagini de artă închinată Transilvaniei* - a impresionat publicul vizitator, cât și artiștii și specialiștii prezenți la eveniment. Expoziția a fost organizată între anii 1968 - 1970 de Muzeul de Artă al României la București, deschizându-se ulterior la Cluj, la Oradea și la Sibiu. Organizarea expoziției „a oferit pentru prima dată prilejul de a reuni, într-un ansamblu, peste 100 de icoane de pe tot cuprinsul Transilvaniei, ilustrând bogăția și varietatea picturii din această parte a țării noastre”⁴⁴. Multe icoane din colecția Arhiepiscopiei Sibiului au figurat în această expoziție.

Icoanele, această legătură dintre cer și pământ, proprii spațiului ortodox, reflectă spiritualitatea lumii medievale, reprezentând adevărate izvoare istorice. Ele constituie o moștenire culturală aparținând Evului Mediu. Icoanele ne arată continuarea în forme proprii,

⁴⁰ Porumb 1981, I, p. 6.

⁴¹ Porumb 1981, I, p. 7.

⁴² Nicolescu 1976, p. 18.

⁴³ Nicolescu 1976, p. 10.

⁴⁴ Nicolescu 1976, p. 8, 15.

specifice fiecărui zugrav local, a artei bizantine prin meșteșug și concepție⁴⁵, până la începutul secolului XX.

Astfel, „arta bizantină ca și izvorul ei de inspirație care este teologia bisericii răsăritene, a rămas fidelă sieși în toate regiunile, deși a permis manifestarea liberă a talentului creativ autonom și a meșteșugului propriu fiecărui spațiu ...”⁴⁶

Corina Nicolescu, în *Icoane vechi românești*, consideră că „icoana constituie un document dintre cele mai importante care, dincolo de valoarea artistică, prin conținutul de idei și execuția tehnică lămurește școlile și mediile de artă, personalitățile artistice, legăturile cu alte zone culturale, curente culturale ce ajungeau până în mediul românesc ... În arta bizantină dar și în arta popoarelor care au continuat tradiția artistică a Constantinopolului, spiritul narativ și-a făcut loc tot mai mult atât în pictura murală cât și în icoane”⁴⁷. Astfel, în secolul al XVII-lea și în secolul al XVIII-lea, pictura de icoane în Țările Române, în lumea balcanică și a Orientului Apropiat are caracter preponderent narativ. Cercetătorii au încercat să deslușească izvoarele icoanei românești și legăturile ei cu cele păstrate în lumea răsăriteană și balcanică⁴⁸.

Aceeași autoare afirmă că „în trecutul artistic și spiritual al Țărilor Române ca și în întreaga Europă răsăriteană, icoanele au jucat un rol important ca obiecte de cult, în biserici și mănăstiri, alcătuind ansambluri sub forma iconostaselor sau tâmplelor, care separau incinta altarului de naos ... Icoanele alcătuiau uneori decorul bisericilor de lemn, lipsite de pictură murală, acestea fiind dispuse în ordinea programului iconografic. În unele biserici din zona sud-vestică a Munților Apuseni, icoanele pe sticlă au înlocuit pictura murală, luminând interiorul prin coloritul lor foarte viu”⁴⁹.

„Tezaurile mănăstirilor posedau, cu secole în urmă, numeroase icoane de preț, care au căzut pradă incendiilor și jafurilor ... în trecutul tulburat al Țărilor Române. Din această pricină piesele anterioare secolului al XVI-lea sunt relativ rare în colecțiile românești ... În Țările Române, în afara lucrărilor artiștilor locali, se mai găsesc icoane timpurii aduse de la Constantinopol sau din alte centre. Icoanele grecești de școală athonită și cretană au circulat fără întrerupere, în număr destul de mare, și se păstrează în colecții și biserici românești. Lucrări provenind din ateliere rusești, poloneze și sârbești apar de asemenea în colecțiile românești. Sub raport istoric, cele mai vechi icoane sau replicile lor se bucurau de o venerație deosebită, ele având un rol important în stabilirea legăturilor populației din diferite zone ale țării”⁵⁰.

⁴⁵ Nicolescu 1976, p. 5.

⁴⁶ Podlacha, Nandriș 1985, II, p. 21.

⁴⁷ Nicolescu 1976, p. 5, pp. 7-8.

⁴⁸ Nicolescu 1976, p. 8.

⁴⁹ Nicolescu 1976, pp. 11-12.

⁵⁰ Nicolescu 1976, pp. 12-14.

Ținând cont de originile și condițiile de dezvoltare ale artei din Transilvania, pictura de icoane prezintă în această parte a țării o mare varietate și un interes artistic deosebit pentru cercetători. Având în vedere concepția artistică cât și particularitățile legate de meșteșug, este explicabil procesul de dăinuire, până în secolul al XVIII-lea, a unor ecouri din trecut care leagă această pictură de arta romanică și gotică. Pe de altă parte, datorită circulației zugravilor și operelor lor constatăm, în zona sudică a Transilvaniei, legătura directă a picturii de icoane cu cea din Țara Românească. De asemenea, în pictura de icoane precum și în pictura murală s-au înregistrat o serie de elemente ale artei Renașterii și ale Barocului. Ele sunt rezultatul pătrunderii barocului austriac prin greco-catolicism și al elementelor de Renaștere din Polonia și Slovacia.

Alexandru Efremov, în *Icoane românești*, menționează că „pictura de icoane pe lemn din Transilvania constituie o problemă aparte” pentru situația poporului român din această parte a țării și a condițiilor istorice „în care s-a format și a evoluat arta românilor din Transilvania” care „a suportat stăpânirea străină, cu toate consecințele ei economice, politice și culturale, timp de aproape un mileniu. Statul feudal maghiar, suzeranitatea otomană asupra Principatelor și apoi Imperiul Habsburgic au exercitat necontenit presiuni sub diferite forme și intensități asupra populației autohtone care a avut forța necesară de a-și păstra ființa națională ... În aceste condiții vitrege a evoluat arta poporului român din Transilvania, lipsit de drepturi și mijloace, făcând și mai explicabilă dispariția, cu rare excepții, a icoanelor realizate înainte de secolul al XVIII-lea”⁵¹.

Ca încadrare cronologică a icoanelor din Transilvania, Corina Nicolescu în *Icoane vechi românești* menționează că acestea „coboară până către mijlocul secolului al XVI-lea, în acest sens amintind tripticul de la Agârbiciu și cel de la Mânăstireni-Bica. Marea lor majoritate însă se încadrează în a doua jumătate a secolului al XVII-lea și în secolul următor ... Rareori un document amintește un nume de zugrav sau de o iscălitură mărunță. De cele mai multe ori aceiași meșteri care realizau ansamblurile monumentale înfăptuiau și icoanele zugrăvite pe lemn. Mai bine cunoscuți sunt zugravii din secolul al XVII-lea, care sub înrâurirea artiștilor din Polonia și Occident au început să-și semneze operele ... Calea de dezvoltare și de menținere a unei vieți artistice în Transilvania a fost cu totul deosebită. Fruntașii satelor, țărani, preoții, uneori învățăcei ai școlilor de la Neamț, Moldovița, Bistrița, Cozia etc., luptau pentru o activitate în aparență modestă, dar în realitate foarte importantă, pentru a-și menține tradiția propriei lor arte și culturi. Această țărânie cumpăra și dădea bani ca să se scrie manuscrise și icoane, ca să construiască monumente și să zugrăvească biserici. Ea este păstrătoare a tradiției și îi revine meritul de a fi creat și stimulat arta românească din Transilvania”⁵².

⁵¹ Efremov 2002, p. 120.

⁵² Nicolescu 1976, p. 19, pp. 21-22.

Marius Porumb, în *Pictura românească din Transilvania (sec. XIV-XVII)*, preciza că „interferențele artei de tradiție bizantină cu arta occidentală se manifestă frecvent în cazul picturii românești transilvănene. Prodigioasa activitate a artiștilor de formare ortodoxă, înflorirea școlilor de pictură din preajma reședințelor cneziale și voievodale sunt demonstrate atât prin marele număr de monumente decorate, cât și prin faptul că la multe din ansamblurile de pictură gotică de pe tot cuprinsul pământului transilvan se resimte prezența unor meșteri români sau a unor pictori influențați de arta acestora”⁵³.

„În timp ce în centrul și nordul Transilvaniei se poate observa o pregnantă influență a artei moldovenești, în partea de sud este evidentă influența artei din Țara Românească”⁵⁴, susține Alexandru Efremov în volumul intitulat *Icoane românești*.

Afirmația „poate fi ilustrată prin pictura valorosului triptic reprezentând scena „Deisis”, din colecția Muzeului Național Brukenthal, a cărei concepție ține, prin tema iconografică și prin tipologia personajelor, de arta de tradiție bizantină, probabil de filieră muntenească sau eventual sud-dunăreană”⁵⁵. Această amprentă este îmbinată cu influențele picturii de altare ce își fac simțită prezența prin preluarea unor elemente ale goticului central european.

Deisis, nr. inv. 2443, icoană triptic, dimensiuni 110x60 cm
Colecția Muzeului Național Brukenthal

Datorită faptului că în această operă de artă se îmbină mai multe elemente stilistice, tripticul de la Muzeul Național Brukenthal „a dat naștere la numeroase contradicții privind datarea sa”⁵⁶.

A. Popa este cel care publică pentru prima oară tripticul, oferind informații despre încadrarea sa în secolul al XVIII-lea⁵⁷, Corina Nicolescu îl datează la rândul său cu secolele XVII-XVIII⁵⁸, Marin M. Popescu, pe fișa obiectului, face mențiunea că datează din secolul al XVIII-lea, iar la reproducere din secolul al XVII-lea⁵⁹. Alexandru Efremov îl datează cu secolul al XVI-lea⁶⁰,

⁵³ Porumb 1981, I, p. 40.

⁵⁴ Efremov 2002, p. 127.

⁵⁵ Efremov 2002, pp. 127-128.

⁵⁶ Efremov 2002, p. 128.

⁵⁷ Popa, *Triptice*, p. 51, apud: Efremov 2002, p. 128.

⁵⁸ C. Nicolescu, *Expoziția Pagini de artă închinată Transilvaniei, organizată la București în 1968-1969*, apud: Efremov 2002, p. 128.

⁵⁹ M. M. Popescu, *Exposition d'art roumain ancien*, catalogul expoziției Bruxelles, f. A., p. 40, apud: Efremov 2002, p. 128.

⁶⁰ Al. Efremov, *Comori*, p. XXXIII, cat. 169, apud: Efremov 2002, p. 128.

iar cercetătorul Marius Porumb îl datează cu secolul al XV-lea⁶¹. Conform fișei de evidență din arhiva muzeului, icoana este datată ca fiind de secol XVI.

De asemenea, amintim valoroasa icoană, „Iisus Pantocrator”, tot de la Muzeul Național Brukenthal, pe care cercetătorul Alexandru Efremov o încadrează în secolul al XVII-lea. Aceeași încadrare o găsim și în fișa de evidență a piesei.

Autorul ne mai precizează că „icoanele transilvănene din secolul al XVI-lea se disting de cele contemporane din Țara Românească și Moldova printr-un desen mai spontan, dar în același timp, vădind o insuficientă „școlire” pe care o surprindem adesea și în redarea figurilor și în atitudinile siluetelor alungite ale personajelor, precum și printr-o gamă cromatică mai restrânsă, cu culori mai puțin valorate, în care roșul intens izbucnește cu forță de pe fundalul de aur vibrant și cu ornamente în relief.

2 Iisus Pantocrator, nr. inv. 2657, icoană pe lemn, mijloc de secol XVII, dimensiuni 102x70 cm
Colecția Muzeului Național Brukenthal

Viziunea în care au fost concepute icoanele transilvănene de la mijlocul secolului al XVI-lea este supusă, în special prin colorit, unui optimism sărbătoresc cu atât mai surprinzător cu cât, în secolele ce vor urma, cu unele excepții întâlnite mai ales în centrul Transilvaniei, tocmai coloritul, acum pastelat, stins, va fi acela care va conferi icoanelor transilvănene o notă de tristețe, adesea în opoziție cu desenul viguros și naiv, plin de farmec⁶².

Cât despre pictura secolului al XVII-lea, există lucrări puține datorită dispariției cnejilor români care finanțau lucrările de pictură din secolele XIV-XV⁶³. Nu trebuie excluse nici vicisitudinile timpului care au provocat dispariții ale operelor de artă.

Marius Porumb, în *Pictura românească din Transilvania (sec. XIV-XVII)*, consideră că „rolul artiștilor din Țara Românească veniți în Transilvania la sfârșitul secolului al XVII-lea este deosebit de important în dezvoltarea ulterioară a picturii murale și a artei zugrăvirii icoanelor⁶⁴.

După Alexandru Efremov în *Icoane românești*, „icoanele transilvănene de la sfârșitul secolului al XVI-lea și din secolul al XVII-lea vor mai păstra, în special în Maramureș și în zona centrală a Transilvaniei, unele trăsături amintite mai sus. Însă, încep să fie din ce în ce mai

⁶¹ Marius Porumb, *Vechi icoane*, pp. 51-52, idem, *Pictura românească*, pp. 51-52, fig. 49, 51, apud: Efremov 2002, p. 128.

⁶² Efremov 2002, pp. 128-129.

⁶³ Păcurariu 1981, p. 82.

⁶⁴ Porumb 1981, I, p. 96.

evidente trăsături noi care vor deveni cu timpul, în secolul al XVIII-lea, caracteristice genului. Astfel, culoarea își pierde din vigoare, accentele cromatice devin din ce în ce mai timide sau izbucnesc cu violență, desenul devine mai personal dar și mai naiv, iar fondurile din foiță de aur cedează treptat locul celor din foiță de argint sau cositor, cu aspect rece, căruia numai vernis-ul gălbui îi mai dă căldură”⁶⁵.

Așa cum am menționat, începutul secolului al XVIII-lea a adus schimbări majore în viața religioasă a românilor din Transilvania, schimbări ce se vor reflecta și în arta icoanelor.

Curentul brâncovenesc, având suportul politic al lui Constantin Brâncoveanu care a sprijinit românii din sudul Transilvaniei împotriva ofensivei catolice a Imperiului Austriac, a devenit din ce în ce mai evident în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, fiind popularizat de meșterii din sudul Transilvaniei, reprezentanți ai centrelor artistice din Șcheii Brașovului, Rășinari și Făgăraș⁶⁶. Amintim, în acest context, valorosul iconostas de la Bungard, din județul Sibiu, aflat astăzi în capela Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu. Pictura aparține stilistic școlii brâncovenești de la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea⁶⁷, așa cum precizează cercetătorul Marius Porumb în *Dicționar de pictură veche românească din Transilvania sec. XIII-XVIII*.

Amintim un grup de trei icoane împărătești: „Iisus Pantocrator” - nr. inv. 257 OC, „Sfântul Nicolae” - nr. inv. 260 OC și „Maica Domnului cu Pruncul - Eleusa” - nr. inv. 324 OC ce se află astăzi în colecția de icoane a Muzeului „Astra”.

Iisus Pantocrator
icoană pe lemn - CNM „Astra”
nr. inv. 257 OC
datată 1718
Ivan Zugravul
dimensiuni 50x28 cm

Sfântul Nicolae
icoană pe lemn - CNM „Astra”
nr. inv. 260 OC
datată 1718
Ivan Zugravul
dimensiuni 50x28 cm

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn - CNM „Astra”
nr. inv. 324 OC
datată 1718
semnată Ivan Zugrav[u] [din]
Cărpiniș - inscripție în chirilică
dimensiuni 54,6-54,9x33,3-33,4 cm

Din punct de vedere iconografic și stilistic, icoanele se încadrează în perioada de început a secolului al XVIII-lea, de influență munteană⁶⁸. Meșterul transilvănean Ivan Zugrav semnează

⁶⁵ Efremov 2002, p. 129.

⁶⁶ Porumb 1981, I, p. 96.

⁶⁷ Porumb 1998, p. 66.

⁶⁸ Efremov 2002, p. 135.

icoana „Maica Domnului cu Pruncul” și datează cu anul 1718 cele trei icoane pentru Biserica din Cărpiniș, comuna Roșia Montană, județul Alba⁶⁹.

Preocupat de cercetarea icoanelor, Alexandru Efremov referindu-se la icoana „Maica Domnului Eleusa” face precizarea că ea „este singura care ne furnizează date complete, indicând numele donatorilor, al localității căreia îi erau destinate cele trei opere, precum și anul execuției și numele zugravului: „Pomenește Doamne pe ctitorii Stan Bucur și Pamfil Bucur, mai la anu 1718, Cărpiniș, Ivan zugrav”⁷⁰.

Tipologia personajelor, realizarea plastică a carnației în straturi succesive de la brun-verzui la ocră cu pete de roșu transparent, întreaga atmosferă pe care o degajă ne sunt familiare din icoanele pictate la sud de Carpați, cu deosebirea că zugravul nostru recurge la simplificări în domeniul desenului și cromaticii, atenuază severitatea expresiei chipurilor”. Descrieri făcute îi corespunde icoana „Iisus Pantocrator”⁷¹. Aici se poate observa că în locul fondului de aur s-a folosit un ocră-roșcat. În pictarea icoanelor, zugravul ardelean s-a servit de modele mai vechi⁷².

Fenomenul de pătrundere a unor influențe venite din Maramureș și din sudul Transilvaniei se intensifică în pictarea icoanelor din centrul Transilvaniei în secolul al XVIII-lea⁷³.

Cunoaștem puține nume de pictori care au activat în primele două decenii ale secolului al XVIII-lea în Transilvania⁷⁴.

În prima jumătate a secolului al XVIII-lea, în pictura icoanelor transilvănene constatăm pătrunderea unor detalii și teme iconografice din arta apuseană. „Acest lucru nu trebuie să ne mire - afirmă Alexandru Efremov - dacă avem în vedere contactele mai frecvente cu arta occidentală și mai cu seamă unirea unei părți a bisericii ortodoxe din Transilvania cu biserica catolică”⁷⁵.

Preluarea dogmei purcederii Sfântului Duh și de la Fiul explică apariția în pictura de icoane a temei amintite. Fastul ritualului din bisericile greco-catolice avea să se regăsească și în elementele secundare, de decor și scenografie, ale icoanelor realizate în/sau pentru acest mediu.

În legătură cu acceptarea cultului greco-catolic de către o parte din ortodocșii transilvăneni, ținem să subliniem că „ritualul, slujba religioasă, decorarea bisericilor unite au rămas cele vechi, astfel explicându-se păstrarea picturii murale, a tâmplii, precum și a numeroaselor icoane transilvănene din secolul al XVIII-lea, păstrate până în zilele noastre.

⁶⁹ S. Stinghe, *Documente privitoare la trecutul românilor din Șchei, I (1700-1783)*, Brașov, 1901, pp. 64-66; Ștefan Meteș, *Relațiile bisericii românești ortodoxe din Ardeal cu principatele române în veacul al XVIII-lea*, Sibiu, 1928, pp. 31-32, apud: Porumb 2003, p. 12; Porumb 1998, p. 192.

⁷⁰ Efremov 2002, il. 256, cat. 137, pp. 134-135.

⁷¹ Efremov 2002, il. 257, cat. 138, p. 135.

⁷² Efremov 2002, p. 135.

⁷³ Efremov 2002, p. 137, 140.

⁷⁴ V. Drăguț, V. Florea, D. Grigorescu, M. Mihalache, *Pictura românească*, București, 1971, p. 93, apud: Porumb 2003, p. 10.

⁷⁵ Efremov 2002, p. 134.

În același context al legăturilor cu lumea Europei Occidentale trebuie pusă și creșterea conștiinței valorii personalității și implicit a actului creator. În această epocă apar nu numai numele donatorilor în inscripțiile icoanelor, ci și icoane pe care zugravii își consemnau numele, iar uneori locul de obârșie⁷⁶.

În timpul episcopatului lui Inochentie Micu (1732 - 1751) s-au construit numeroase edificii de cult, atât ortodoxe cât și unite, pentru românii transilvăneni, spațiile edificiilor fiind decorate cu pictură murală sau icoane. Astfel, pictura icoanelor din Transilvania a cunoscut o mare dezvoltare.

În perioada în care sediul episcopal a fost la Făgăraș, acesta a devenit un important centru artistic. Relevant este faptul că în această perioadă și-au început activitatea un număr însemnat de pictori locali, unii dintre ei devenind mari personalități artistice. Concomitent s-au înființat centre în cadrul cărora au lucrat o serie de artiști⁷⁷.

Dovada o constituie evoluția centrului de iconari din Rășinari, așezare situată în Mărginimea Sibiului, unde putem urmări activitatea a trei generații de pictori. Având numeroase legături cu Țara Românească, localitatea Rășinari devine la începutul secolului al XVIII-lea unul din cele mai importante centre cultural-artistice românești ale Transilvaniei⁷⁸.

În această perioadă, icoanele pictate în Transilvania încep să difere de cele realizate în Moldova sau în Țara Românească. Icoanele sensibilizează „printr-o sobrietate lipsită de fast și prețiozitate, cu toate că înclinația în această direcție este uneori evidentă ... Viziunii monumentale și efectului decorativ, iconarii transilvăneni le-au subordonat desenul și culoarea. Desenul lor sintetic, adesea plin de stângăcii și naivități fermecătoare, este de o mare expresivitate, fiind principalul purtător al mesajului emoțional. Culoarea, subordonată desenului, contribuie în mare măsură la realizarea efectului decorativ, fiind așternută în pete mai puțin sau deloc valorate. Tonurile pastelate, delicate, care colorează desenul viguros, cedează uneori locul unor culori puternice ce surprind prin armonii îndrăznețe⁷⁹.

Virgil Vătășianu, în *Istoria artei feudale în Țările Române. Artă în perioada de dezvoltare a feudalismului*, face referire la faptul că „în arta românească este atât de înrădăcinat simțul culorii, încât el a supraviețuit și veacului al XIX-lea, în cursul căruia tradiția artistică feudală a fost părăsită⁸⁰.

⁷⁶ Efremov 2002, p. 134.

⁷⁷ Porumb 2003, pp. 26-27.

⁷⁸ Porumb 2003, p. 43.

⁷⁹ Efremov 2002, p. 132.

⁸⁰ Vătășianu 1959, I, p. 339.

„Întreaga dezvoltare a picturii transilvănene din timpul secolului al XVIII-lea nu face decât să pregătească creația desprinsă de canoane, destinată comanditarului particular”⁸¹, afirmă Vasile Drăguț în *Arta românească*. „O altă caracteristică generală a picturii în această perioadă este plăcerea narațiunii, care se traduce în scene pline de fantezie, imaginile religioase fiind dominate de episoadele adiacente, care permit pictorilor să redea aspecte din viața înconjurătoare ... Decurgând firesc din procesul de apropiere de realitatea imediată, se poate explica înmulțirea accentelor satirice, în sânul picturii religioase fiind inserate critici la adresa opresorilor de toate categoriile”⁸².

Un exemplu edificator în acest sens îl constituie scena „Judecății de Apoi”, imagine ce apare frecvent în tinda unor biserici din sudul Transilvaniei. Aici apar personaje precum „boierul hapsân, judecătorul care face lege strâmbă, mâncătorul de pământ, etc.”, explicitate prin înscrisuri⁸³.

În Transilvania, arhaismul interpretării, modul de realizare a portretelor și caracterul narativ al detaliilor au dat icoanelor valoarea unor documente extrem de valoroase⁸⁴. Dispunem astăzi de puține informații referitoare la viața și activitatea zugravilor din trecut. Cunoaștem doar câteva nume, majoritatea rămânând pentru totdeauna necunoscute, „din cauza concepției de umilință creștină moștenită din lumea bizantină, care-i reținea să-și iscălească operele”⁸⁵.

În lucrarea intitulată *Sibiul și ținutul în lumina istoriei*, Aurel Dumitrescu-Jipa și Nicolae Nistor menționau că „tradiția atelierelor, în care scenele biblice sunt înfățișate cu ajutorul modelelor din viață, este expresia opreliștilor cunoscute de țaranul român de pe aceste meleaguri. Picturile exterioare ale bisericilor, unde în cadrul scenelor apar sfinți și sfinte înveșmântate în port săliștenesc, ca și folosirea buciurilor de către personaje, sunt mijloace de evocare din viața satelor lor”⁸⁶.

„Sub influența centrelor de zugravi de peste munți, unele din modestele ateliere din satele sibiene, cunoscute de pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, s-au transformat în „școli” de zugravi ai căror învățați formați din preoți, călugări și laici au fost chemați să înfrumusețeze pereții lăcașurilor românești”⁸⁷, ne informează Nicolae Nistor și M. N. Marinescu-Frăsinei în *Sibiul și ținutul în lumina istoriei*.

⁸¹ Drăguț 2000, I, p. 345.

⁸² Drăguț 2000, I, p. 346.

⁸³ Drăguț 2000, I, p. 347.

⁸⁴ Nicolescu 1976, p. 19.

⁸⁵ Ștefan Meteș, *Zugravii bisericilor române*, Cluj, 1929, apud: Nicolescu 1976, p. 21.

⁸⁶ Dumitrescu-Jipa, Nistor 1976, I, p. 226.

⁸⁷ Nistor, Marinescu-Frăsinei 1976, II, p. 159.

Perioada cuprinsă între sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de-al XIX-lea este caracterizată printr-o înflorire economică datorată unui negoț tot mai intens cu răsăritul și apusul continentului.

Este vremea târgurilor periodice, „a iarmarocelor, bâlciurilor sau nedeilor ținute în zile de hram și sărbători prin orașe sau pe moșii boierești, după o veche tradiție ...”⁸⁸

Vestitul tablou „Târg în Transilvania”, redând o vedere panoramică a iarmarocului din Sibiu, a fost pictat în anul 1789 în culori de apă de Franz Neuhauser cel Tânăr (1763 - 1836)⁸⁹, și litografiat 30 de ani mai târziu (1819) de Lanzedelly⁹⁰.

Franz Neuhauser c.t. „Târg la Sibiu” (1789).
Colecția Muzeului Național Brukenthal, Sibiu

„Târg la Sibiu” (1819), litografie de Joseph Lanzedelly

„Este un instantaneu magnific această viziune de ansamblu a unui iarmaroc transilvan, pe care Neuhauser o surprinde în cele șase planșe colorate ale lui”⁹¹, precizează cercetătorul român Al. Alexianu în lucrarea sa *Acest Ev Mediu Românesc*.

Menționăm această pictură pentru că în imagine se poate vedea un vânzător de icoane, ceea ce ne informează despre fenomenul artistic din această zonă a Transilvaniei, la sfârșit de secol XVIII.

Către mijlocul secolului al XIX-lea nu se mai păstrează atât de mult stilul de tradiție bizantină. Amintim în context influența europeană cu stilul renascentist. „În preajma anului 1800, fenomenul artistic românesc se înfățișa cu toate semnele caracteristice trecerii spre o nouă epocă. Forme artistice de veche tradiție, pe care societatea transilvăneană le cultivase, erau din ce în ce mai puțin apte să exprime aspirațiile unei societăți în plină transformare revoluționară”⁹². În spațiul ortodox românesc au pătruns elemente neoclasiciste.

⁸⁸ N. Iorga, *Istoria comerțului românesc*, vol. II, București, 1925; N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, vol. I, București, 1928, pp. 204-205, apud: Alexianu 1973, p. 355.

⁸⁹ Iulius Bielz, *Familia pictorilor Neuhauser și începuturile peisagisticii transilvane*, în *SCIA*, nr. 1-2 (1956), p. 329, apud: Alexianu 1973, p. 356.

⁹⁰ N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, vol. I, București, 1928, pp. 204-205, apud: Alexianu 1973, p. 359.

⁹¹ Alexianu 1973, p. 357.

⁹² Drăguț 2000, I, p. 363.

„Chiar dacă în cursul secolului al XIX-lea mai pot fi urmărite manifestări ale artei tradiționale, ele încetează să fie caracteristice, de aici încolo plămădindu-se arta care avea să participe la emanciparea socială, la unitatea și la independența românilor”⁹³.

Numeroasele dispute apărute de-a lungul timpului în gândirea medievală bisericească aveau un caracter dogmatic. Interesele și influențele unor grupuri ce luptau pentru câștigarea supremației sau pentru obținerea unor favoruri îmbrăcau adesea o formă religioasă.

Nici în epoca modernă și nici în cea contemporană, discuțiile nu au încetat. Ele s-au mutat într-un alt plan, icoana devenind, potrivit istoricilor și criticilor, operă de artă, produsul unei anumite epoci istorice și al unui mediu bine definit⁹⁴.

Un prim pas a fost renunțarea la tehnica bizantină, mergându-se pe tratamentul academic, icoanele fiind realizate pe suport din pânză de către pictorii academici ai vremii, printre care se numără și Mișu Popp. El a pictat și o serie de biserici din zona Făgărașului.

Un alt pictor transilvănean a fost Octavian Smighelschi, originar din Ludoș - Sibiu. A studiat pictura la școli din Budapesta și Roma. Atras de pictura murală, a întreprins o călătorie de studii la monumente din Țara Românească, Moldova și Bucovina, de unde s-a inspirat în executarea cupolei, pandantivilor și iconostasului Catedralei Mitropolitane din Sibiu, bisericilor din Rădești - județul Alba și Ciacova - județul Timiș, iconostasului unei biserici din Petroșani etc.

Spre deosebire de contemporanii săi din Transilvania sau de peste Carpați, Smighelschi se încadrează în stilul de pictură numit „neobizantin”, adăugând la stilul de tradiție bizantină „elemente ale Renașterii italiene sau ale idealismului german, precum și felurite motive ale artei populare românești, dintre care amintim ornamentele în decorul pereților și motivele naționale în broderia veșmintelor”⁹⁵.

Meșterii populari și-au format propriul stil din combinarea celui de tradiție bizantină cu cel specific transilvan. Chipurile sfinților sunt redată într-o manieră simplă și sunt ingenios executate. Între culorile utilizate predomină roșul-cărămiziu, combinat armonios cu alte nuanțe. Scenele biblice au fost adaptate la particularitățile românești, motiv pentru care ostașii de la mormântul Domnului sunt redați în uniforme militare maghiare sau germane⁹⁶.

Acest gen de artă țărănească s-a realizat cu materiale ieftine și mijloace tehnice simple⁹⁷.

Icoanele pe sticlă, gen de artă populară rar întâlnit în afara spațiului transilvănean, „trebuie puse în legătură cu unele influențe venite din Boemia în cursul secolelor al XVII-lea și al

⁹³ Drăguț 2000, I, p. 364.

⁹⁴ Efremov 2002, p. 11.

⁹⁵ Păcurariu 1981, p. 88.

⁹⁶ Păcurariu 1981, p. 89.

⁹⁷ Nicolescu 1976, p. 18.

XVIII-lea, precum și cu meșteșugul adus de habani, o sectă religioasă venită cam din aceleași locuri și stabilită în Transilvania la acea perioadă⁹⁸.

Moștenirea artei tradiționale a dus la crearea fenomenului de artă populară în Transilvania. Ca dovadă menționăm gravurile țărănești de la Hășdate și Gherla, sau icoanele pe sticlă de la Nicula, Laz, Mărginimea Sibiului, Țara Făgărașului, Țara Bârsei, icoanele de vatră oltenești și manuscrisele populare⁹⁹.

În secolele XVIII-XIX, în diferitele regiuni ale Europei Centrale - Boemia, Pădurea Bavareză, Austria superioară, Silezia, Moravia, Slovacia și Galiția - apar centre producătoare de icoane pe sticlă, fenomen ce se datorează existenței glăjeriilor și manufacturilor de sticlă, numite în limba germană - Glashütten¹⁰⁰. Din punct de vedere conceptual, picturile pe sticlă din aceste zone sunt însă departe de ideea de icoană.

Pictura pe sticlă realizată în Europa Centrală tratează și tematica laică alături de cea religioasă, de esență catolică, iconografia cât și factura lor fiind de tradiție barocă. Transilvania este singura regiune unde icoanele pe sticlă pictate de zugravii locali adoptă iconografia ortodoxă de proveniență bizantină¹⁰¹.

În urma cercetărilor întreprinse de-a lungul timpului, s-a putut constata că niciunul din centrele apusene amintite mai sus nu au început să producă organizat icoane pe sticlă înainte de prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Observația este importantă pentru stabilirea începutului picturii pe sticlă în Transilvania, deoarece această tehnică a pătruns aici din zonele regiunilor răsăritene ale Europei Centrale, datorită exportului efectuat în teritoriile învecinate lor: Ungaria, Iugoslavia, Transilvania și Bucovina¹⁰².

„Contrar ipotezei unor istorici cum că pictura pe sticlă își datează începuturile în Transilvania încă din secolul al XVII-lea”, Iuliana Dancu subliniază faptul că „ea nu putea să se dezvolte aici înaintea țărilor de unde iconarii români au preluat această tehnică”¹⁰³.

Cercetătoarea consideră de asemenea că începuturile picturii pe sticlă datează din prima jumătate a secolului al XVIII-lea și nu înainte de anul 1700. Pentru a susține această afirmație, Iuliana Dancu subliniază faptul că pentru secolul al XVIII-lea nu era atestată nicio glăjerie în nordul Transilvaniei, unde pictura pe sticlă a cunoscut primele sale reprezentări la români. Glăjeria de la Porumbacu de Sus este singura a cărei existență nu este pusă sub semnul

⁹⁸ Istoria Artelor 1968, I, p. 39.

⁹⁹ Drăguț 2000, I, pp. 363-364.

¹⁰⁰ Dancu, Dancu 1975, p. 12.

¹⁰¹ Dancu, Dancu 1975, pp. 14-15.

¹⁰² Dancu, Dancu 1975, p. 13.

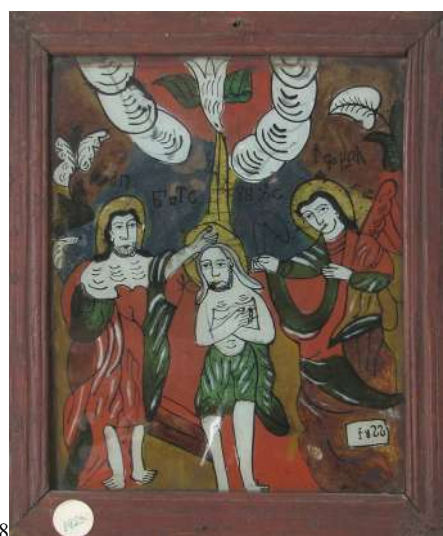
¹⁰³ Nicolae Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie*, cap. *Folklore d'icônes*, Ed. de l'Imprimerie de l'Etat, 1934, vol. I, pag. 30; Ion Mușlea, *Pictura pe sticlă la Români din Șcheii Brașovului*, în *Țara Bârsei*, nr. 1, 1929, apud: Dancu, Dancu 1975, p. 13.

întrebării, pentru secolul al XVII-lea. În final au rezistat doar cele puternice, precum cele de la Porumbacu de Sus, Bicsad și Avrig¹⁰⁴.

Cornel Irimie și Marcela Focșa, în *Icoane pe sticlă*, pretind că începuturile picturii pe sticlă la români ar fi avut loc în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, în Transilvania existând condiții favorabile pentru dezvoltare, datorită apariției glăjeriilor, încă din secolul al XVI-lea [?], la Râșnov¹⁰⁵. Aceiași autori, în lucrarea *Icônes sur verre de Roumanie*, specifică faptul că la Mitropolia Ortodoxă din Sibiu, ar fi existat o icoană datată 1729, care între timp ar fi dispărut¹⁰⁶.

Ion Mușlea, în *Icoanele pe sticlă și xilogravurile țăranilor români din Transilvania*, prezintă icoana „Sf. Ioan și Cristos copii” ca fiind cea mai veche icoană de Nicula, datată 1802¹⁰⁷.

Alte două icoane de Nicula, datate, sunt conservate în colecțiile sibiene. Este vorba despre „Botezul Domnului” - 1822, din colecția Arhiepiscopiei Sibiului și despre „Sfântul Nicolae” - 1891, icoană ce provine din colecția Complexului Național Muzeal „Astra”.

Botezul Domnului

icoană pe sticlă -
Arhiepiscopia Sibiului
nr. inv. 1923
datată 1822
icoană de Nicula
dimensiuni 27x22 cm

Sfântul Nicolae

icoană pe sticlă -
CNM „Astra”
nr. inv. 2065 OC
datată 1891
icoană de Nicula
proveniență: Cubleșu,
comuna Cuzăplac,
județul Sălaj
dimensiuni 29x22,9 cm

Amintim pe această cale și cercetarea realizată de Mircea Dan Lazăr din Sibiu, care, în lucrarea sa de doctorat, confirmă faptul că în Transilvania prima glăjerie a apărut în secolul al XVII-lea (1614 - 1615). Este vorba despre cea de la Porumbacu, pe care o amintește și Iuliana Dancu în *Pictura țăărănească pe sticlă*¹⁰⁸. Însă data apariției icoanelor pe sticlă pe teritoriul nostru rămâne totuși incertă.

Au existat în Transilvania mai multe centre producătoare de icoane pe sticlă, dintre care îl amintim pe cel de la Nicula. În părțile Zarandului și Sebeșului, în preajma Făgărașului, precum și în Maramureș - unde contactele culturale cu Slovacia au fost în trecut strânse, s-au produs multe icoane.

¹⁰⁴ Dancu, Dancu 1975, pp. 14-16.

¹⁰⁵ Irimie, Focșa 1971, pp. 6-7.

¹⁰⁶ Irimie, Focșa 1968, p. 10.

¹⁰⁷ Mușlea 1995, pl. 7, p. 47.

¹⁰⁸ Dancu, Dancu 1975, p. 17.

În secolul al XIX-lea în special, icoanele încep să fie lucrate cu șabloane. Această tehnică a avut ca rezultat inversarea a numeroase poziții și inscripții datorită amestecului de izvoade, tipare pozitive și negative. Șabloanele au servit apoi și la crearea unor gravuri de lemn cu ajutorul cărora s-au realizat pe hârtie icoane în serie¹⁰⁹.

În centrul și sudul Transilvaniei, numărul centrelor de pictură a crescut considerabil în secolul al XIX-lea. Se evidențiază prin produse locale valoroase Șcheii Brașovului și Lancrăm - Alba. Un alt centru important a fost cel din Laz. De asemenea se remarcă în acest sens și Mărginimea Sibiului, în special localitățile: Poiana Sibiului, Miercurea Sibiului, Săliște și Vale.

Icoana pe sticlă s-a bucurat de mare succes și în Țara Făgărașului: Boița, Săcădate, Arpașu de Sus și Făgăraș.

În zilele de târg sau la serbări religioase, icoanele pe sticlă erau comercializate de cele mai multe ori chiar de autorii lor sau de membrii familiilor. Pentru a le putea vinde, uneori meșterii parcurgeau distanțe mari, ajungând cu ele în Țara Românească și în Moldova¹¹⁰.

Icoanele pe sticlă transilvănene sunt creațiile proprii ale unor meșteri populari, care prin intermediul lor exprimă mentalitatea și sensibilitatea oamenilor de la sat. Din sânul acestor colectivități s-au remarcat iconarii, prin aptitudini deosebite în meșteșugul zugrăvirii icoanelor. Icoana pe sticlă se evidențiază și prin decorativismul ei¹¹¹. Frumusețea icoanelor transilvănene este dată și de imperfecțiunea sticlei, datorate călcării manuale, procedeu aplicat până în secolul al XIX-lea. La sfârșitul secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului al XX-lea, a început să se folosească sticla de proveniență industrială, ca suport pentru pictură¹¹².

Este recunoscută influența icoanei de proveniență bizantină asupra icoanelor românești pe sticlă, mai ales în sudul Transilvaniei. Spre deosebire de personajele din tablourile pe sticlă realizate de meșterii apuseni, în icoanele noastre întâlnim severitatea și hieratismul sfinților care nu adoptă trăsături blajine, umanizate. Necunoscut picturii pe sticlă central-europene este și fondul de aur, dominant în multe icoane transilvănene. Foița de aur s-a folosit în toate centrele transilvănene. În icoana din sudul Transilvaniei mai întâlnim peisajul stâncos sau elemente de arhitectură caracteristice artei de tradiție bizantină. Ne referim în special la centrele ardelenene situate în Valea Sebeșului - Laz, Lancrăm, unde icoanele pe sticlă reproduc modelul unor icoane pictate pe lemn, de inspirație bizantină.

¹⁰⁹ Istoria Artelor 1968, I, p. 39.

¹¹⁰ Păcurariu 1981, p. 89, 92.

¹¹¹ Dancu, Dancu 1975, p. 7.

¹¹² Dancu, Dancu 1975, p. 17.

Se evidențiază calitățile grafice de excepție, stilul de tradiție bizantină în redarea drapajului, în aranjarea cutelor, în detaliile vestimentare, realizate cu migală de miniaturistul medieval. Conturul precis și construcția scenelor dau un rafinament aparte icoanei din sudul Transilvaniei.

O altă caracteristică a icoanei din această zonă este formatul mai mare, cu compoziții mai ample față de cea din nord care prezintă o concepție picturală decorativă.

Motivele vegetale specifice icoanelor din toate centrele transilvănene de pictură pe sticlă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea erau mai abundente în sudul ținutului. Atunci s-a dezvoltat icoana narativă, înglobând elementul folcloric și elemente din viața cotidiană. Personalitatea zugravilor reiese din compozițiile proprii, din scenele tratate cu mare libertate față de canoanele bisericesti, desprinse de șablon¹¹³.

„Românii din Transilvania au înlocuit costisitoarea icoană pictată pe lemn ... cu icoane pe sticlă, ieftine și lucrate în țara lor. Nu numai sărăcia ci și izolarea comunităților rurale făceau imposibilă procurarea icoanelor pe lemn în cantități mari, centrele de pictură religioasă din Transilvania fiind incapabile să facă față comenzilor”¹¹⁴, ne precizează cercetătorii Iuliana Dancu și Dumitru Dancu.

„Tematica acestei picturi religioase adresată țăranilor a îmbrățișat mai cu seamă soborul sfinților, al protectorilor muncii și vieții lor zilnice”¹¹⁵.

Sub influența picturii apusene, în centrele de la Nicula și Gherla au fost pictate mai ales icoane având ca temă chipul „Maicii Domnului” și scenele din viața sa: „Nașterea Precestei”, „Adormirea Maicii Domnului”, „Încoronarea Maicii Domnului”, „Intrarea în biserică”. De asemenea predomină ipostazele Maicii cu Pruncul Iisus în brațe, cele mai des întâlnite fiind „Hodighitria” - călăuza, „Eleusa” - imaginea dragostei materne, „Blacherniotissa” - având pe piept medalionul cu chipul Pruncului Iisus și scene din ciclul cristologic.

Când pictura pe sticlă a depășit limitele satului Nicula și s-a răspândit în întregul Ardeal, tematica icoanelor s-a diversificat. Încep să fie pictați sfinți patronimici, sfinți protectori ai vieții oamenilor¹¹⁶.

Semnificativă este tema icoanei „Maica Domnului Îndurerată” care deplânge suferințele fiului ei crucificat, reprezentat miniatural. Nicio altă reprezentare a Maicii Domnului nu a dat naștere la atâtea stări sufletești care să corespundă atât de bine românilor din Ardeal.

¹¹³ Dancu, Dancu 1975, pp. 23-24.

¹¹⁴ Dancu, Dancu 1975, p. 25.

¹¹⁵ Dancu, Dancu 1975, p. 26.

¹¹⁶ Dancu, Dancu 1975, pp. 23-24; 25-27.

Pentru iconarii din Nicula, mulți dintre ei neștiutori de carte, o adevărată sursă de inspirație au constituit-o icoanele imprimate pe hârtie - xilogravurile - lucrate la Hăjdate, sat situat la marginea orașului Gherla și despărțit de Nicula printr-un deal.

A trecut mult timp de când a fost datată cu anul 1700 prima xilogravură „Adam și Eva” și până la apariția primului nume înscris pe o gravură în anul 1798 de către Pop Gheorghie, venit din Moldova¹¹⁷.

Semnalăm numărul mare de icoane pe sticlă copiate după xilogravuri. „... Icoanele cele mai vechi sunt de format foarte mic ... sticla plană producându-se la începutul secolului al XVIII-lea în plăci de dimensiuni reduse”¹¹⁸.

„Târziu, când s-a pășit la reprezentări în care contribuția personală, alături de izvod, ocupă un loc important prin introducerea unor elemente din viața înconjurătoare, iconarii au ajuns la conștiința participării lor creatoare, unii dintre ei semnându-și pictura pe sticlă. Marea epocă a picturii românești pe sticlă a început pe la mijlocul secolului al XIX-lea, când s-au ridicat individualități și talente puternice, care au renunțat la fidelitatea față de izvod, față de rigoarea canoanelor, ca și față de orice influență străină, creând o artă autentic românească”¹¹⁹.

Meșterii au pictat la comandă, și-au semnat și datat lucrările, bucurându-se de realizările lor. Subliniem ideea că în pofida marilor diferențe tehnice, unii iconari au lucrat atât pe lemn cât și pe sticlă: Petru Zugravu din Topârcea, Ioan Pop Zugrav din Făgăraș, Savu Moga din Arpașu de Sus, Matei Țimforea din Cârțișoara, Pavel Zamfir din Laz, Popa Sandu din Ierņuteni, județul Mureș.

Icoanele de Ierņuteni aparțin Transilvaniei de nord, atât prin numărul lor mare în acest spațiu cât și prin maniera artistică, prin prezentarea monumentală a figurilor de sfinți și prin decorativismul coloritului¹²⁰.

Pictura pe sticlă a fost practică în unele centre rurale și urbane din Transilvania și mai puțin în nordul Moldovei, până în prima jumătate a secolului al XX-lea¹²¹.

Icoana pe sticlă este un gen al artei populare care nu se subordonează unui scop ornamental, ea fiind lucrată pentru țărani și destinată acestora¹²².

În secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, icoanele pe sticlă erau recunoscute prin primitivismul lor, care reiese clar din afirmațiile poetului Andrei Mureșianu, acesta considerându-le „monstruoase și sperietoare de pruncii cei mici”¹²³.

¹¹⁷ Dancu, Dancu 1975, pp. 30-31.

¹¹⁸ Dancu, Dancu 1975, pp. 36-37.

¹¹⁹ Dancu, Dancu 1975, pp. 39-40.

¹²⁰ Dancu, Dancu 1975, p. 62.

¹²¹ Irimie, Focșă 1971, p. 5.

¹²² Dancu, Dancu 1975, p. 7.

¹²³ „Telegraful român”, 1853, nr. 65, apud: Mușlea 1995, p. 17.

Valoarea icoanelor pe sticlă a fost recunoscută mult mai târziu. „A trebuit să treacă primul Război Mondial și să apară curentul expresionist, care în Germania a și fost influențat de pictura pe sticlă¹²⁴, pentru ca oamenii de cultură și artiștii să înceapă să prețuiască interesanta artă a poporului nostru”¹²⁵, preciza Ion Mușlea în lucrarea monografică *Icoanele pe sticlă și xilografurile țăranilor români din Transilvania*.

Prima apreciere favorabilă a fost scrisă în anul 1922, de profesorul G. Oprescu: „icoane stângaci lucrate ... în care însă vedem aceeași preocupare de combinație originală și armonică a culorilor, un sentiment sincer de credință, care dă un accent cu totul particular acestor încercări”¹²⁶.

Considerațiile expuse întăresc ideea că icoanele pe sticlă transilvănene au avut o soartă oarecum ciudată. Inițial au fost respinse de biserică, fiind socotite necanonice. Ulterior ele au ajuns să se bucure de aprecierea țăranilor. Cu trecerea timpului însă au ajuns să fie disprețuite de aceștia, fiind îndrăgite de oamenii de cultură, de artiștii orașelor, de colecționari, comercianți, intrând apoi în atenția traficantilor.

În momentul în care icoanele nu au mai fost pe placul țăranului român, care a început să fie preocupat de confortul și estetica interiorului orășenesc, au apărut la mulți intelectuali, amatori de artă, conștiința și justa apreciere a acestor valori, obiectele de artă populară mutându-se de la țară, unde erau supuse unei atitudini lipsite de considerație, în colecțiile muzeelor etnografice și în multe colecții particulare.

De subliniat este faptul că, în zilele noastre, „valoarea artistică și importanța icoanelor pe sticlă ... sunt unanim recunoscute”¹²⁷.

Ultimele cercetări făcute în colecțiile sibiene au scos la iveală numeroase icoane, pe care le vom vedea și le vom analiza în continuare.

Cu privire la proveniența obiectelor, am preluat informațiile așa cum apar în registrele inventar ale fiecărei colecții.

Propunerile de atribuire, atribuirile și încadrările cronologice au fost evidențiate cu font roșu pe parcursul prezentării colecțiilor.

¹²⁴ K. Hahn: Deutsche Volkskunst, Berlin, 1928, p. 61, cf. și Max Picard: Expressionistische Bauernmalerei, München, 1917, apud: Mușlea 1995, p. 17.

¹²⁵ Mușlea 1995, p. 17.

¹²⁶ *Arta țărănească la români*, București, 1922, p. 69, apud: Mușlea 1995, p. 17.

¹²⁷ Dancu, Dancu 1975, p. 8.

I. Colecția Complexului Național Muzeal „Astra”

Printre evenimentele culturale de seamă, care au marcat prima jumătate a secolului al XX-lea în Transilvania, un moment de mare însemnătate a fost acela al fondării muzeului național al românilor din Ardeal. Acest moment a fost pregătit de „Asociațiunea pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” încă din primii ani de după înființarea sa, din anul 1861, când au fost organizate primele expoziții cu caracter etnografic, expoziții ce au adus în prim-planul publicului larg meșteșugurile specifice țăranilor români: Brașov - 1862, Sibiu - 1881, 1902¹²⁸.

A urmat „episodul Mediaș”, când Corneliu Diaconovici a prezentat în cadrul Adunării Generale, desfășurate în zilele de 27 și 28 august 1897, o propunere motivată privind ridicarea unei case naționale ce va cuprinde și un muzeu etnografic¹²⁹.

Muzeul „Asociațiunii” a fost inaugurat la 19 august 1905 printr-o expoziție etnografică și istorico-culturală în Palatul „Astra” din centrul orașului Sibiu, unde a funcționat până în anul 1950. Scopul organizării sale era acela de a pune bazele colecțiilor, de a da publicului posibilitatea să cunoască bogăția culturală a poporului român. Cu acel prilej au fost expuse peste 9.000 de obiecte, creații ale 1.337 expozanți, obținute cu titlu de donație pentru muzeu. Evenimentul a fost considerat, de marile personalități ale vremii, o adevărată „piatră de democrație” în istoria culturii românilor¹³⁰.

Pe întreaga durată a funcționării sale, Muzeul „Asociațiunii” a strâns un patrimoniu impresionant. Din acest motiv, printre preocupările de mare importanță ale custozilor au fost acelea de păstrare și conservare în bună stare a obiectelor adunate de-a lungul timpului. Datorită lipsurilor financiare permanente nu s-au întreprins acțiuni majore în domeniul conservării colecțiilor.

În anul 1950, Muzeul „Astra” a fost desființat, în mod abuziv, din ordinul regimului comunist,¹³¹ în contextul măsurilor ordonate de Moscova, de ștergere a tuturor semnelor identității culturale a popoarelor anexate sistemului comunist, a instituțiilor care cultivau conștiința propriei identități culturale. Din întreg patrimoniul muzeului, cuprinzând 50.000 de obiecte¹³², din care cea mai mare parte o formau colecțiile de etnografie și artă populară, au fost salvate doar 8.500¹³³ obiecte etnografice, transferul la Muzeul Național Brukenthal făcându-se

¹²⁸ Grama 2002, pp. 56-63.

¹²⁹ Pamfil 1986, p. 238.

¹³⁰ Grama 2002, pp. 86-87, p. 94.

¹³¹ Gangolea 2002, p. 245.

¹³² Bucur 2002, Paradigmele istorice, p. 31.

¹³³ Gangolea 2002, p. 245.

fără respectarea indicațiilor formulate în actul de desființare privind predarea cu inventar, prin proces-verbal, a întregului patrimoniu.

Începând din anul 1956, cercetătorul Cornel Irimie a avut inițiativa organizării Expoziției de bază a „Secției de Artă Populară”, inițial la parter și ulterior la primul nivel al Palatului Brukenthal¹³⁴. Tot în cadrul Muzeului Național Brukenthal, în anul 1961, același strălucit om de cultură a reluat proiectul inițiat de Muzeul „Astra”, prin Romulus Vuia, în anul 1940, susținut și de Dimitrie Gusti. Proiectul avea ca scop organizarea Muzeului în Aer Liber din Dumbrava Sibiului, muzeu inaugurat în anul 1963. La baza concepției tematice a acestuia a stat „Programa” tematică concepută de Cornel Diaconovici pentru Muzeul „Asociațiunii”.

„Muzeul Tehnicii Populare”, „secție în aer liber” a Muzeului Național Brukenthal, a fost cel dintâi muzeu etnografic specializat tematic din România, având în premieră națională aprobarea Academiei Române pentru concepția sa științifică, unică în plan european¹³⁵.

Cornel Irimie a fost și director al Muzeului Național Brukenthal între anii 1969-1983¹³⁶.

Prin desprinderea „Muzeului Tehnicii Populare” și a „Secției de Artă Populară” de Muzeul Național Brukenthal, sub noua titulatură de „Muzeul Civilizației Populare Tradiționale” (1990), din inițiativa cercetătorului Corneliu Bucur (luând apoi și cognomenul „Astra” în anul 1992), a început o nouă etapă în evoluția și valorificarea patrimoniului, într-o concepție științifică modernă¹³⁷.

În anul 2001, a luat ființă Complexul Național Muzeal „Astra”, prin diversificarea secțiilor sale¹³⁸.

Complexul Național Muzeal „Astra”, Sibiu

Odată cu înființarea „Muzeului Civilizației Populare Tradiționale” în anul 1990, a luat ființă laboratorul de restaurare pictură tempera, inaugurat în anul 1993 cu prilejul Sesiunii Naționale de Restaurare ce s-a organizat la Sibiu, de către Muzeul „Astra”. Amenajarea s-a făcut în sediul din Piața Mică nr. 12, ocupând trei încăperi: atelierul de restaurare, cu o dotare corespunzătoare care constă în aparatură și instrumentar modern, sala de tratamente, unde există protecție împotriva noxelor, instalație de exhaustare și sala de prelucrare computerizată a datelor.

¹³⁴ Gangolea 2002, p. 246.

¹³⁵ Bucur 1995, pp. 15-17; Deleanu 2002, pp. 261-264.

¹³⁶ Avram, Crișan 1998, p. 156.

¹³⁷ Bucur 2002, Cuvânt înainte, p. 20.

¹³⁸ Bucur 2002, Paradigmele istorice, pp. 32-33.

Specialiștii laboratorului de restaurare pictură sunt cei care intervin asupra patrimoniului din muzeu, asupra pieselor de mare valoare care aparțin patrimoniului cultural național, asigurând conservarea și restaurarea lor în bune condiții.

Toate activitățile practice din cadrul laboratorului se finalizează cu lucrări științifice prezentate la sesiuni naționale și internaționale în domeniul conservării și restaurării, și publicate în diverse volume de specialitate.

Pe lângă preocuparea de cercetare cu caracter permanent aplicată lucrărilor de restaurare, merită amintită cercetarea științifică vizând îmbunătățirea condițiilor de conservare a colecției de icoane din cadrul muzeului sibian, prin mijloace optime de depozitare, transport și valorificare expozițională¹³⁹.

Procesul de transmitere a cunoștințelor între generații, pregătirea studenților în domeniul Conservării și Restaurării, accesul acestora la bogăția patrimoniului din cadrul Muzeului „Astra” reprezintă garanția continuării activității științifice de către viitorii specialiști¹⁴⁰.

Conservarea valoroasei colecții de icoane pictate pe lemn și sticlă a determinat într-o mare măsură înființarea laboratorului de restaurare pictură.

Colecția este constituită din piese ce provin din Fondul vechi „Astra” - Fondul Muzeului „Asociațiunii”, continuat după anul 1960 prin achizițiile Muzeului Național Brukenthal, iar după desprinderea actualului Muzeu „Astra” de Muzeul Național Brukenthal, prin achiziții și donații permanente.

În decursul timpului, patrimoniul Muzeului „Astra” a căpătat noi dimensiuni, principalele forme de îmbogățire fiind achizițiile și donațiile de obiecte incluse în colecția OC (Obiecte de Cult).

Termenul de patrimoniu (în limba latină *patrimonium*) semnifică totalitatea bunurilor culturale care aparțin colectivității și sunt administrate de către organele statului prin intermediul muzeului¹⁴¹.

Evidența patrimoniului este una dintre activitățile principale ale muzeului. Ea constă în înregistrarea tuturor bunurilor care fac parte din patrimoniul muzeal, cu menționarea acelor date care, pe de o parte să facă imposibilă sustragerea și/sau substituirea unui bun, iar pe de altă parte să facă posibilă o regăsire rapidă a bunurilor și a informației istorico-culturale pe care acestea o poartă¹⁴².

Pe lângă achizițiile întâmplătoare ce aveau loc la începutul secolului XX, au urmat cele care au fost rezultatul unor îndelungate cercetări de teren. Astfel, numărul icoanelor pe lemn și

¹³⁹ Coman-Sipeanu 2006, p. 163, 165.

¹⁴⁰ Olaru 2005, pp. 96-97.

¹⁴¹ Florescu 1996, p. 32.

¹⁴² Florescu 1996, p. 46, 105.

pe sticlă din această colecție sibiană, fără icoanele noi și alte piese ce intră în altă categorie (litografii, relief), se ridică la 2.039 de piese, dintre care 177 icoane pe lemn și 1.862 icoane pe sticlă.

Colecția de icoane pe lemn și pe sticlă a Complexului Național Muzeal „Astra” cuprinde patru subcolecții care sunt depozitate în patru locații distincte.

A) Colecția „Obiecte de Cult” (OC):

- conține 1.800 de piese, din care 104 icoane pe lemn și 1.696 icoane pe sticlă;
- o parte din aceste icoane sunt recent realizate, fiind rezultatul politicii muzeului de revigorare a meșteșugului tradițional;
- două icoane pe lemn și una pe sticlă din biserica din satul Dretea, comuna Mănăstireni, județul Cluj, biserică strămutată în Muzeul în Aer Liber din Dumbrava Sibiului;

- până în luna aprilie a anului 2008, colecția OC a fost depozitată în Palatul Brukenthal vreme de mai bine de 25 de ani;

- spațiul de depozitare era o cameră care măsoară în lungime 6,75 m, în lățime 4,10 m, iar în înălțime 3,60 m (27,60 mp);¹⁴³

2

Spațiu de depozitare: Palatul Brukenthal

- încălzire centrală;
- în luna aprilie 2008, colecția a fost mutată într-un nou spațiu de depozitare, amplasat în „Casa Artelor” din Piața Mică nr. 21;

- spațiul de depozitare: 36,3 mp;
- încălzire centrală.

3

Spațiu de depozitare: Casa Artelor - Piața Mică nr. 21

¹⁴³ Ionescu 2007, Cercetarea, pp. 333-335.

B) Colecția „Cornel Irimie” (OC) - se constituie prin achiziții personale ale cercetătorului Cornel Irimie:

- colecția a intrat în patrimoniul Muzeului „Astra” în anul 1991;
- conține 67 piese, din care trei icoane pe lemn și 64 icoane pe sticlă;
- spațiul de depozitare 21 mp - Cabinetul Memorial „Cornel Irimie” din cadrul CNM „Astra”;
- încălzire cu gaz.

Spațiu de depozitare:
Cabinetul Memorial „Cornel Irimie”
Muzeul „Astra”, Piața Mică nr. 12

C) Colecția „Telea - Bologa” (OC) - este și ea o colecție constituită din pasiune:

- conține 107 piese, din care 35 icoane pe lemn și 72 icoane pe sticlă;
- două piese intră în altă categorie (litografiile, relief);
- șapte icoane sunt noi;
- spațiu de depozitare - Centrul Memorial „Gheorghe Telea - Bologa”, Nou Român;
- încălzire cu lemne.

Spațiu de depozitare: Centrul Memorial
„Gheorghe Telea - Bologa”, Nou Român

Această colecție este o importantă achiziție a Complexului Național Muzeal „Astra”. Atât casa cât și colecția doctorului Gheorghe Telea - Bologa, se află în satul Nou Român, comuna Arpașu de Jos, județul Sibiu.

Un rol important l-au avut specialiștii laboratorului de restaurare pictură tempera care, în decursul a șase luni, au conservat și restaurat cele 107 icoane pe sticlă și pe lemn, scopul fiind acela de a însănătoși și de a pune în valoare, prin expunere, colecția de icoane.

Deschiderea oficială a obiectivului cultural a avut loc la data de 23 aprilie 2005, sub denumirea de Centrul Cultural Memorial Dr. Gheorghe Telea Bologa - Nou Român.

Laboratorul de restaurare pictură
Muzeul „Astra”, Piața Mică nr. 12

D) Colecția Muzeului în Aer Liber (AL) - este o colecție sistematic constituită, având la bază ideea reprezentativității acelor icoane în zonele din care provin obiectivele strămutate în Muzeul în Aer Liber. Dacă pentru Colecția OC s-au adus icoane din toată Transilvania, Muzeul în Aer Liber s-a fixat pe specificul zonal al obiectivelor strămutate.

Astfel, icoanele pe lemn au fost achiziționate în ideea de a reconstitui cadrul specific zonal al încăperilor din gospodăriile existente în muzeul din Dumbrava Sibiului:

- conține 53 de piese, din care 25 icoane pe lemn și 28 icoane pe sticlă nesemnate și nedatate;

- și în cadrul acestei colecții există o producție de icoane contemporane;

- opt icoane din biserica din satul Bezded - județul Sălaj, strămutată în Muzeul în Aer Liber din Dumbrava Sibiului;

- spațiul de depozitare 40 mp - Dumbrava Sibiului;

- încălzire centrală¹⁴⁴.

7 Spațiu de depozitare: Dumbrava Sibiului

¹⁴⁴ Coman-Sipeanu, Bucur, Curcă-Ionescu 2007.

Icoane pe lemn din secolele XVIII-XIX în Colecția „Astra”

Colecția Complexului Național Muzeal „Astra” (OC) însumează piese valoroase, dintre care se remarcă icoanele: „Iisus Hristos binecuvântând” - nr. inv. 233 OC, „Maica Domnului cu Pruncul” - nr. inv. 295 OC și „Arhanghelul Mihail” - nr. inv. 303 OC, pe care le-am încadrat în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și le-am atribuit, în urma unui studiu amănunțit¹⁴⁵, lui Popovici Toader Zugrav, „pictor muralist și de icoane, activ în ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea în Câmpia Transilvaniei și în părțile Reghinului”. Chipurile din icoane ne dezvăluie un artist de factură populară¹⁴⁶.

De asemenea merită să amintim icoanele „Triptic” - nr. inv. 249 OC și „Arhanghelul Mihail” - nr. inv. 299 OC, pe care le-am încadrat la sfârșit de secol XVIII și le-am atribuit zugravului Petru din Topârcea. Aceste două piese le-am comparat cu icoana pe sticlă „Sfântul Nicolae înconjurat de 12 scene din viața sa”, probabil Petru Zugrav, a doua jumătate a secolului al XVIII-lea¹⁴⁷.

Petru Zugrav din Topârcea a activat la sfârșitul secolului al XVIII-lea, în zona centrală și sudică a Transilvaniei. Cu migală de miniaturist, acordă mare atenție detaliilor decorative. Fără a avea calitățile unui mare desenator, lucrările acestui iconar ne impresionează prin coloritul folosit. Icoanele sale realizate pe lemn amintesc prin gama cromatică, de pictura pe sticlă, el având realizări și în acest domeniu¹⁴⁸.

Triptic
icoană pe lemn
nr. inv. 249 OC
sf. de secol XVIII
atribuită lui Petru din Topârcea
dimensiuni 47x32 cm

Sfântul Nicolae înconjurat de 12 scene din viața sa
icoană pe sticlă
a doua jumătate a secolului al XVIII-lea
probabil Petru Zugrav
(cf. Dancu, Dancu 1975, pl. 101)
dimensiuni 42,7x37,2 cm

O altă piesă valoroasă pe care am încadrat-o la mijlocul secolului al XVIII-lea și probabil că aparține lui Ivan Zugravul din Rășinari este icoana „Maica Domnului cu Pruncul”, nr. inv. 300 OC. Pictor muralist și de icoane, acest iconar se remarcă prin bogata activitate susținută

¹⁴⁵ Curcă 2005, p. 319.

¹⁴⁶ Porumb 1998, p. 308.

¹⁴⁷ cf. Dancu, Dancu 1975, pl. 101.

¹⁴⁸ Porumb 1998, p. 289.

între anii 1718 - 1758 în părțile sudice ale Transilvaniei, pe Valea Mureșului și în Munții Apuseni. Opera sa trădează o puternică personalitate. La cromatica iconarului în pictarea icoanelor se adaugă desenul realizat cu spontaneitate¹⁴⁹.

Icoana „Deisis” - nr. inv. 319 OC, datată 17 februarie 1774, am atribuit-o prin analogie cu cele trei icoane pe care cercetătorul Marius Porumb, în volumul *Un veac de pictură românească din Transilvania secolului XVIII*, le prezintă ca aparținând lui Petre Diacul din Preluca¹⁵⁰, muralist și pictor de icoane care a activat între anii 1755 - 1800 în Țara Lăpușului. Cercetarea icoanei atribuite lui Petre Diacul din Preluca mi-a fost înlesnită de câteva elemente caracteristice ale picturii acestuia în redarea fondului auriu sau argintiu cu incizii, peste care trasa elemente vegetale. Tratarea personajelor trădează un anumit hieratism. Zugravul folosește o paletă cromatică destul de bogată¹⁵¹.

Menționăm că în Colecția „Cornel Irimie” există doar trei icoane pe lemn, acest fapt demonstrând interesul colecționarului pentru pictura țărănească pe sticlă.

Din Colecția Complexului Național Muzeal „Astra” am studiat 177 icoane pe lemn. Ele se pot urmări în prezentarea colecțiilor, unde fiecare piesă în parte este identificată. O parte din icoane sunt datate, altele atribuite unor zugravi cunoscuți precum: Popovici Toader Zugrav, Petru din Topârcea, Ivan Zugravul din Rășinari și Petre Diacul din Preluca - județul Maramureș.

Subiectele tratate în icoanele pe lemn sunt figuri de sfinți și scene biblice sau hagiografice. Cele mai multe icoane sunt închinatăe „Maicii Domnului cu Pruncul” și Mântuitorului, în ordinea: „Deisis”, „Iisus Hristos binecuvântând”. Icoanele reprezentându-i pe „Sfântul Nicolae” și pe „Arhanghelul Mihail” depășesc ca număr toate celelalte icoane cu alte subiecte precum „Nașterea”, „Adormirea”, „Maica Domnului Îndurerată”, „Intrarea în biserică”, „Încoronarea Maicii Domnului”, „Sfânta Paraschiva” etc.

¹⁴⁹ Porumb 1998, pp. 192-194.

¹⁵⁰ Porumb 2003, pl. 193, 194, 195.

¹⁵¹ Porumb 1998, p. 287.

CATALOG

A) Colecția „Obiecte de Cult” (OC)

10

11

Nașterea lui Iisus

icoană pe lemn
nr. inv. 211 OC
datată 1861
proveniență: București
dimensiuni 31,5x22,5 cm

Scene cu sfinți

icoană pe lemn
nr. inv. 224 OC
sf. de secol XVIII
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 31x26 cm

12

13

Deisis

icoană pe lemn
nr. inv. 225 OC
înc. de secol XIX
proveniență: Mercheașa, comuna
Homorod, județul Brașov
dimensiuni 31,5x26 cm

Deisis

icoană pe lemn
nr. inv. 229 OC
sf. de secol XVIII-înc. de secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 28x20 cm

14

15

Sfânta Muceniță Paraschiva

icoană pe lemn
nr. inv. 230 OC
înc. de secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 33x26 cm

Sfânta Paraschiva

icoană pe lemn
nr. inv. 231 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 33,3x24,8-25,5 cm

16

17

Iisus Hristos binecuvântând
icoană pe lemn
nr. inv. 232 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 34x26 cm

Iisus Hristos binecuvântând
icoană pe lemn
nr. inv. 233 OC
a doua jumătate a secolului XVIII
probabil Popovici Toader Zugrav
proveniență: Susenii Bârgăului, județul
Bistrița-Năsăud - fond vechi „Astra”
dimensiuni 33x24 cm

Iisus Hristos binecuvântând
icoană pomelnic - verso
nr. inv. 233 OC

18

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 234 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 34x26 cm

19

Triptic

icoană pe lemn
nr. inv. 235 OC
secol XVIII
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 37x22 cm

20

21

Nașterea lui Iisus

icoană pe lemn
nr. inv. 236 OC
secol XVIII
proveniență: Sebeșu de Jos, comuna
Turnu Roșu, județul Sibiu -
fond vechi „Astra”
dimensiuni 31x26 cm

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. 237 OC
sf. de secol XVIII
proveniență: Rășinari, județul Sibiu
- fond vechi „Astra”
dimensiuni 26x21 cm

22

23

Iisus și Sfântul Petru

icoană pe lemn
nr. inv. 238 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 34,5x29,3 cm

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. 239 OC
sf. de secol XVIII-înc. de secol XIX
proveniență: Rășinari, județul Sibiu
- fond vechi „Astra”
dimensiuni 34x22 cm

24

25

Triptic

icoană pe lemn
nr. inv. 240 OC
sf. de secol XVIII - înc. de secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 38,5x29 cm

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. 241 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 39x26 cm

26

27

Deisis cu apostolii

icoană pe lemn
nr. inv. 242 OC
sf. de secol XVIII-înc. de secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 37x30 cm

Iisus pe cruce

icoană pe lemn
nr. inv. 243 OC
datată 1867
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 33x27 cm

28

29

Încoronarea Maicii Domnului

icoană pe lemn
nr. inv. 244 OC
secol XIX
proveniență: Rășinari, județul Sibiu
- fond vechi „Astra”
dimensiuni 32x24 cm

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. 245 OC
sf. de secol XVIII – înc. de secol XIX
proveniență: Turmîșor - Sibiu,
județul Sibiu - fond vechi „Astra”
dimensiuni 45x39 cm

30

31

Iisus cu vița

icoană pe lemn
nr. inv. 246 OC
datată 17[7]4
proveniență : fond vechi „Astra”
dimensiuni 46x33 cm

Intrarea în biserică

icoană pe lemn
nr. inv. 247 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 46,8x35,8 cm

32

Bunavestire

icoană pe lemn
nr. inv. 248 OC
mijloc de secol XVIII
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 41x31 cm

33

Triptic

icoană pe lemn
nr. inv. 249 OC
sf. de secol XVIII
proveniență: fond vechi „Astra”
atribuită lui Petru din Topârcea
dimensiuni 47x32 cm

34

35

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. 250 OC
secol XIX
proveniență: Rășinari, Raion Sibiu,
Regiunea Stalin-fond vechi „Astra”
dimensiuni 43x23 cm

Înălțarea și 12 scene din viața lui Iisus

icoană pe lemn
nr. inv. 251 OC
sf. de secol XVIII-înc. de secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 48,3x38,5 cm

36

37

Deisis

icoană pe lemn
nr. inv. 252 OC
înc. de secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 44x31 cm

Încoronarea Maicii Domnului

icoană pe lemn
nr. inv. 253 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 42x31 cm

38

39

Intrarea în biserică a Maicii Domnului (Vovedenie)

icoană pe lemn
nr. inv. 254 OC
mijloc de secol XVIII
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 40x31 cm

Deisis

icoană pe lemn
nr. inv. 255 OC
înc. de secol XIX
proveniență: Streza - Cârțișoara,
județul Sibiu - fond vechi „Astra”
dimensiuni 42x30 cm

40

41

Maica Domnului Îndurerată
icoană pe lemn
nr. inv. 256 OC
sf. de secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 43x30 cm

Iisus Pantocrator
icoană pe lemn
nr. inv. 257 OC
datată 1718
Ivan Zugravul
(cf. Porumb 1998, p. 194) și
Efremov 2002, pl. 257, p. 135)
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 50x28 cm

42

43

Arhanghelul Mihail
icoană pe lemn
nr. inv. 258 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 50x34 cm

Maica Domnului Împărăteasă
icoană pe lemn
nr. inv. 259 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 45x33 cm

44

45

Sfântul Nicolae
icoană pe lemn
nr. inv. 260 OC
datată 1718
Ivan Zugravul (cf. Porumb 1998,
p. 194)
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 50x28 cm

**Învierii lui Iisus și scene din
viața Sa**
icoană pe lemn
nr. inv. 261 OC
datată 1766
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 42x28 cm

46

47

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 262 OC
înc. de secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 16x13 cm

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 264 OC
secol XVIII
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 19x16 cm

48

49

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 266 OC
secol XVIII
proveniență: Rășinari, județul Sibiu
- fond vechi „Astra”
dimensiuni 20x16 cm

Sfânta Paraschiva
icoană pe lemn
nr. inv. 267 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 21x16 cm

50

51

Sfânta Paraschiva
icoană pe lemn
nr. inv. 268 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 21x16 cm

Sfântul Mucenic Nechifor
icoană pe lemn
nr. inv. 270 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 25x16 cm

52

53

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn cu ferecătură

nr. inv. 271 OC

secol XIX

proveniență: fond vechi „Astra”

dimensiuni 25x19 cm

Sfinții Ioan, Nicolae, Dumitru și Gheorghe

icoană pe lemn

nr. inv. 272 OC

secol XIX

proveniență: fond vechi „Astra”

dimensiuni 26,3x19 cm

54

55

Sfântul Ioan Botezătorul

icoană pe lemn

nr. inv. 273 OC

înc. de secol XIX

proveniență: fond vechi „Astra”

dimensiuni 25,5x18 cm

Scene cu sfinți

icoană pe lemn

nr. inv. 274 OC

sf. de secol XVIII

proveniență: fond vechi „Astra”

dimensiuni 28x24 cm

56

57

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn

nr. inv. 275 OC

sf. de secol XVIII

proveniență: fond vechi „Astra”

dimensiuni 27x23 cm

Iisus pe cruce

icoană pe lemn

nr. inv. 276 OC

secol XIX

proveniență: fond vechi „Astra”

dimensiuni 27x20 cm

58

59

Sfântul Ioan Botezătorul

icoană pe lemn
nr. inv. 277 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 26x19 cm

Schimbarea la față

icoană pe lemn
nr. inv. 278 OC
datată 20 oct 183[1]
semnată indescifrabil
proveniență: Sebeșu de Jos,
comuna Turnu Roșu, județul Sibiu -
fond vechi „Astra”
dimensiuni 22x17 cm

60

61

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. 279 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 26x20 cm

Imagine ilizibilă

icoană pe lemn
nr. inv. 280 OC
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 27x23 cm

62

63

Imagine ilizibilă

icoană pe lemn
nr. inv. 281 OC
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 28x23 cm

Arhanghelul Mihail

icoană pe lemn
nr. inv. 282 OC
secol XIX
proveniență: Rășinari, județul Sibiu
- fond vechi „Astra”
dimensiuni 28,8x21 cm

64

65

Maica Domnului Împărăteasă
 icoană pe lemn
 nr. inv. 284 OC
 a doua jumătate a secolului XVIII
 semnată de Nicolae Zugrav
 (inscripție verso Sava Despa Marcea
 1782)
 proveniență: județul Brașov (fără o
 localizare mai precisă) - fond vechi
 „Astra”
 dimensiuni 27x18 cm

Patru scene cu sfinți
 icoană pe lemn
 nr. inv. 285 OC
 sf. de secol XVIII-înc. de secol XIX
 proveniență: fond vechi „Astra”
 dimensiuni 29x24 cm

66

67

Sfântul Haralambie
 icoană pe lemn
 nr. inv. 286 OC
 sf. de secol XVIII
 proveniență: fond vechi „Astra”
 dimensiuni 30x25 cm

Sfântul Eftimie cel Mare
 icoană pe lemn
 nr. inv. 287 OC
 secol XIX
 proveniență: fond vechi „Astra”
 dimensiuni 29x23 cm

68

69

Maica Domnului cu Pruncul
 icoană pe lemn
 nr. inv. 288 OC
 secol XVIII
 proveniență: Rășinari, județul Sibiu
 - fond vechi „Astra”
 dimensiuni 28,5x24 cm

Maica Domnului cu Pruncul
 icoană pe lemn
 nr. inv. 289 OC
 secol XIX
 proveniență: fond vechi „Astra”
 dimensiuni 29x22 cm

70

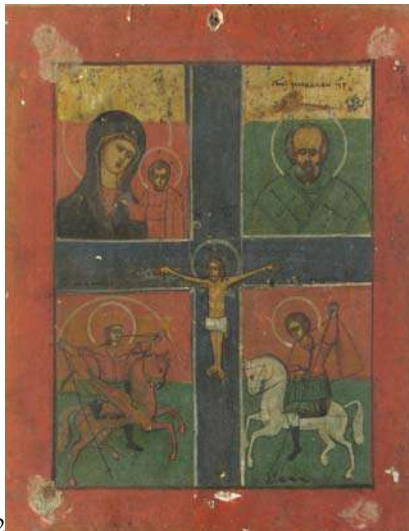
71

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. 290 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 29,8x20,5 cm

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn - fragment triptic
nr. inv. 291 OC
înc. de secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiune 31x20,3 cm

72

73

Iisus pe cruce și 4 scene cu sfinți

icoană pe lemn
nr. inv. 292 OC
înc. de secol XIX
proveniență: Mercheașa, comuna
Homorod, județul Brașov - fond
vechi „Astra”
dimensiuni 30x24 cm

Scene cu sfinți

icoană pe lemn
nr. inv. 293 OC
sf. de secol XVIII
proveniență: Galeș, comuna Săliște,
județul Sibiu - fond vechi „Astra”
dimensiuni 30x25 cm

74

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. 294 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 33x28 cm

75

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 295 OC
a doua jumătate a secolului XVIII
atribuită lui Popovici Toader Zugrav
proveniență: Suseonii Bărgăului,
comuna Prundu Bărgăului, județul
Bistrița-Năsăud - fond vechi „Astra”
dimensiuni 33,5x 24 cm

76

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 296 OC
sf. de secol XVIII
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 59x38 cm

Sfântul Nicolae
icoană pe lemn
nr. inv. 297 OC
datată 1799
semnată Petru Zugrav[u] [din]
[Topârcea]
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 46x32 cm

78

79

Arhanghelul Mihail
icoană pe lemn
nr. inv. 299 OC
sf. de secol XVIII
atribuită lui Petru din Topârcea
proveniență: Transilvania -
fond vechi „Astra”
dimensiuni 28x20 cm

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 300 OC
mijloc de secol XVIII
probabil Ivan Zugravul din Rășinari
proveniență: Transilvania (fără o
localizare mai precisă) -
fond vechi „Astra”
dimensiuni 28x17 cm

80

81

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. 302 OC
secol XIX
proveniență: Transilvania - fond
vechi „Astra”
dimensiuni 29x21 cm

Arhanghelul Mihail

icoană pe lemn
nr. inv. 303 OC
a doua jumătate a secolului XVIII
probabil Popovici Toader Zugrav
proveniență: Susenii Bârgăului,
comuna Prundu Bârgăului, județul
Bistrița-Năsăud - fond vechi „Astra”
dimensiuni 33x22,5 cm

Arhanghelul Mihail

icoană pe lemn - verso
nr. inv. 303 OC

82

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. 315 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 64x52 cm

83

84

Deisis

icoană pe lemn
nr. inv. 316 OC
secol XIX
proveniență: probabil Vale, județul Sibiu - fond vechi „Astra”
dimensiuni 51x42 cm

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe pânză
nr. inv. 317 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 38,5x47 cm

85

86

Adormirea Maicii Domnului

icoană pe lemn
nr. inv. 318 OC
secol XIX
proveniență: Lančrăm, județul Alba - fond vechi „Astra”
dimensiuni 53x40 cm

Deisis

icoană pe lemn
nr. inv. 319 OC
datată 17 februarie 1774 (litere chirilice)
atribuită, prin analogie, lui Petre Diaconul din Preluca (cf. Porumb 2003, pl. 193, 194, 195)
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 60x45 cm

87

88

Încoronarea Maicii Domnului

icoană pe lemn
nr. inv. 320 OC
secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 49x39 cm

Iisus Pantocrator

icoană pe pânză
nr. inv. 321 OC
datată 1[8]79
proveniență: Sebeș, județul Alba - fond vechi „Astra”
dimensiuni 59x41 cm

89

90

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 322 OC
secol XVIII
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 59x36 cm

Arhanghelul Mihail
icoană pe lemn
nr. inv. 323 OC
secol XVIII
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 58x32 cm

91

92

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 324 OC
datată 1718
semnată Ivan Zugrav[u] [din]
Cărpiniș - inscripție în chirilică
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 54,6-54,9x33,3-33,4 cm

Deisis
icoană pe lemn
nr. inv. 325 OC
înc. de secol XIX
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 65x40 cm

93

Sfântul Hristofor
icoană pe lemn
nr. inv. 948 OC
secol XVIII
proveniență: Sibiu
dimensiuni 31x23 cm

94

Icoană prăznicar: Sfinții Petru și Pavel, Constantin și Elena
 icoană pe lemn cu două fețe
 nr. inv. 1363 OC
 secol XIX
 dimensiuni 46,5x38,8 cm

95

96

Sfinții Petru și Pavel
 icoană pe lemn
 nr. inv. 1364 OC
 secol XIX
 dimensiuni 74x45 cm

Maica Domnului cu Pruncul
 icoană pe lemn
 nr. inv. 1365 OC
 secol XIX
 dimensiuni 71x45,5 cm

97

98

Iisus Pantocrator
 icoană pe lemn
 nr. inv. 1366 OC
 secol XIX
 dimensiuni 74x45 cm

Iisus pe cruce
 icoană pe lemn
 nr. inv. 1367 OC
 secol XIX
 dimensiuni 91x58 cm

99

100

Sfântul Vasile

icoană pe lemn
nr. inv. 2235 OC
datată 1882
proveniență: sat Arin, comuna
Dorna, județul Suceava
dimensiuni 52x41 cm

**Sfântul Gheorghe omorând
balaurul**

icoană pe lemn
nr. inv. 2236 OC
secol XIX
proveniență: Stulpicani, județul
Suceava
dimensiuni 70x53 cm

101

102

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. 2253 OC
secol XIX
proveniență: Frătăuții Vechi, județul
Suceava
dimensiuni 54,5x49,5 cm

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. 2254 OC
secol XIX
proveniență: Frătăuții Vechi, județul
Suceava
dimensiuni 55,3x48,8 cm

103

104

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. 2255 OC
secol XIX
proveniență: Frătăuții Vechi, județul
Suceava
dimensiuni 34,8x31 cm

Deisis

icoană pe lemn
nr. inv. 2567 OC
secol XIX
dimensiuni 42,8x35 cm

105

106

Adormirea Maicii Domnului

icoană pe lemn
nr. inv. 2625 OC
datată 1880
proveniență: Poplaca, județul Sibiu
dimensiuni 70x44 cm

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn cu ferecătură
nr. inv. 2689 OC
secol XIX
dimensiuni 51,5x37 cm

107

108

Înviearea lui Iisus cu 12 scene din viața Sa

icoană pe lemn
nr. inv. 2690 OC
sf. de secol XVIII
dimensiuni 53x43,5 cm

Iisus binecuvântând

icoană pe lemn
nr. inv. 2691 OC
sf. de secol XVIII
dimensiuni 47x40 cm

109

110

Proorocul Ilie

icoană pe lemn
nr. inv. 2692 OC
sf. de secol XVIII
dimensiuni 43x34,5 cm

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. 2693 OC
sf. de secol XVIII
dimensiuni 38,5x31 cm

111

112

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. 2694 OC
sf. de secol XVIII
dimensiuni 43,5x36,5 cm

Patru scene cu sfinți

icoană pe lemn
nr. inv. 2715 OC
sf. de secol XVIII-înc. de secol XIX
dimensiuni 28x22 cm

113

Patru scene cu sfinți

icoană pe lemn
nr. inv. 2716 OC
sf. de secol XVIII-înc. de secol XIX
dimensiuni 27,5x21,5 cm

Icoane din biserica din satul Dretea, comuna Mănăstireni, județul Cluj, biserică strămutată în Muzeul în Aer Liber din Dumbrava Sibiului. În prezent, icoanele fac parte din Colecția „Obiecte de Cult” (OC) a Complexului Național Muzeal „Astra” Sibiu.

114

Deisis

icoană pe lemn
nr. inv. 3897 OC
datată 1773 (litere chirilice)
semnată [Simion] Siladi [Sălăjeanu]
inscripție pe verso „Această s[fântă]
icoană au plătit robul lui Dumnezeu
Tată[!], Ioann ca să-i fie pomană
viilor și morților.
Zugravul Siladi ... ucenicul
Z[ugravului] Andraș din Cluj ... ”
dimensiuni 77,5-78,4x50,5-52 cm

115

Înălțarea lui Iisus

icoană pe lemn
nr. inv. 3898 OC
sf. de secol XVIII
dimensiuni 73,2-73,4x49-49,4 cm

B) Colecția „Cornel Irimie”

116

117

Sfinții Petru și Pavel
icoană pe lemn
nr. inv. 2819 OC
secol XIX
dimensiuni 29x24 cm

Sfântul Nicolae
icoană pe lemn
nr. inv. 2820 OC
secol XIX
dimensiuni 28x22,5 cm

118

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 2821 OC
secol XIX
dimensiuni 39x26 cm

C) Colecția „Telea - Bologa” (OC) - Nou Român, județul Sibiu

119

120

Iisus Hristos binecuvântând
icoană cu ferecătură
fără nr. inv.
secol XIX
dimensiuni 24,7x30 cm

Iisus Hristos binecuvântând
icoană pe lemn
fără nr. inv.
datată 1829
dimensiuni 66x57,5 cm

121

122

Iisus Hristos binecuvântând
icoană pe lemn cu ferecătură
fără nr. inv.
secol XIX
dimensiuni 22,5x18 cm

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn - fragment de triptic
fără nr. inv.
înc. de secol XIX
dimensiuni 32,5-33x20,5-20,7 cm

123

124

Sfântul Nicolae
icoană pe lemn
fără nr. inv.
secol XIX
dimensiuni 37x29-29,3 cm

Sfânta Filofteia și Sfântul Nicolae
icoană pe lemn
nr. inv. T 6 OC
secol XIX
dimensiuni 29x26,5-27 cm

125

126

Iisus Hristos Atotțiitorul

icoană pe lemn

nr. inv. T 7 OC

secol XIX

dimensiuni 76,1-77,1x49,6-50,9 cm

Sfinții Împărați Constantin și Elena

icoană pe lemn

nr. inv. T 8 OC

secol XIX

dimensiuni 43x32 cm

127

128

Sfântul Ierarh Spiridon și Sfântul Mucenic Dimitrie [?]

icoană pe lemn

nr. inv. T 9 OC

secol XIX

dimensiuni 34-34,2x26,5-28,8 cm

Sfântul Ioan Botezătorul

icoană pe lemn

nr. inv. T 13 OC

secol XIX

dimensiuni 70x49 cm

129

130

Sfântul Mare Mucenic Haralambie [?]

icoană pe lemn

nr. inv. T 16 OC

secol XIX

dimensiuni 12,5x8 cm

Sfântul Mare Mucenic Gheorghe

icoană pe lemn

nr. inv. T 17 OC

secol XIX

dimensiuni 13x10 cm

131

132

Sfântul Mucenic Gheorghe

icoană pe lemn
nr. inv. T 18 OC
secol XIX
dimensiuni 32x27 cm

Bunavestire

icoană pe lemn
nr. inv. T 19 OC
sf. de secol XVIII
dimensiuni 38,5x29,2-29,4 cm

133

134

Imagine ilizibilă

icoană pe lemn
nr. inv. T 20 OC
dimensiuni 28,5-28,6x22,7 cm

Sfântul Gheorghe

icoană cu ferecătură
nr. inv. T 22 OC
secol XIX
dimensiuni 10,5x8,5 cm

135

136

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. T 23 OC
sf. de secol XVIII
dimensiuni 28,4x22,8-23 cm

Adormirea Maicii Domnului

icoană pe lemn
nr. inv. T 24 OC
secol XIX
dimensiuni 87x62,5-62,7 cm

137

Icoană prăznicară: Sfinții Mari Mucenici Gheorghe și Dimitrie; Sfinții Apostoli Petru și Pavel
 icoană pe lemn cu două fețe
 nr. inv. T 25 OC
 secol XIX
 dimensiuni 33,9-34,2x26,4-26,6 cm

138

139

Sfântul Gheorghe
 icoană pe lemn
 inscripție: „Asemănarea chipului Arhanghelului Mihail” - analogie între Sf. Gheorghe și Arhanghelul Mihail
 nr. inv. T 26 OC
 sf. de secol XVIII (inscripția cu anul 1866 - adăugată ulterior)
 dimensiuni 37,5x31,5-31,7 cm

Soborul Sfinților Apostoli
 icoană pe lemn
 nr. inv. T 27 OC
 secol XIX
 dimensiuni 26x20,3 cm

140

141

Sfântul Nicolae
 icoană pe lemn
 nr. inv. T 28 OC
 sf. de secol XVIII
 dimensiuni 24,5x17,3 cm

Sfântul Elefterie [?]
 icoană pe lemn
 nr. inv. T 29 OC
 secol XIX
 dimensiuni 11x9 cm

142

143

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. T 30 OC
sf. de secol XVIII
dimensiuni 27x20 cm

Iisus pe cruce și patru scene cu sfinți

icoană pe lemn
nr. inv. T 31 OC
secol XIX
dimensiuni 35,9-36,1x29,9-30 cm

144

145

Sfântul Ierarh Spiridon

icoană pe lemn
nr. inv. T 33 OC
datată 26 ianuarie 1856
semnată Nectarie Monah Zugrav
dimensiuni 37,2x27,3 cm

Deisis

icoană pe lemn
nr. inv. T 36 OC
datată 1856
semnată indescifrabil
dimensiuni 86x60 cm

146

147

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. T 37 OC
secol XIX
dimensiuni 25x20 cm

Patru scene cu sfinți

icoană pe lemn
nr. inv. T 38 OC
secol XIX
dimensiuni 33,1-33,3x22,3-22,6 cm

Sfântul Ierarh Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. T 39 OC
secol XIX
dimensiuni 27,9-28,2x23,7-23,9 cm

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. T 40 OC
secol XIX
dimensiuni 30x20 cm

Sfântul Mucenic Mina

icoană pe lemn
nr. inv. T 41 OC
secol XIX
dimensiuni 19,8-20x15,8-15,9 cm

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. T 42 OC
secol XIX
dimensiuni 27x20 cm

Maica Domnului cu Pruncul,

Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil

icoană pe lemn
nr. inv. T 43 OC
secol XIX
dimensiuni 31,5-32,1x23-23,2 cm

Patru scene cu sfinți

icoană pe lemn
imagine ilizibilă (icoană al cărei
strat pictural s-a pierdut)
nr. inv. T 44 OC
dimensiuni 31x23,3 cm

D) Colecția Muzeului în Aer Liber (AL) - Dumbrava Sibiului

154

155

Arhanghelii Mihail și Gavriil

icoană pe lemn
nr. inv. 1477 AL
datată 1839
proveniență: Marginea,
județul Suceava
dimensiuni 53x40 cm

Imagine ilizibilă

icoană pe lemn
nr. inv. 1529 AL
proveniență: Marginea,
județul Suceava
dimensiuni 36,3x29,1 cm

156

157

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. 1576 AL
secol XIX
proveniență: Marginea,
județul Suceava
dimensiuni 28,3x22,8 cm

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. 1606 AL
secol XIX
proveniență: Marginea,
județul Suceava
dimensiuni 38,5x30,6 cm

158

159

Imagine ilizibilă

icoană pe lemn
nr. inv. 1606 [?] AL
secol XIX
dimensiuni 47,5x32,1 cm

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. 3459 AL
secol XIX
proveniență: Văleni - probabil
comuna Micăsasa, județul Sibiu
dimensiuni 23,7x15,9 cm

160

161

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn - fragment de triptic
nr. inv. 4549 AL
înc. de secol XIX
proveniență: Petroșani,
județul Hunedoara
dimensiuni 31,5x21,1 cm

Pogorârea la Iad, Învierea lui Iisus și scene din viața Sa

icoană pe lemn
nr. inv. 5155 AL
sf. de secol XVIII
proveniență: Oboga, județul Olt
dimensiuni 54x44 cm

162

163

Iisus pe cruce și patru scene cu sfinți

icoană pe lemn
nr. inv. 5195 AL
înc. de secol XIX
proveniență: Oboga, județul Olt
dimensiuni 38,6x30,1 cm

Imagine ilizibilă

icoană pe lemn
nr. inv. 7192 AL
proveniență: Paltin, județul Vrancea
dimensiuni 27,2x20 cm

164

165

Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan

icoană pe lemn
nr. inv. 7734 AL
sf. de secol XVIII
proveniență: Jurilovca,
județul Tulcea
dimensiuni 35,5x31,2 cm

Iisus Hristos cu apostolii în medalioane

icoană pe lemn
nr. inv. 8441 AL
secol XVIII
proveniență: Tulcea
dimensiuni 43,4x38,4 cm

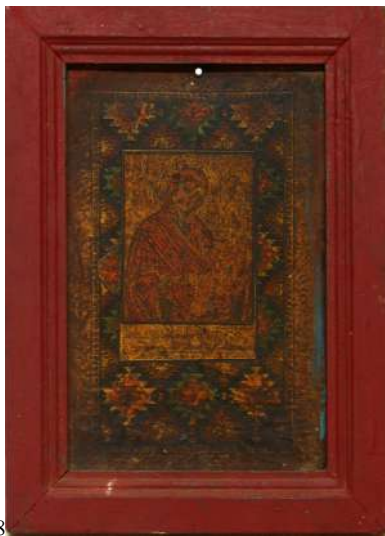
166

167

Sfântul Nicolae
icoană pe lemn
nr. inv. 8443 AL
secol XVIII
proveniență: Mahmudia,
județul Tulcea
dimensiuni 27,2x22,5 cm

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 8477 AL
secol XIX
proveniență: Mahmudia,
județul Tulcea
dimensiuni 22,5x18 cm

168

169

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 9360 AL
secol XIX
proveniență: Croici,
comuna Mătășari, județul Gorj
dimensiuni 30x22 cm

Încoronarea Maicii Domnului
icoană pe tablă
nr. inv. 9438 AL
secol XIX
proveniență: Săliște, județul Sibiu
dimensiuni 28x19 cm

170

171

Sfânta Treime
icoană pe lemn
nr. inv. 9439 AL
secol XIX
semnată Pictor V. Damian Preot
proveniență: Săliște, județul Sibiu
dimensiuni 35x21,7 cm

Pogorârea la Iad, Învierea lui Iisus și scene din viața Sa
icoană pe lemn
nr. inv. 10239 AL
sf. de secol XVIII
proveniență: Cărbunești,
județul Gorj
dimensiuni 38,2x31 cm

172

173

Izvorul Tămăduirii

icoană pe lemn
nr. inv. 18797 AL
secol XIX
proveniență: Negomir, județul Gorj
dimensiuni 36,7x26,5 cm

Sfântul Ierarh Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. 18861 AL
secol XIX
proveniență: Târgu Jiu, județul Gorj
dimensiuni 23,1x17 cm

174

175

Sfântul Ioan Botezătorul

icoană pe lemn
nr. inv. 1668 AL
secol XIX
dimensiuni 57x41,5 cm

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. 6314 AL
secol XIX
dimensiuni 27,4x21,4 cm

176

177

Imagine ilizibilă

icoană pe lemn
nr. inv. 6304 AL
dimensiuni 28,8x21,7 cm

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. 6314 AL
secol XIX
dimensiuni 27,4x21,4 cm

178

Imagine ilizibilă
icoană pe lemn
nr. inv. 6314 [?] AL
dimensiuni 38,5x30,6 cm

Biserica din satul Bezded (AL) - județul Sălaj

179

180

Arhanghelul Mihail
icoană pe lemn
nr. inv. 14512 AL
datată 1774
dimensiuni 70x41,5 cm

Deisis
icoană pe lemn
nr. inv. 14513 AL
sf. de secol XVIII
dimensiuni 79,5x55,8 cm

181

182

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 14514 AL
sf. de secol XVIII
inscripție de donator pe verso 1794
dimensiuni 66-67x52-53 cm

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe lemn
nr. inv. 14515 AL
sf. de secol XVIII
dimensiuni 52x33 cm

183

184

Iisus Hristos binecuvântând
 icoană pe lemn
 nr. inv. 14516 AL
 sf. de secol XVIII
 dimensiuni 47x31 cm

Sfântul Nicolae
 icoană pe lemn
 nr. inv. 14517 AL
 sf. de secol XVIII
 dimensiuni 72x48 cm

185

186

Maica Domnului cu Pruncul
 icoană pe lemn
 nr. inv. 14518 AL
 secol XVIII
 dimensiuni 79x56 cm

Maica Domnului cu Pruncul
 icoană pe lemn
 nr. inv. 14519 AL
 sf. de secol XVIII
 dimensiuni 54-54,5x33,3-34 cm

Icoane pe sticlă din secolele XVIII-XIX în Colecția „Astra”

Ca urmare a cercetărilor întreprinse în colecția de icoane pe sticlă a Complexului Național Muzeal „Astra” (OC), vom face referire la un număr semnificativ de icoane ale unor zugravi cunoscuți.

Ioan Pop, zugrav din Făgăraș, pictor activ până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, este unul dintre cei mai talentați zugravi de icoane pe sticlă ai românilor, lucru constatat prin calitatea compoziției, desenului și coloritului.

În icoanele sale se îmbină știința compozițională a artei bizantine cu darul povestitorului român și cu plăcerea descrierii detaliilor, așa cum bine îl prezintă Iuliana Dancu și Dumitru Dancu în *Pictura țărănească pe sticlă*.

Acest zugrav a pictat atât pe suport de lemn cât și pe suport de sticlă. Exemple sunt icoana pe lemn „Botezul lui Iisus” din Colecția Mănăstirii „Brâncoveanu”, Sâmbăta de Sus, atribuită lui Ioan Pop¹⁵², a doua jumătate a secolului al XIX-lea și icoana pe sticlă „Maica Domnului Împărăteasă”, nr. inv. 118 OC, datată 1837 și atribuită aceluiași zugrav¹⁵³.

Botezul lui Iisus

icoană pe lemn - Colecția Mănăstirii „Brâncoveanu”, Sâmbăta de Sus a doua jumătate a secolului al XIX-lea atribuită lui Ioan Pop, zugrav din Făgăraș (cf. Rustoiu, Băjenaru, Dumitran, Szöcs 2008, pl. 240, p. 189) dimensiuni 28x22 cm

Maica Domnului Împărăteasă

nr. inv. 118 OC - CNM „Astra” datată 1837 atribuită lui Ioan Pop, zugrav din Făgăraș (cf. Rustoiu, Băjenaru, Dumitran, Szöcs 2008, pl. 32, p. 78) dimensiuni 44x38,5 cm

În continuare menționăm pe iconarul Nicolae Cațavei, tot din Făgăraș, care se apropie, din punct de vedere tehnic, de stilul iconarului Ioan Pop, cu icoana „Iisus cu vița”, nr. inv. 34 OC, datată 1842.

Zugravului Simion Poienaru din Laz i-am atribuit icoana „Punerea în mormânt”, nr. inv. 1083 OC, datată 1852. El a trăit între anii 1802 - 1872 și a învățat meșteșugul de la tatăl său, Savu Poienaru, „observând și la el hieratismul canonic al sfinților, mai ales în prima parte a activității sale”¹⁵⁴.

Ilie Poienaru I, zugrav din Laz, am presupus că a pictat icoana „Arhanghelii Mihail și Gavriil”, nr. inv. 1078 OC, datată 1886 (ultima cifră scrisă invers). Am făcut analogie cu icoana

¹⁵² Rustoiu, Băjenaru, Dumitran, Szöcs 2008, pl. 240, p. 189.

¹⁵³ Rustoiu, Băjenaru, Dumitran, Szöcs 2008, pl. 32, p. 78.

¹⁵⁴ Dancu, Dancu 1975, p. 96.

„Arhanghelii Mihail și Gavriil”¹⁵⁵, pe care o prezintă Iuliana Dancu și Dumitru Dancu în *Pictura țărănească pe sticlă*. Acest zugrav, ultimul fiu al lui Simion Poienaru, a trăit între anii 1839 - 1917 și a moștenit talentul tatălui său. Coloritul este viu, dominat de un triplu acord: roșu, albastru, alb. Norii sunt lucrați în degrade de gri deschis¹⁵⁶.

Considerăm că icoana „Cina cea de taină” cu nr. inv. 1781 OC, datată 1892, aparține zugravului Partenie Poienaru din Laz care, de-a lungul vieții sale a desenat mult mai liber. El a trăit între anii 1871 - 1921, fiind primul fiu al lui Ilie Poienaru I¹⁵⁷.

Icoanele „Judecata de Apoi”, nr. inv. 172 OC, datată 1841, „Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa”, nr. inv. 1079 OC, datată 1857, „Judecata de Apoi”, nr. inv. 1220 OC, datată 1893, aparțin zugravului Pavel Zamfir din Laz.

Alte icoane atribuite aceluiași zugrav: „Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa” cu nr. inv. 1224 OC, datată 1878, „Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa” cu nr. inv. 1229 OC și datată 1894, „Judecata de Apoi” cu nr. inv. 1235 OC și datată 1887, „Judecata de Apoi” cu nr. inv. 1238 OC¹⁵⁸, datată 1883, „Sfântul Gheorghe și 12 scene din viața sa”, cu nr. inv. 1243 OC și datată 1884, „Sfânta Treime” cu nr. inv. 1244 OC și datată 1888, „Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan” cu nr. inv. 1254 OC, datată 1899, „Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa” cu nr. inv. 1778 OC, datată 1881, „Judecata de Apoi” cu nr. inv. 2696 OC, datată 1894, „Maica Domnului Îndurerată”, cu nr. inv. 1246 OC și datată 1899, „Maica Domnului Îndurerată” cu nr. inv. 1248 OC și datată 1902. Această din urmă icoană a fost prezentată în studiul de față pentru o vedere de ansamblu a operei autorului.

Zugravul Pavel Zamfir (1840 - 1913) a desenat mai simplu, mai liber, fără prea multe detalii ornamentale. Se observă simplificarea în redarea figurii omenești. Coloritul său se bazează pe cele patru tonuri predominante: albastru, roșu, alb, auriu. Ca semn distinctiv al său sunt bobیțele albe înscrise pe dungile aurii ale veșmântului. Un alt semn caracteristic sunt ramele împodobite cu motivul funiei¹⁵⁹.

Amintim icoanele unui alt zugrav renumit, Savu Moga, din Arpașu de Sus: „Sfântul Haralambie”, nr. inv. 1109 OC, datată 1872, „Botezul lui Iisus”, nr. inv. 1113 OC, datată 1866, „Întâmpinarea lui Iisus”, nr. inv. 1115 OC, datată 1877, „Bunavestire”, nr. inv. 1118 OC, datată 1862, „Sfântul Haralambie”, nr. inv. 1121 OC, datată 1882, „Cina cea de taină”, nr. inv. 1123 OC, datată 1877, „Iisus pe tron”, nr. inv. 1127 OC, datată 1879, „Botezul lui Iisus”, nr. inv. 1131 OC, datată 1857 - 1858, „Sfântul Nicolae”, nr. inv. 1134 OC, datată 1877, „Sfântul

¹⁵⁵ cf. Dancu, Dancu 1975, p. 101.

¹⁵⁶ Dancu, Dancu 1975, p. 99.

¹⁵⁷ Dancu, Dancu 1975, p. 99, 101.

¹⁵⁸ cf. Dancu, Dancu 1975, pl. 125.

¹⁵⁹ Dancu, Dancu 1975, p. 101, 108.

Haralambie”, nr. inv. 1136 OC, datată 1875, „Sfântul Ilie”, nr. inv. 1139 OC, datată 1859 (ultima cifră scrisă invers), „Sfântul Nicolae”, nr. inv. 1124 OC, datată 1859, „Încoronarea Maicii Domnului”, nr. inv. 1126 OC, datată 1863, „Cina cea de taină” cu nr. inv. 1371 OC, datată 1877, „Sfântul Gheorghe” cu nr. inv. 2583 OC, datată 1855.

Savu Moga a trăit între anii 1816 - 1899 și este cunoscut ca fiind cel mai cunoscut iconar al Țării Oltului. Bogata sa operă a adus în pictura pe sticlă ceva din măreția artei de tradiție bizantină. Se pot observa desenul precis și coloritul rafinat, pictorul acordându-și cromatica după subiect. Pe lângă aceste însușiri amintim și scrisul său, „specificul literelor chirilice scrise de el constând în îngroșarea barelor verticale și subțierea celor orizontale sau oblice, până la finețea unui fir de păr”¹⁶⁰.

Lui Matei Țimforea din Cârțișoara îi aparțin icoanele „Sfântul Haralambie”, nr. inv. 171 OC, datată 1893, „Maica Domnului Îndurerată”, nr. inv. 186 OC, datată 1889, „Sfântul Ilie”, nr. inv. 1112 OC, datată 1895, „Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan”, nr. inv. 1117 OC, datată 1878 precum și „Schimbarea la față”, nr. inv. 1141 OC, datată 1879, „Sfântul Ilie”, nr. inv. 1129 OC, datată 1887, „Izvorul Tămăduirii”, nr. inv. 1130 OC, datată 1888, „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” cu nr. inv. 1349 OC, datată 1875, „Sfântul Haralambie” cu nr. inv. 1350 OC, datată 1872, „Judecata de Apoi” cu nr. inv. 1374 OC, datată 1898, „Sfântul Ilie” cu nr. inv. 1375 OC, datată 1877, „Sfântul Nicolae” cu nr. inv. 2605 OC, datată 1898, „Sfântul Nicolae” cu nr. inv. 1380 OC, datată 1878, „Sfântul Haralambie” cu nr. inv. 1381 OC, datată 1878, „Sfântul Nicolae” cu nr. inv. 1382 OC, datată 1893, „Sfântul Nicolae” cu nr. inv. 1377 OC, datată 1905.

Icoana din urmă probabil aparține aceluiași autor, prezentând multe similitudini cu alte lucrări ale meșterului. Ea a fost inclusă în studiul de față pentru a sublinia faptul că pictorul își păstrează modul de exprimare și la începutul secolului XX.

Arta lui Matei Purcariu, zis Țimforea din Cârțișoara, zugrav care a trăit între anii 1836 - 1906, este caracterizată prin fantezie și plăcerea narațiunii. Ineditul operei sale constă în savoarea detaliilor, el fiind un pasionat povestitor. În lucrările sale, zugravul redă însușirile și păcatele lumii¹⁶¹.

În continuare ne vom referi la un caz mai aparte. Este vorba despre situația cu care ne-am confruntat în atribuirea icoanelor pe sticlă de Ierņuțeni. Pentru a fi obiectivi, vom prezenta icoana „Maica Domnului cu Pruncul”, nr. inv. 2134 OC, datată pe verso 1801 (litere chirilice), atribuită lui Popa Sandu - Ierņuțeni, și „Maica Domnului cu Pruncul”, nr. inv. 1252 din colecția Arhiepiscopiei Sibiului, datată 1890 (litere chirilice), icoană de Ierņuțeni, județul Mureș.

¹⁶⁰ Dancu, Dancu 1975, p. 74, 78, 79.

¹⁶¹ Dancu, Dancu 1975, pp. 80-81.

189

190

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe sticlă - CNM „Astra”
nr. inv. 2134 OC
datată pe verso 1801 (litere chirilice)
atribuită lui Popa Sandu - Ierņuteni
dimensiuni 64,5x48,3 cm

Maica Domnului cu Pruncul
icoană pe sticlă - Arhiepiscopia Sibiului
nr. inv. 1252
datată 1890 (litere chirilice)
icoană de Ierņuteni, județul Mureș
dimensiuni 56,5x46 cm

Dacă prima icoană am atribuit-o lui Popa Sandu (Popovici) din Ierņuteni, județul Mureș, la cea de-a doua am făcut numai o încadrare în zona respectivă, aceasta din urmă nefiind realizată de același zugrav, lucru ușor de sesizat atât prin modul de tratare a fețelor, mâinilor, detaliilor cât și a fundalului și coloritului, chiar dacă se încearcă o apropiere de maniera de lucru a zugravului Popa Sandu. Un alt element hotărâtor în delimitarea dintre cele două piese prezentate ca exemplu este datarea acestora, diferența ca timp de realizare între cele două fiind foarte mare. Am avut în vedere faptul că producția icoanelor lui Popa Sandu din Ierņuteni se înscrie aproximativ între anii 1796 - 1808¹⁶², pe când icoana amintită ca fiind de Ierņuteni, dar nu și realizată de Popa Sandu, depășește cu mult anul 1808, ea fiind datată cu anul 1890.

Zugravului Popa Sandu din Ierņuteni, județul Mureș, i-am atribuit și icoana „Arhanghelul Mihail” cu nr. inv. 1231 OC, datată 1806.

Din biserica din satul Dretea, comuna Mănăstireni - județul Cluj, care a fost strămutată în Muzeul în Aer Liber din Dumbrava Sibiului, amintim icoana „Sfântul Nicolae” cu nr. inv. 3899 OC, datată 1796 (în cifre arabe și litere chirilice), pe care i-am atribuit-o lui Popa Sandu din Ierņuteni, județul Mureș. Această piesă am comparat-o cu icoana „Iisus Hristos pe tron”, nr. inv. 1251, datată 1890 - icoană de Ierņuteni, din cadrul colecției Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu”.

191

192

Sfântul Nicolae
icoană pe sticlă - CNM „Astra”
nr. inv. 3899 OC
datată 1796 (în cifre arabe și litere chirilice)
atribuită lui Popa Sandu - Ierņuteni, județul Mureș
dimensiuni 61,4x50,5 cm

Iisus Hristos pe tron
icoană pe sticlă - Arhiepiscopia Sibiului
nr. inv. 1251
datată 1890 (litere chirilice - ultima cifră scrisă invers)
icoană de Ierņuteni, județul Mureș
dimensiuni 49x40 cm

¹⁶² cf. Dancu, Dancu 1975, p. 62.

Zugravul Popa Sandu a pictat și icoane pe lemn, după cum menționează cercetătorul Marius Porumb în *Dicționar de pictură veche din Transilvania sec. XIII-XVIII*¹⁶³.

Urmează în colecția „Cornel Irimie”(OC) icoanele: „Iisus la fântâna lui Iacob”, nr. inv. 2773 OC, datată 1899, pe care i-am atribuit-o lui Matei Țimforea din Cârțișoara, și „Arhanghelii Mihail și Gavriil”, nr. inv. 2811 OC, datată 1884 (an vizibil prin transparență), care am presupus că îi aparține lui Pavel Zamfir din Laz.

De asemenea, din colecția „Telea Bologna” (OC), de la Nou Român, amintim icoana „Judecata de Apoi”, fără nr. inv., datată 1884, pe care i-am atribuit-o lui Matei Țimforea din Cârțișoara.

Tot din această colecție se remarcă icoanele „Iisus pe tron”, nr. inv. T 79 OC, datată 184[0] sau 184[6] și „Iisus pe tron” cu nr. inv. T 113 OC, datată 1859. Am presupus că aceste icoane îi aparțin lui Savu Moga din Arpașu de Sus.

La prezentarea colecțiilor de icoane pe sticlă au fost selecționate numai piesele datate pe care le-am atribuit, în urma cercetărilor efectuate.

Astfel, din colecția de icoane pe sticlă a Complexului Național Muzeal „Astra” ce cuprinde 1.862 de piese, am studiat 113 icoane care se pot urmări în prezentarea colecțiilor. O parte din aceste piese am presupus că aparțin unor zugravi precum: Ioan Pop Zugrav din Făgăraș, Nicolae Cațavei din Făgăraș, Simion Poienaru, zugrav din Laz, Ilie Poienaru I, zugrav din Laz, Partenie Poienaru, zugrav din Laz, Pavel Zamfir din Laz, Savu Moga din Arpașu de Sus, Matei Țimforea din Cârțișoara, Popa Sandu din Iernuțeni, județul Mureș.

Din totalul pieselor studiate 57 de icoane le-am atribuit acestor zugravi pe care i-am enumerat mai sus. Cele mai multe icoane sunt închinată Mariei în variantele „Maica Domnului Îndurerată” și „Maica Domnului cu Pruncul”, urmând scenele cu „Judecata de Apoi”, „Botezul lui Iisus”, „Iisus pe tron”, „Arhanghelii Mihail și Gavriil”, „Sfântul Haralambie”, „Bunavestire”, „Cina cea de taină”, Sfântul Nicolae” ș.a.

În colecția de icoane pe sticlă a Muzeului în Aer Liber (AL) nu s-au identificat piese semnate și/sau datate printre cele 28 existente.

¹⁶³ Porumb 1998, p. 176.

CATALOG

A) Colecția „Obiecte de Cult” (OC)

193

194

Isus cu viața
nr. inv. 34 OC
datată 1842
probabil Nicolae Cațavei din
Făgăraș
proveniență: Berivoi, comuna
Recea, județul Brașov
dimensiuni 45x39,5 cm

***Învieerea Domnului și 12 scene din
viața Sa***
nr. inv. 64 OC
datată 1840
probabil Simion Poienaru, zugrav
din Laz (cf. Sedler, Tataru 2004,
pl. 52, p. 100)
proveniență: Rod, comuna Tilișca,
județul Sibiu
dimensiuni 46,5x54 cm

195

196

Punerea în mormânt
nr. inv. 74 OC
datată 1877
semnată Ilie Zugrav din Laz
proveniență: Rod, comuna Tilișca,
județul Sibiu
dimensiuni 52-53x45-45,2 cm

Judecata de Apoi
nr. inv. 80 OC
datată 1845
semnată SI [mion] Z[ugrav] [din]
Laz
proveniență: Rod, comuna Tilișca,
județul Sibiu
dimensiuni 51,5-51,7x44,5-44,7 cm

197

198

Cei patruzeci de mucenici
nr. inv. 93 OC
datată 183_
proveniență: Lancrăm, județul Alba
dimensiuni 25,5x31 cm

Maica Domnului Împărăteasă
nr. inv. 118 OC
datată 1837
atribuită lui Ioan Pop, zugrav din
Făgăraș (cf. Rustoiu, Băjenaru,
Dumitran, Szöcs 2008, pl. 32,
p. 78)
proveniență: Săliște, județul Sibiu
dimensiuni 44x38,5 cm

Iisus pe tron

nr. inv. 134 OC
 datată 1837
 atribuită lui Ioan Pop, zugrav din Făgăraș
 proveniență: Transilvania - fond vechi „Astra”
 dimensiuni 45x39,5 cm
 bibliografie: Rustoiu, Băjenaru, Dumitran, Szöcs 2008, pl. 4, p. 62

Sfântul Ilie

nr. inv. 164 OC
 datată 1842
 proveniență: Transilvania - fond vechi „Astra”
 dimensiuni 41x36,5 cm

199

200

Douăsprezece scene biblice

nr. inv. 170 OC
 datată 1902 (pictorul își păstrează modul de exprimare și la începutul secolului XX)
 probabil Matei Țimforea din Cârțișoara (cf. Sedler, Tataru 2004, pl. 89, p. 31)
 proveniență: Cârțișoara, județul Sibiu
 dimensiuni 48x42 cm

Sfântul Haralambie

nr. inv. 171 OC
 datată 1893
 atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara
 proveniență: Cârțișoara, județul Sibiu
 dimensiuni 24x18,2-18,5 cm

201

202

Judecata de Apoi

nr. inv. 172 OC
 datată 1841
 probabil Pavel Zamfir din Laz
 proveniență: Săliște, județul Sibiu
 dimensiuni 43,5x37 cm

Nașterea lui Iisus

nr. inv. 177 OC
 datată 1884
 proveniență: Vlădeni, probabil comuna Dumbrăvița, județul Brașov
 dimensiuni 35x29,5 cm

203

204

205

206

Sfânta Treime

nr. inv. 184 OC
 datată 1893
 proveniență: Cârțișoara, județul Sibiu
 dimensiuni 19,5x15 cm

Judecata de Apoi

nr. inv. 185 OC
 datată 1893
 atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara (cf. Irimie, Focșa 1968, pl. 121)
 proveniență: Cârțișoara, județul Sibiu
 dimensiuni 64,5x51 cm

207

208

Maica Domnului Îndurerată

nr. inv. 186 OC
 datată 1889
 probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
 proveniență: Cârțișoara, județul Sibiu
 dimensiuni 39,5x34 cm
 obs: cf. Sedler, Tataru 2004, pl. 83, p. 127 - icoana este atribuită nejustificat zugravului Savu Moga

Maica Domnului Îndurerată

nr. inv. 187 OC
 datată 1884
 atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara (cf. Irimie, Focșa 1968, pl. 108)
 proveniență: Streza - Cârțișoara, județul Sibiu
 dimensiuni 43,8-44,1x54,4-54,6 cm

209

210

Cina cea de taină

nr. inv. 189 OC
 datată 1902
 atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara (cf. Mușlea 1995, pl. Y7, p. 11)
 proveniență: Cârțișoara, județul Sibiu
 dimensiuni 49x55 cm

Maica Domnului cu Pruncul

nr. inv. 202 OC
 datată 1829
 semnată Simion Zugr[av] [din] Laz
 proveniență: Poiana Sibiului, județul Sibiu
 dimensiuni 30,6-30,7x25,5-25,7 cm

211

212

Maica Domnului Îndurerată

nr. inv. 213 OC
 datată 188_
 semnată Pavel [Zamfir] Zug[rav]
 [din] [Laz]
 proveniență: Câlnic, județul Alba
 dimensiuni 52-52,7x45,6-46 cm

Sfinții Petru și Pavel

nr. inv. 214 OC
 datată 1877
 semnată Ilie [Poienaru] Z[ugrav] [din]
 Laz
 proveniență: Câlnic, județul Alba
 dimensiuni 41x35,5 cm

213

214

Judecata de Apoi

nr. inv. 990 OC
 datată 1820
 proveniență: Tilișca, județul Sibiu
 dimensiuni 45,5-46,6x39,5-40 cm

Sfântul Mucenic Gheorghe

nr. inv. 1076 OC
 datată 1895
 semnată P[artenie] P[oienaru]
 Z[ugrav] [din] Laz
 proveniență: Loman, comuna Săsciori,
 județul Alba
 dimensiuni 47,8x37,5 cm

215

216

Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa

nr. inv. 1077 OC
 datată 1898
 semnată verso Pavel Zamfir Zugravu
 din Laz
 proveniență: Loman, comuna Săsciori,
 județul Alba
 dimensiuni 38x31,5 cm

Arhanghelii Mihail și Gavriil

nr. inv. 1078 OC
 datată 1886 (ultima cifră scrisă invers)
 atribuită, prin analogie, lui Ilie
 Poienaru I, zugrav din Laz (cf. Dancu,
 Dancu 1975, foto „Arhanghelii Mihail
 și Gavriil”, p. 101)
 proveniență: Laz, comuna Săsciori,
 județul Alba
 dimensiuni 66x51 cm

217

218

Înviearea lui Iisus și 12 scene din viața Sa

nr. inv. 1079 OC
 datată 1857
 probabil Pavel Zamfir, zugrav din Laz
 proveniență: Laz, comuna Săsciori, județul Alba
 dimensiuni 53x47 cm

Punerea în mormânt

nr. inv. 1081 OC
 datată 1837
 semnată Simion Zugrav din Laz
 proveniență: Laz, comuna Săsciori, județul Alba
 dimensiuni 46,2x42,8 cm

219

220

Punerea în mormânt

nr. inv. 1083 OC
 datată 1852
 probabil Simion Poienaru, zugrav din Laz
 proveniență: Laz, comuna Săsciori, județul Alba
 dimensiuni 54x47,5 cm

Maica Domnului Îndurerată

nr. inv. 1099 OC
 datată 1853
 semnată II:O
 proveniență: Poiana Sibiului, județul Sibiu
 dimensiuni 44,8x39,2 cm

221

222

Înviearea lui Iisus și 12 scene din viața Sa

nr. inv. 1104 OC
 datată 1835
 semnată Simion Zugrav din Laz
 proveniență: Poiana Sibiului, județul Sibiu
 dimensiuni 42,5x36 cm

Sfântul Dumitru

nr. inv. 1108 OC
 datată 1866
 proveniență: Colecția Brăiloiu, București
 dimensiuni 44x39 cm

223

224

Sfântul Haralambie
nr. inv. 1109 OC
datată 1872
atribuită lui Savu Moga din Arpașu
de Sus
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 43x36 cm

Botezul lui Iisus
nr. inv. 1111 OC
datată 1868
atribuită lui Savu Moga din Arpașu
de Sus (cf. Proca 1994, p.32)
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 43x37,6 cm

225

226

Sfântul Iliie
nr. inv. 1112 OC
datată 1895
probabil Matei Țimforea din
Cârțișoara
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 44x48,5 cm

Botezul lui Iisus
nr. inv. 1113 OC
datată 1866
atribuită lui Savu Moga din
Arpașu de Sus
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 44x37,5 cm

227

228

Sfinții Dimitru și Teodor Tiron
nr. inv. 1114 OC
datată 1858
atribuită lui Savu Moga din Arpașu
de Sus (cf. Proca 1994, p. 18)
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 45x41,7 cm

Întâmpinarea lui Iisus (Stretenie)
nr. inv. 1115 OC
datată 1877
atribuită lui Savu Moga din Arpașu
de Sus
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 47,5x42 cm

229

230

Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan
nr. inv. 1117 OC
datată 1878
probabil Matei Țimforea din
Cârțișoara
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 54,5x47 cm

Bunavestire
nr. inv. 1118 OC
datată 1862
atribuită lui Savu Moga din Arpașu
de Sus
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 44,5x41 cm

231

232

**Maica Domnului cu Pruncul,
Sfinții Constantin și Elena și
Sfinții Trei Ierarhi**

nr. inv. 1119 OC
datată 186[1]
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 51x40,7 cm

Sfântul Nicolae
nr. inv. 1120 OC
datată 186[2]
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 44,3x41,2 cm

233

234

Sfântul Haralambie
nr. inv. 1121 OC
datată 1882
atribuită, prin analogie, lui Savu
Moga din Arpașu de Sus (cf. Dancu,
Dancu 1975, pl. 84)
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 51,8x46,5 cm

Nașterea lui Iisus
nr. inv. 1122 OC
datată 4 iunie 18-
semnată Zugravu Moga Savu
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 73x57 cm

235

236

Cina cea de taină
nr. inv. 1123 OC
datată 1877
atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
proveniență: Colecția Brăiloiu, București
dimensiuni 63,8x58 cm

Sfântul Nicolae
nr. inv. 1124 OC
datată 1859
probabil Savu Moga din Arpașu de Sus
proveniență: Colecția Brăiloiu, București
dimensiuni 45,8x40,6 cm

237

238

Sfântul Nicolae
nr. inv. 1125 OC
datată 1872
proveniență: Colecția Brăiloiu, București
dimensiuni 40,5x35,5 cm

Încoronarea Maicii Domnului
nr. inv. 1126 OC
datată 1863
probabil Savu Moga din Arpașu de Sus
proveniență: Colecția Brăiloiu, București
dimensiuni 53,5x44 cm

239

240

Iisus pe tron
nr. inv. 1127 OC
datată 1879
atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
proveniență: Colecția Brăiloiu, București
dimensiuni 53,2x46,5 cm

Iisus pe tron
nr. inv. 1128 OC
datată 24 ianuarie 1841
semnată Savu Moga Zugrav
proveniență: Colecția Brăiloiu, București
dimensiuni 63,5x57,3 cm

241

242

Sfântul Ilie

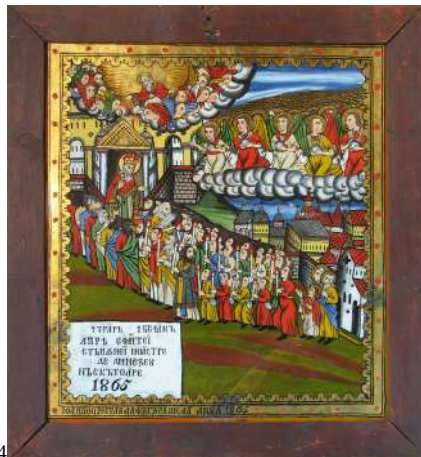
nr. inv. 1129 OC
 datată 1887
 atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara
 proveniență: Colecția Brăiloiu, București
 dimensiuni 60,6x70,4 cm

Izvorul Tămăduirii

nr. inv. 1130 OC
 datată 1888
 atribuită, prin analogie, lui Matei Țimforea din Cârțișoara (cf. Dancu, Dancu 1975, pl. 96)
 proveniență: Colecția Brăiloiu, București
 dimensiuni 72,6x56,5 cm

243

244

Botezul lui Iisus

nr. inv. 1131 OC
 datată 1857 - 1858
 atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
 proveniență: Colecția Brăiloiu, București
 dimensiuni 45,7x41,5 cm

Intrarea în biserică a Maicii Domnului (Vovedenie)

nr. inv. 1133 OC
 datată 1865
 semnată „Ioan Pop Zugrav la Făgăraș la anul 1865”
 proveniență: Colecția Brăiloiu, București
 dimensiuni 72,6x67 cm

245

246

Sfântul Nicolae

nr. inv. 1134 OC
 datată 1877
 atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
 proveniență: Colecția Brăiloiu, București
 dimensiuni 62x56,2 cm

Sfântul Haralambie

nr. inv. 1136 OC
 datată 1875
 atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
 proveniență: Colecția Brăiloiu, București
 dimensiuni 50,6x45 cm

247

248

Maica Domnului Împărăteasă

nr. inv. 1137 OC
datată 1866
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 60x44,3 cm

Sfântul Ilie

nr. inv. 1139 OC
datată 1859 (ultima cifră scrisă
invers)
atribuită lui Savu Moga din Arpașu
de Sus
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 45x41 cm

249

250

Schimbarea la față

nr. inv. 1141 OC
datată 1879
probabil Matei Țimforea din
Cârțișoara
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 42,5x45,7 cm

Încoronarea Maicii Domnului

nr. inv. 1142 OC
datată 1877
semnată „Zugrav Savu Moga
Arpașu de Sus”
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 54,5x45 cm

251

252

Judecata de Apoi

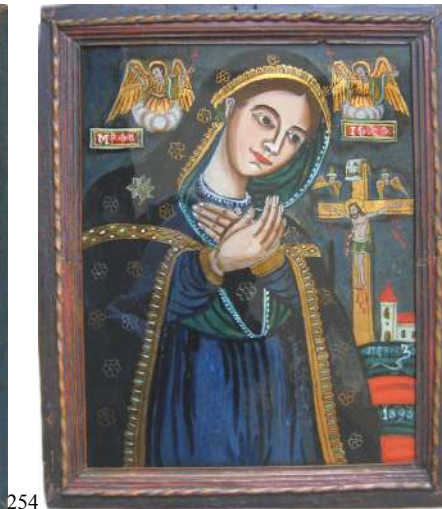
nr. inv. 1220 OC
datată 1893
atribuită, prin analogie, lui Pavel
Zamfir din Laz (cf. Dancu, Dancu
1975, pl. 125)
proveniență: Răhău, județul Alba
dimensiuni 50x43 cm

**Învierea lui Iisus și 12 scene din
viața Sa**

nr. inv. 1224 OC
datată 1878
atribuită lui Pavel Zamfir din Laz
proveniență: Răhău, județul Alba
dimensiuni 50,7x55 cm

253

254

Învieerea lui Iisus și 12 scene din viața Sa

nr. inv. 1229 OC
datată 1894
probabil Pavel Zamfir din Laz
proveniență: Răhău, județul Alba
dimensiuni 45x55,2 cm

Maica Domnului Îndurerată

nr. inv. 1230 OC
datată 1893
semnată Pavel [Zamfir] Zu[grav]
[din] [Laz]
proveniență: Dumbrava Marga,
comuna Săsciori, județul Alba
dimensiuni 45,1-46,3x56,1-56,3 cm

255

256

Arhanghelul Mihail

nr. inv. 1231 OC
datată 1806 (în litere chirilice)
atribuită lui Popa Sandu - Iernuțeni,
județul Mureș
proveniență: Săliște, județul Sibiu
dimensiuni 61x49-49,3 cm

Maica Domnului Îndurerată

nr. inv. 1234 OC
datată 1888
semnată de Pavel [Zamfir] Zu[grav]
din Laz
proveniență: Călnic, județul Alba
dimensiuni 42,6-43x53,7-54 cm

257

258

Judecata de Apoi

nr. inv. 1235 OC
datată 1887
probabil Pavel Zamfir din Laz
proveniență: Călnic, județul Alba
dimensiuni 44,5x54,5 cm

Judecata de Apoi

nr. inv. 1238 OC
datată 1883
atribuită, prin analogie, lui Pavel
Zamfir din Laz (cf. Dancu, Dancu
1975, pl. 125)
proveniență: Călnic, județul Alba
dimensiuni 45,5x52,6 cm

259

260

**Sfântul Gheorghe și
12 scene din viața sa**

nr. inv. 1243 OC
datată 1884
probabil Pavel Zamfir din Laz
proveniență: Călnic, județul Alba
dimensiuni 49,3x51,5 cm

Sfânta Treime

nr. inv. 1244 OC
datată 1888
probabil Pavel Zamfir din Laz
proveniență: Călnic, județul Alba
dimensiuni 46x54 cm

261

262

Maica Domnului Îndurerată

nr. inv. 1246 OC
datată 1899
atribuită lui Pavel Zamfir din Laz
proveniență: Călnic, județul Alba
dimensiuni 54,9-55,5x43,3-43,5 cm

Maica Domnului Îndurerată

nr. inv. 1248 OC
datată 1902 (pictorul își păstrează
modul de exprimare și la începutul
secolului XX)
atribuită lui Pavel Zamfir din Laz
proveniență: Călnic, județul Alba
dimensiuni 52-53x42-43 cm

263

264

Sfântul Ioan Scărarul

nr. inv. 1252 OC
datată 1881
semnată Pave[l] Z[ug]r[av] sau
Z[amfi]r din Laz
proveniență: Deal, comuna Călnic,
județul Alba
dimensiuni 44x34 cm

Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan

nr. inv. 1254 OC
datată 1899
probabil Pavel Zamfir din Laz
proveniență: Călnic, județul Alba
dimensiuni 50x44 cm

265

266

Sfântul Mare Mucenic Gheorghe

nr. inv. 1349 OC
 datată 1875
 probabil Matei Țimforea din
 Cârțișoara
 proveniență: Colecția Brăiloiu,
 București
 dimensiuni 70x60 cm

Sfântul Haralambie

nr. inv. 1350 OC
 datată 1872
 atribuită lui Matei Țimforea din
 Cârțișoara
 proveniență: Colecția Brăiloiu,
 București
 dimensiuni 46x40 cm

267

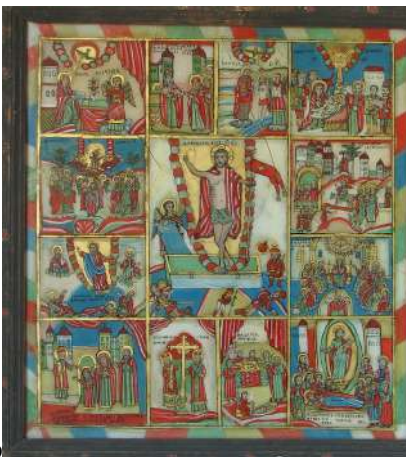
268

Iisus cu apostolii

nr. inv. 1352 OC
 datată 1837
 semnată Simion Zugrav
 proveniență: Răhău, județul Alba
 dimensiuni 48,5x41 cm

Maica Domnului cu Pruncul

nr. inv. 1353 OC
 datată 1837
 semnată Simion Zugrav din Laz
 proveniență: Răhău, județul Alba
 dimensiuni 28-28,3x28,3-28,6 cm

269

270

Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa

nr. inv. 1370 OC
 datată 1900
 proveniență: Colecția Brăiloiu,
 București
 dimensiuni 69,5x84 cm

Cina cea de taină

nr. inv. 1371 OC
 datată 1877
 atribuită lui Savu Moga din Arpașu
 de Sus
 proveniență: Colecția Brăiloiu,
 București
 dimensiuni 50x48 cm

271

272

Maica Domnului Îndurerată
nr. inv. 1373 OC
datată 1876
semnată Ilie [Poienaru] Z[ugrav]
din Laz
proveniență: Sebeș, județul Alba
dimensiuni 54,3x49,8 cm

Judecata de Apoi
nr. inv. 1374 OC
datată 1898
atribuită lui Matei Țimforea din
Cârțișoara
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 71-71,5x66,2-66,3 cm

273

274

Sfântul Ilie
nr. inv. 1375 OC
datată 1877
atribuită lui Matei Țimforea din
Cârțișoara
proveniență: Colecția Brăiloiu,
București
dimensiuni 52,5x49,5 cm

Sfântul Nicolae
nr. inv. 1377 OC
datată 1905 (pictorul își păstrează
modul de exprimare și la începutul
secolului XX)
probabil Matei Țimforea din
Cârțișoara
proveniență: Cârțișoara, județul
Sibiu
dimensiuni 48,9x38,4 cm

275

276

Sfântul Mare Mucenic Gheorghe
nr. inv. 1378 OC
datată 1902
proveniență: Cârțișoara, județul
Sibiu
dimensiuni 41,5x34,2 cm

Sfinții Constantin și Elena
nr. inv. 1379 OC
datată 1888
proveniență: Cârțișoara, județul
Sibiu
dimensiuni 50,4x45,5 cm

277

278

Sfântul Nicolae
nr. inv. 1380 OC
datată 1878
probabil Matei Țimfoarea din
Cârțișoara
proveniență: Cârțișoara, județul
Sibiu
dimensiuni 49,7x43,8 cm

Sfântul Haralambie
nr. inv. 1381 OC
datată 1878
probabil Matei Țimfoarea din
Cârțișoara
proveniență: Cârțișoara, județul
Sibiu
dimensiuni 50,8x45 cm

279

280

Sfântul Nicolae
nr. inv. 1382 OC
datată 1893
probabil Matei Țimfoarea din
Cârțișoara
proveniență: Cârțișoara, județul
Sibiu
dimensiuni 24,3x19 cm

Cei Trei Ierarhi
nr. inv. 1384 OC
datată 1887
proveniență: Arpașu de Jos, județul
Sibiu
dimensiuni 42,4x47,8 cm

281

282

Judecata de Apoi
nr. inv. 1699 OC
datată 1849
proveniență: Orăștioara de Sus,
județul Hunedoara
dimensiuni 52,5x46 cm

Sfântul Nicolae
nr. inv. 1712 OC
datată 1825
semnată Simion [Zugrav] Laz
proveniență: Băcăinți, comuna
Șibot, județul Alba
dimensiuni 28,9-29,1x23,6-24,2 cm

283

284

Învieerea lui Iisus și 12 scene din viața Sa

nr. inv. 1718 OC
datată 1838
semnată Simion Zugrav din Laz
proveniență: Băcăinți, comuna
Șibot, județul Alba
dimensiuni 47-47,8x40-40,3 cm

Învieerea lui Iisus și 12 scene din viața Sa

nr. inv. 1778 OC
datată 1881
atribuită lui Pavel Zamfir din Laz
proveniență: Sebeș, județul Alba
dimensiuni 47,8x42,3 cm

285

286

Învieerea lui Iisus și 26 scene biblice

nr. inv. 1779 OC
datată 1890
semnată Partenie Poienaru Z[ugrav]
din Laz
proveniență: Sebeș, județul Alba
dimensiuni 41,6x52,5 cm

Cina cea de taină

nr. inv. 1781 OC
datată 1892
atribuită lui Partenie Poienaru,
zugrav din Laz
proveniență: Sebeș, județul Alba
dimensiuni 38,3x48,8 cm

287

Sfântul Nicolae

nr. inv. 2065 OC
datată 1891
icoană de Nicula
proveniență: Cubleșu, comuna
Cuzăplac, județul Sălaj
dimensiuni 29x22,9 cm
bibliografie: Sedler, Tataru 2004,
pl. 19, p. 70)

288

Maica Domnului cu Pruncul
nr. inv. 2134 OC
datată pe verso 1801 (litere chirilice)
atribuită lui Popa Sandu - Ierņueni
proveniență: Țaga, județul Cluj
dimensiuni 64,5x48,3 cm

289

290

Sfântul Gheorghe
nr. inv. 2583 OC
datată 1855
atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
dimensiuni 42,7-43,2x45,5-50 cm

Sfântul Nicolae
nr. inv. 2605 OC
datată 1898
probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
proveniență: Cârțișoara, județul Sibiu
dimensiuni 52,4x47,5 cm

291

292

Bunavestire
nr. inv. 2616 OC
datată 1874
atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus (cf. Sedler, Tataru 2004, pl. 82, p. 126)
proveniență: Arpașu de Sus, județul Sibiu
dimensiuni 49,8-50,2x44,5-43,6 cm

Sfinții apostoli Petru și Pavel
nr. inv. 2617 OC
datată 1874
atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus (cf. Sedler, Tataru 2004, pl. 99, p. 141)
proveniență: Arpașu de Sus, județul Sibiu
dimensiuni 49,5x44,2-45 cm

293

294

Îngroparea lui Iisus

nr. inv. 2645 OC
datată 1891
probabil Partenie Poienaru, zugrav
din Laz
proveniență: Valea Sebeșului,
județul Alba
dimensiuni 45x35 cm

Judecata de Apoi

nr. inv. 2696 OC
datată 1894
atribuită, prin analogie, lui Pavel
Zamfir din Laz (cf. Dancu, Dancu
1975, pl. 125)
dimensiuni 49,3x45 cm

295

**Maica Domnului Îndurerată și
Sfânta Paraschiva**

nr. inv. 2823 OC
datată 1867
Țara Oltului (fără o localizare mai
precisă)
dimensiuni 59,5-60,7x44,5-45 cm

Biserica din satul Dretea, comuna Mănăstireni, județul Cluj - (OC)

296

Sfântul Nicolae

nr. inv. 3899 OC
datată 1796 (în cifre arabe și litere
chirilice)
atribuită lui Popa Sandu - Ierņueni,
județul Mureș
dimensiuni 61,4x50,5 cm

B) Colecția „Cornel Irimie” (OC)

297

298

Iisus la fântâna lui Iacob

nr. inv. 2773 OC
datată 1899
atribuită lui Matei Țimforea din
Cârțișoara
dimensiuni 21,5-22,5x18,3-18,4 cm

Arhanghelii Mihail și Gavriil

nr. inv. 2811 OC
datată 1884 (an vizibil prin
transparență)
probabil Pavel Zamfir din Laz
dimensiuni 50x45 cm

C) Colecția „Telea - Bologa” (OC) - Nou Român, județul Sibiu

299

300

Judecata de Apoi

fără nr. inv.
datată 1884
atribuită lui Matei Țimforea din
Cârțișoara
dimensiuni 59x71-71,5 cm

Sfântul Nicolae

nr. inv. T 45 OC
datată 1830
dimensiuni 49x43 cm

301

302

Maica Domnului cu Pruncul

nr. inv. T 66 OC
datată 1877
dimensiuni 53,5x49 cm

Sfântul Ioan în pustie

nr. inv. T 67 OC
datată 1899
semnată P[artenie] P[oienaru]
Z[ugrav] [din] Laz
dimensiuni 47,6x43,7 cm

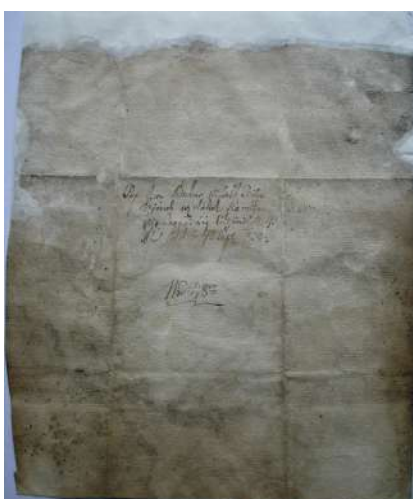

303

Iisus pe tron
 nr. inv. T 79 OC
 datată 184[0] sau 184[6]
 atribuită, prin analogie, lui Savu
 Moga din Arpașu de Sus (cf. nr.
 inv. 1128)
 dimensiuni 37x43 cm

304

Iisus pe tron
 nr. inv. T 109 OC
 datată pe document - 7 septembrie
 1830, în limba maghiară cu litere
 gotice
 semnată pe document - Pop Ioan
 Bukur [?] cel mic Pictor
 dimensiuni 32x27 cm

305

Iisus pe tron
 nr. inv. T 113 OC
 datată 1859
 atribuită, prin analogie, lui Savu
 Moga din Arpașu de Sus (cf. Dancu,
 Dancu 1975, pl. 80)
 dimensiuni 46,7-46,8x41,1-41,2 cm

**D) Colecția Muzeului în Aer Liber (AL) - nu au fost identificate icoane
 semnate și/sau datate**

II. Colecția Muzeului Național Brukenthal

Un reprezentant demn al formelor barocului austriac în Sibiu este palatul baronului Samuel von Brukenthal¹⁶⁴, construit probabil între anii 1778 - 1795, după planurile renumitului arhitect vienez Frank Iosif Martinelli¹⁶⁵.

Baronul Samuel von Brukenthal a achiziționat uneori tablouri direct de la artiști și nu a manifestat niciun interes în a colecționa obiecte de artă transilvănene nici din mediul săsesc și nici din cel ortodox.

Colecția de artă a baronului a constituit baza Muzeului Național Brukenthal inaugurat în anul 1817¹⁶⁶.

Anatolie Teodosiu, în lucrarea sa intitulată *Din universul ascuns al operelor de artă*, face o scurtă descriere a muzeului sibian: „un palat impunător, în stil baroc, împodobit cu mobilier și obiecte de artă decorativă, asupra autenticității cărora nu există niciun dubiu, o bibliotecă vastă cuprinzând volume de o deosebită valoare, la care se adaugă un adevărat tezaur: peste trei sute de incunabile tipărite înainte de anul 1480 sau 1500 la Augsburg, Köln, Veneția, Nürnberg etc., un breviar, exemplar de excepție din a doua jumătate a secolului al XV-lea, piese de arheologie, numismatică etc.”¹⁶⁷

În cadrul muzeului au funcționat până în anul 1990 Galeria de Artă, Biblioteca, Muzeul de Istorie, Muzeul de Istorie Naturală, Oficiul Județean pentru Patrimoniul Cultural Național și Laboratorul Zonal de Restaurare¹⁶⁸.

În anul 1950, Muzeul Brukenthal a înglobat și colecțiile vechiului Muzeu al „Asociațiunii”, care după 1990 au fost reîmpărțite între Muzeul Național Brukenthal și noul Muzeu „Astra”.

Muzeul Național Brukenthal

¹⁶⁴ *Lista monumentelor de cultură, Mon. de arhitectură*, nr. 2578, apud: Nistor, Marinescu-Frăsinei 1976, II, p. 156.

¹⁶⁵ Nistor, Marinescu-Frăsinei 1976, II, p. 157.

¹⁶⁶ Avram, Crișan 1998, p. 139.

¹⁶⁷ Teodosiu 2008, p. 23.

¹⁶⁸ Avram, Crișan 1998, p. 139.

S-au păstrat în colecția Muzeului Național Brukenthal un însemnat număr de icoane vechi românești, provenite din diferite regiuni ale Transilvaniei.

Între cele mai valoroase opere de artă veche românească se detașează tripticul „Deisis”, nr. inv. 2443 și icoana „Iisus Pantocrator”, nr. inv. 2657, două valoroase piese aflate în colecția Muzeului Național Brukenthal, așa cum deja am amintit.

Colecția Muzeului Național Brukenthal

Icoane pe lemn din secolele XVIII-XIX în Colecția Brukenthal

Ceea ce trebuie menționat este faptul că în colecția Muzeului Național Brukenthal au rămas aproximativ 40 de icoane pe lemn și pe pânză, după reîmpărțirea cu actualul Muzeu „Astra”, în anul 1990. Aceștia li s-au adăugat și alte achiziții și donații.

Pe lângă numărul de icoane pe lemn de secol XVIII-XIX, precum și altele pictate pe pânză, în colecția Muzeului Național Brukenthal se găsește o piesă realizată în ulei pe lemn „Sfântul Pantelimon”, nr. inv. 2613, datată 1889, pe care i-am atribuit-o lui Mișu Popp, prin analogie cu piesa al cărei nr. de inv. este 2493. Atribuirea am efectuat-o pe baza asemănării din punct de vedere tehnic și stilistic cu piesa „Maica Domnului cu Pruncul”, datarea certă și semnătura fiind un criteriu decisiv pentru atribuire. Mișu Popp a renunțat la tehnica bizantină, mergând pe tratamentul academic, icoanele sale fiind realizate pe suport din pânză.

Demnă de amintit este și icoana „Maica Domnului cu Pruncul, Sfânta Iustina și Sfânta Iulia” - nr. inv. 3125, icoană cu ferecătură, datată 1814, ce poartă inscripția în limba rusă: „chipul icoanei făcătoare de minuni a Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, Iviriana care s-a aflat în biserica lui Sofronie din Molcino. S-a zugrăvit în anul 1814 aprilie 23 zile”.

Din Colecția Muzeului Național Brukenthal am studiat 37 de piese, icoane de secol XVIII-XIX pictate pe lemn, pânză, tablă sau hârtie maruflată pe pânză.

Menționăm faptul că Muzeul Național Brukenthal nu deține icoane pe sticlă, iar cele pe lemn sunt conservate în depozitele de artă.

CATALOG

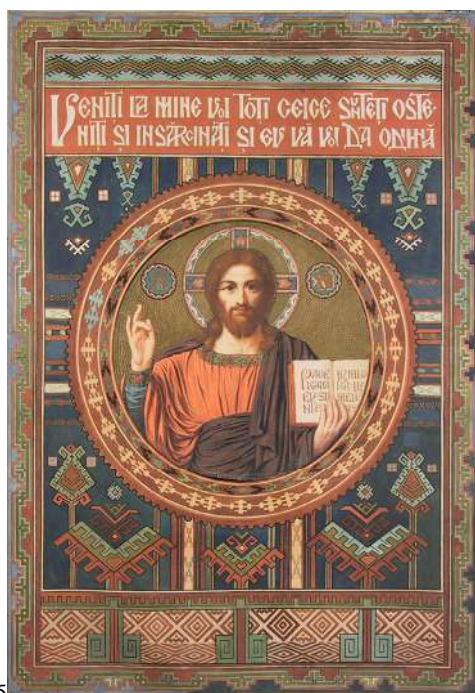
3

4

Maica Domnului Împărăteasă
ulei pe pânză (proiect pentru
Catedrala Ortodoxă din Sibiu)
nr. inv. 1530
sf. de secol XIX
Octavian Smighelschi
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 185,5x98 cm

Maica Domnului Împărăteasă
ulei pe pânză (proiect pentru
Catedrala Ortodoxă din Sibiu)
nr. inv. 1532
sf. de secol XIX
Octavian Smighelschi
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 134x84 cm

5

Iisus Pantocrator
hârtie maruflată pe pânză
nr. inv. 1637
sf. de secol XIX (proiect pentru
Catedrala Ortodoxă din Sibiu)
Octavian Smighelschi
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 122-123x85-86 cm

6

7

Maica Domnului cu Pruncul
ulei pe ciment (proiect pentru
Catedrala Ortodoxă din Sibiu)
nr. inv. 1725
sf. de secol XIX
Octavian Smighelschi
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 125,5-126x101-102 cm

Maica Domnului cu Pruncul
ulei pe ciment (proiect pentru
Catedrala Ortodoxă din Sibiu)
nr. inv. 1726
sf. de secol XIX
Octavian Smighelschi
proveniență: fond vechi „Astra”
dimensiuni 134-135x103 cm

8

**Triptic -
Maica Domnului cu Pruncul**
icoană pe lemn
nr. inv. 1991
înc. de secol XVIII
proveniență: Bârgău, comuna
Cicârlău, județul Maramureș -
fond vechi „Astra”
dimensiuni 28x44 cm

9

Triptic
icoană pe lemn
a) **Trei sfinți** 20x17,2 cm
b) **Înălțarea lui Iisus** 19,7x17,5 cm
c) **Trei sfinți** 19,7x17,3 cm
nr. inv. 2261
secol XVIII
dimensiunea totală 59,4x52 cm

10

11

Triptic
icoană pe lemn
nr. inv. 2477
secol XVIII
proveniență: Victoria Dimo,
București
dimensiuni 99x90 cm

Maica Domnului cu Pruncul
ulei pe lemn
nr. inv. 2493
datată 1878
semnată Mișu Popp
proveniență: Victoria Dimo,
București
dimensiuni 79,2x48,5 cm
bibliografie: Popescu 2007, pl. III.
162, p. 102

12

13

Deisis
icoană pe lemn
nr. inv. 2553
înc. de secol XVIII
proveniență: Victoria Dimo,
București
dimensiuni 74x57,5 cm

Iisus Pantocrator
icoană pe lemn
nr. inv. 2554
datată 18 februarie 1833
proveniență: Victoria Dimo,
București
dimensiuni 83,5x56,5 cm

14

15

Adormirea Maicii Domnului

icoană pe lemn
nr. inv. 2561
secol XIX
proveniență: Maria Ionescu, Sibiu
dimensiuni 24,5-24,6x19 cm

Sfântul Teodor

icoană pe lemn
nr. inv. 2611
secol XIX
proveniență: Maria Ionescu, Sibiu
dimensiuni 37,5x28,3 cm

16

17

Nașterea Sfântului Ioan

icoană pe lemn
nr. inv. 2612
secol XVIII
proveniență: Maria Ionescu, Sibiu
dimensiuni 38,5x31,6 cm

Sfântul Pantelimon

ulei pe lemn
nr. inv. 2613
data 1889
atribuită, prin analogie, lui Mișu Popp (cf. nr. inv. 2493)
dimensiuni 58x39,5 cm

18

Trei sfinți

icoană pe lemn
nr. inv. 2644
secol XIX
dimensiuni 79,5x47 cm

19

20

Sfântul Gheorghe
 icoană pe lemn
 nr. inv. 2645
 secol XIX
 dimensiuni 27,2x26,9 cm

Sfântul Nicolae
 icoană pe lemn
 nr. inv. 2651
 secol XIX
 dimensiuni 55x43,6 cm

21

22

Sfântul Ioan Botezătorul
 icoană pe lemn
 nr. inv. 2652
 secol XIX
 dimensiuni 51x38 cm

Încoronarea Maicii Domnului
 icoană pe lemn
 nr. inv. 2653
 secol XIX
 dimensiuni 27x21,7 cm

23

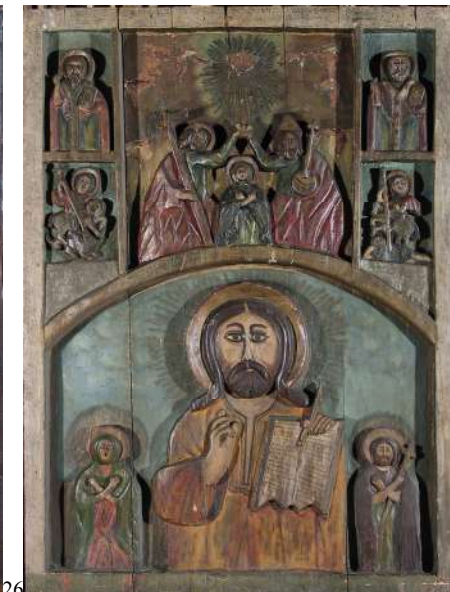
24

Sfântul Mucenic Gheorghe
 icoană pe lemn
 nr. inv. 2654
 secol XIX
 dimensiuni 38,2x25,2 cm

Bunavestire
 icoană pe lemn
 nr. inv. 2655
 sf. de secol XVIII
 proveniență: Al. Slătineanu
 (fără localizare)
 dimensiuni 49x34 cm

25

26

**Maica Domnului cu Pruncul
înconjurată de patru sfinți**

icoană pe lemn
nr. inv. 2669
secol XVIII
dimensiuni 46x31 cm

**Încoronarea Maicii Domnului și
Iisus binecuvântând**

icoană pe lemn în relief, cu două
registre, din Maramureș
nr. inv. 2693
secol XVIII
dimensiuni 118x86 cm

27

28

Nașterea Maicii Domnului

icoană pe lemn
nr. inv. 2694
sf. de secol XVIII
inscripție în slavonă „Tudorka”
proveniență: Ileana Spătaru,
București
dimensiuni 46x35,5 cm

**Maica Domnului cu Pruncul și
14 scene cu sfinți**

icoană pe lemn - stil brâncovenesc
nr. inv. 2695
secol XVIII
proveniență: Ileana Spătaru,
București
dimensiuni 52x45,5 cm

29

30

Maica Domnului cu Pruncul

icoană pe lemn
nr. inv. 2696
secol XIX
proveniență: Ion Popescu, Ploiești
dimensiuni 35x29 cm

Sfinții Gheorghe și Dimitrie

icoană pe lemn
nr. inv. 2724
sf. de secol XVIII
proveniență: Bănică J. Maria,
comuna Tigveni, sat Bălițești,
județul Argeș
dimensiuni 74 x 48,5 cm

31

32

Deisis

icoană pe lemn
nr. inv. 3038
secol XVIII
proveniență: Biserica Ortodoxă din Alma - Dumbrăveni, județul Sibiu
dimensiuni 88x64,5 cm

Sfântul Nicolae

icoană pe lemn
nr. inv. 3039
secol XVIII
proveniență: Biserica Ortodoxă din Alma - Dumbrăveni, județul Sibiu
dimensiuni 89x64,5 cm

33

34

Arhanghelul Mihail

icoană pe lemn
nr. inv. 3041
datată 1770
proveniență: Schiel Alicze, Sibiu
dimensiuni 66x38 cm

Christ cu coroana de spini

ulei pe pânză
nr. inv. 3057
sf. de secol XIX
proveniență: Organele Ministerului de Interne
dimensiuni 80x62 cm

35

36

Maica Domnului

icoană pe lemn
nr. inv. 3058
secol XIX
proveniență: Organele Ministerului de Interne
dimensiuni 58x28 cm

Sfântul Ioan

icoană pe lemn
nr. inv. 3059
secol XIX
proveniență: Organele Ministerului de Interne
dimensiuni 58x27 cm

37

38

Maria cu Pruncul

ulei pe tablă
nr. inv. 3113
secol XIX
I. Körösy
proveniență: Parohia Ortodoxă Cib,
județul Alba
dimensiuni 60x50 cm

Iisus pe Muntele Măslinilor

ulei pe tablă
nr. inv. 3114
secol XIX
I. Körösy
proveniență: Parohia Ortodoxă Cib,
județul Alba
dimensiuni 69x50 cm

39

40

**Maica Domnului cu Pruncul,
Sfânta Iustina și Sfânta Iulia**

icoană cu ferecătură
nr. inv. 3125
datată 1814
inscripție: „chipul icoanei făcătoare
de minuni a Prea Sfintei Născătoare
de Dumnezeu, Iviriana, care s-a
aflat în biserica lui Sofronie din
Molcino. S-a zugrăvit în anul 1814
aprilie 23 zile” - text rusesc
proveniență: OJPCN (cf. 1529/1963,
pct. 6, lit. a.)
dimensiuni 60,5x40 cm

III. Colecția Arhiepiscopiei Sibiului

Casa „Eminescu” - Arhiepiscopia Sibiului

În biserica ortodoxă transilvană, preocuparea de a strânge și conserva valorile culturale românești, mai ales manuscrisele și cărțile vechi din biserici exista încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Mitropolitul Andrei Șaguna este cel care, prin demersurile făcute, a precizat importanța relicvelor legate de istoria și cultura poporului român din Transilvania. Prin circulara nr. 288 din 2 aprilie 1855 îndruma preoțimea să strângă manuscrise, cărți vechi românești și obiecte de cult scoase din uz, chiar și deteriorate, pentru a le depozita într-un loc sigur, ferite de praf și umezeală.

„Cărțile acestea”, spunea Șaguna, „merită o îngrijire mai conștiincioasă”, pentru că ele sunt legate de credința care a îmbogățit viața sufletească a strămoșilor și în același timp sunt „vistierii prețioase pentru cultura limbii naționale”. Deteriorarea și pierderea lor „este o călcare de cele sfinte ... o vătămare a averii bisericești ... și, totodată, o pagubă pentru cultura națională”¹⁶⁹.

Inventarul acestor bunuri a fost realizat cu ajutorul preoților din bisericile ortodoxe transilvănene, un exemplar al listelor - inventar fiind păstrat la Mitropolia Ortodoxă din Sibiu. Se interzicea cu orice preț înstrăinarea lor fără aprobarea ierarhului. Cărțile și manuscrisele vechi, având o valoare inestimabilă, au fost aduse la Centrul Eparhial de la Sibiu, pentru a fi în mai mare siguranță¹⁷⁰.

„Pe timpul mitropolitului Miron Romanul (1874 - 1898) s-a pus problema înființării unui muzeu bisericesc la Centrul Eparhial sibian, care să cuprindă: manuscrise, cărți vechi, icoane pe lemn, cruci, potire, candelă etc., obiecte care să vorbească vizitatorilor despre trecutul bisericii ortodoxe transilvănene din punct de vedere istoric, religios, etnografic și artistic”¹⁷¹.

¹⁶⁹ Beju 1981, p. 227.

¹⁷⁰ Beju 1981, p. 227.

¹⁷¹ Beju 1981, p. 227.

Pentru realizarea acestui obiectiv, consilierului Matei Voileanu i s-a încredințat sarcina de a depista materialele existente în parohii și de a le aduce la Sibiu.

În anul 1897, s-a făcut la Centrul Eparhial o primă expunere a materialelor strânse, puține la număr, dar cu piese de o mare valoare artistică și istorică.

Pentru prima dată au fost prezentate, în Biserica Ortodoxă transilvăneană, antimise de la mitropoliții ortodocși ai Transilvaniei din secolul al XVII-lea și de la ierarhi din Țara Românească și Moldova din secolul al XVIII-lea, precum și icoane și cărți românești foarte vechi.

Expoziția s-a bucurat de succes și a provocat mare interes în rândul românilor. Ca rezultate imediate menționăm destinarea unei încăperi pentru expunere permanentă, precum și continuarea acțiunii de colectare. Opt ani mai târziu s-au pus bazele unei acțiuni de cunoaștere a valorilor din satele românești, având drept scop mărirea colecției de la Centrul Mitropolitan din Sibiu.

Cu prilejul expoziției din 19 august 1905 a „Asociației Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român”, toate instituțiile românești transilvănene de cultură au fost invitate să participe cu piese reprezentative, contribuind astfel la reușita manifestării culturale.

Instituțiile și parohiile din cadrul Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei au contribuit cu un volum mare de obiecte. La încheierea expoziției, unele parohii au donat Centrului Mitropolitan exponatele lor, fondul existent îmbogățindu-se tot mai mult. O parte din exemplarele valoroase din cadrul expoziției au fost trimise la București, în anul 1906, pentru a participa la marea expoziție a românilor.

Decizia de a înființa un muzeu bisericesc la Centrul Eparhial de la Sibiu a fost luată în ședința Consiliului Mitropolitan din 1 septembrie 1921. În această locație trebuiau să se reunească obiectele adunate în deceniile precedente. Noului muzeu i-au fost destinate două săli mari și holul de la parterul fostului Institut Teologic (azi Facultatea de Teologie din Sibiu), care au fost prevăzute cu vitrine sculptate în stejar.

Expoziția organizată de profesorul și etnograful Dimitrie Comșa cuprindea antimise din secolele XVII-XVIII, manuscrise și cărți vechi românești, icoane pe lemn și diplome ale episcopilor ortodocși transilvăneni. Piese expuse constituie o expoziție permanentă, deschisă până în anul 1940, când după Dictatul de la Viena, cele două săli au găzduit materialele și arhivele unor instituții universitare refugiate de la Cluj. Ulterior sălile au revenit Institutului Teologic Universitar din Sibiu¹⁷².

¹⁷² Beju 1981, pp. 227-229.

Colecția de obiecte bisericești, păstrate la Centrul Mitropolitan din Sibiu, a luat ființă odată cu apariția Legii 63/1974, privitoare la Patrimoniul cultural național. Ea însumează peste șapte sute de antimise, icoane pe lemn, icoane pe sticlă, pomelnice, potire etc. După ce a apărut legea menționată, colecția s-a îmbogățit și mai mult¹⁷³.

Fondul inițial al colecției Mitropoliei avea 30 - 40 de piese. La acestea s-au adăugat cele care au fost luate în custodie de la alte instituții pentru a fi salvate de la o inerentă dispariție, prin furt sau degradare. Această măsură de protejare a patrimoniului s-a aplicat și la bisericile catolice și evanghelice. Lista - inventar existentă la Mitropolie a fost completată cu celelalte bunuri, potrivit Legii Patrimoniului.

Colecția s-a definitivat la sfârșitul secolului al XX-lea, când a fost dată o dispoziție de la Ministerul Cultelor (Oficiul Național al Patrimoniului Cultural), să se colecteze din bisericile din mediul rural principalele piese de patrimoniu (cărți, crucifixuri, icoane pe sticlă și lemn). Acestea au fost luate în custodie, în scopul protejării patrimoniului împotriva furturilor.

La vechiul fond al colecției Centrului Mitropolitan din Sibiu s-a adăugat, în ultimul timp, un fond nou și bogat de icoane. Astfel, în temeiul Legii nr. 63/1974, privind ocrotirea Patrimoniului cultural național, au fost luate în custodie un număr foarte mare de icoane, depozitate în spații corespunzătoare, având condiții de securitate conform normelor prevăzute de lege.

De pe raza protopopiatelor Sibiu și Mediaș, au fost adăugate colecției de obiecte de cult de la Centrul Mitropolitan din Sibiu, potrivit prevederilor Legii 63/1974, alte peste 500 de icoane pe sticlă și pe lemn, precum și obiecte de mare valoare, dintre care menționăm antimise, potire, discuri, prapuri, cruci etc¹⁷⁴.

Icoanele pe lemn sunt considerate piesele cele mai valoroase din fondul vechii colecții de obiecte bisericești păstrate la Centrul Eparhial Sibiu. Ele se disting de celelalte obiecte prin valoarea lor artistică, prin nivelul de execuție, cât și prin faptul că pot oferi o vastă documentație asupra picturii pe lemn din sudul Transilvaniei. Cercetarea icoanelor din această zonă scoate în evidență asemănarea lor cu icoanele pictate în Țara Românească și Moldova, tehnica de realizare a acestora fiind strâns legată de concepția artei de tradiție bizantină.

Zugravii din Șcheii Brașovului, Bixad, Dârste, Bran - Cheia, Tântari, Întorsura Buzăului, Șercaia, Breaza, Sâmbăta de Sus, Avrig, Sadu, Bungard, Rășinari, Ocna Sibiului, Săliște, Apoldu de Jos, Ludoș, Ohaba, Balșa - Hunedoara etc., aflați în imediata apropiere a Țării Românești, au avut legături permanente cu centrele de pictură situate dincolo de Carpați¹⁷⁵.

¹⁷³ Beju 1981, pp. 229-230.

¹⁷⁴ Beju 1981, pp. 235-236.

¹⁷⁵ Beju 1981, pp. 231-232.

Între subiectele abordate de iconarii din sudul Transilvaniei se evidențiază figuri de sfinți și scene religioase. Multe icoane sunt închinare Mântuitorului, în ordinea: „Iisus Hristos binecuvântând”, „Deisis”, „Răstignirea” și „Învierea”.

Icoanele închinare Maicii Domnului prezintă diferite variante: „Maica Domnului cu Pruncul”, „Nașterea”, „Adormirea”, „Maica Domnului Îndurerată”, „Maica Domnului înconjurată de Arhangheli”, „Intrarea în biserică”.

O altă categorie este constituită de icoane ce îi reprezintă pe „Sfântul Nicolae” și pe „Arhanghelul Mihail”.

În ceea ce privește încadrarea cronologică a icoanelor, putem afirma că ele aparțin secolelor XVIII-XIX. Există și icoane care aparțin secolului XX.

S-au păstrat în colecție icoane aparținând unor pictori și zugravi care au lucrat în sudul Transilvaniei în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea.

De-a lungul timpului multe din icoanele existente la Centrul Mitropolitan sibian au figurat în expoziții organizate în țară și în străinătate¹⁷⁶.

¹⁷⁶ Beju 1981, p. 232, 234.

Icoane pe lemn din secolele XVIII-XIX în Colecția Arhiepiscopiei Sibiului

Colecția de icoane a Arhiepiscopiei Sibiului este constituită din 542 de piese, din care 322 icoane pe lemn și 220 icoane pe sticlă. Ele se păstrează în expoziția de bază și în cele două depozite care se află în Casa „Eminescu”, strada Mitropoliei, nr. 22.

Casa poartă numele poetului Mihai Eminescu datorită popasului acestuia în Sibiu, alături de trupa dramatică a lui Mihai Pascaly, în timpul Arhiepiscopului și Mitropolitului Andrei Șaguna, în anul 1868, între 18-30 iunie.

Conversație cu diaconul
Toader Ilie
Arhiepiscopia Sibiului
Casa „Mihai Eminescu”

Prezentarea colecției de icoane pe lemn am efectuat-o în funcție de locație - în ordinea numerelor de inventar.

Expoziție parter

În cele două săli de expoziție situate la parterul clădirii, ce cuprind camera 1 și camera 2, există 60 de icoane pe lemn.

Colecția de icoane pe lemn a Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu”.
Detaliu din cele două săli de expoziție situate la parterul clădirii

Ne vom referi la icoanele care, în urma studiului efectuat, am considerat că aparțin unor mari zugravi.

Savu Moga ne demonstrează, în urma studiului colecțiilor, că a lucrat și pe suport de lemn. Acest zugrav este un caz aparte pentru pictura pe sticlă a Țării Oltului, situându-se, după afirmațiile cercetătoarei Iuliana Dancu, la granița dintre pictura populară și cea cultă, în sensul picturii bisericești.

Pentru exemplificare menționăm icoana pe lemn „Bunavestire”, nr. inv. 49, datată 1869, din Colecția Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu” și icoana pe sticlă „Bunavestire”, nr. inv. 2616 OC, datată 1874, din Colecția Complexului Național Muzeal „Astra”.

4

5

Bunavestire

icoană pe lemn - Arhiepiscopia Sibiului
nr. inv. 49
datată 1869
atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
(cf. Proca 1994, p. 34)
dimensiuni 43x31 cm

Bunavestire

icoană pe sticlă - CNM „Astra”, Sibiu
nr. inv. 2616 OC
datată 1874
atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
(cf. Sedler, Tataru 2004, pl. 82, p. 126)
dimensiuni 49,8-50,2x44,5-43,6 cm

Icoana „Sfântul Nicolae”, nr. inv. 177, am încadrat-o în prima jumătate a secolului al XIX-lea și am presupus că îi aparține lui Nicolae Zugravu din Vale prin comparație cu nr. inv. 174, 175, icoane care sunt semnate și datate, respectiv „Maica Domnului Împărăteasă” și „Adormirea Maicii Domnului”.

O altă icoană, „Deisis”, nr. inv. 319, datată 1877, consider că îi aparține lui Ioan Maniu din Boița (cf. nr. inv. 318 - „Maica Domnului Împărăteasă”, icoană semnată și datată). Asemănarea dintre aceste piese este evidentă.

În continuare vom prezenta două piese reprezentative din Colecția Arhiepiscopiei Sibiului, realizate de zugravul Petru din Topârcea, care și-a demonstrat capacitatea creatoare atât în pictura pe lemn cât și în pictura pe sticlă.

Amintim, pentru exemplificare, o icoană pe lemn din colecția Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu”: „Iisus Hristos binecuvântând”, nr. inv. 737, icoană încadrată la sfârșitul secolului al XVIII-lea și atribuită lui Petru Zugravu din Topârcea. Icoana pe sticlă cu tema „Deisis”, atribuită aceluiași zugrav, se poate vedea în sala de expoziție de la etajul I, Arhiepiscopia Sibiului - Casa „Eminescu”.

Iisus Hristos binecuvântând
icoană pe lemn - Arhiepiscopia Sibiului
nr. inv. 737
sf. de secol XVIII
atribuită lui Petru Zugrav[u] din Topârcea
dimensiuni 40x28 cm

Deisis
icoană pe sticlă - Arhiepiscopia Sibiului
nr. inv. 546
sf. de secol XVIII
atribuită lui Petru din Topârcea
(cf. Ioana Cristache Panait „Zugravul Petru
din Topârcea” în „Artă. Istorie. Cultură.
Studii în onoarea lui Marius Porumb”,
pl. 28, p. 301)

Icoana „Deisis”, nr. inv. 972, încadrată în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, i-am atribuit-o lui Iacov din Rășinari, pictor cu o bogată și remarcabilă activitate artistică în perioada mai sus amintită¹⁷⁷.

Icoana „Iisus Hristos binecuvântând”, nr. inv. 973, datată 11 februarie 1787 (în litere și cifre), am presupus că îi aparține lui Petre Diacul din Preluca. Atribuirea s-a făcut pe baza analogiei cu cele trei icoane datate care aparțin aceluiși zugrav și care sunt prezentate în lucrarea *Un veac de pictură românească din Transilvania secol XVIII*¹⁷⁸. Se poate observa asemănarea dintre aceste piese menționate, atât din punct de vedere cromatic cât și din punct de vedere al tehnicii de realizare a suportului, „prin cadre sculptate și motive decorative din repertoriul artistic mai vechi al picturii maramureșene”¹⁷⁹.

Icoana „Iisus Hristos binecuvântând”, nr. inv. 981, datată 1749, i-am atribuit-o, prin analogie, lui Nechita Zugravu, activ în perioada 1740 - 1775, conform planșei 75 din volumul cercetătoarei Corina Nicolescu, *Icoane vechi românești*, unde icoana este datată cu anul 1750. Dacă piesa nu ar fi avut datare diferită, deși nu am avut la dispoziție decât un detaliu și nu am putut vedea inscripția, am fi crezut că este vorba despre aceeași icoană. Nu excludem în continuare nici ideea unei posibile erori a reputei specialiste.

Icoana „Deisis”, nr. inv. 995, datată 1750, a cărei inscripție este ilizibilă, îi aparține probabil lui Simion Silaghi-Sălăjeanu. Această afirmație este susținută de câteva elemente specifice care includ structura compozițională a icoanei, tehnica și cromatica folosite de acest zugrav care a asimilat elemente din pictura veche românească. De subliniat este faptul că el a avut o „susținută activitate în ultimul sfert al secolului al XVIII-lea și în primele decenii ale secolului al XIX-lea”¹⁸⁰.

¹⁷⁷ cf. Porumb 1998, p. 169, cf. Porumb 2003, pl. 112.

¹⁷⁸ cf. Porumb 2003, pl. 193, 194, 195.

¹⁷⁹ Porumb 1998, p. 287.

¹⁸⁰ Porumb 1998, p. 368.

Depozit – camera 1. Depozitul, așa cum este trecut și în registrul inventar, cuprinde 82 de icoane pe lemn.

În acest spațiu există numeroase icoane ce merită menționate.

Pentru exemplificare amintim icoana pe lemn - prăznicar, cu tema „Bunavestire” din colecția Arhiepiscopiei Sibiului, nr. inv. 56, datată 1870 și icoana pe sticlă „Sfântul Haralambie”, nr. inv. 1856, datată 1888, ambele atribuite zugravului Matei Țimforea din Cârțișoara.

8 Colecția de icoane pe lemn a Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu”. Detaliu din depozitul numărul 1, situat la etajul clădirii

9

10

Bunavestire
icoană pe lemn - prăznicar
Arhiepiscopia Sibiului
nr. inv. 56
datată 1870
probabil Matei Țimforea din
Cârțișoara
dimensiuni 30x23 cm

Sfântul Haralambie
icoană pe sticlă
Arhiepiscopia Sibiului
nr. inv. 1856
datată 1888
probabil Matei Țimforea din
Cârțișoara
dimensiuni 50x45 cm

„Sfântul Prooroc Ilie”, icoană pe placaj, nr. inv. 290, am presupus că a fost pictată în anul 1872 (cf. nr. inv. 291, 292, 293) și i-am atribuit-o, prin analogie, lui Georgescu (cf. nr. inv. 291, 292, 293). Cele trei piese mi-au fost de mare ajutor în datarea și atribuirea icoanei cu nr. inv. 290.

Un alt zugrav care a pictat atât pe lemn cât și pe sticlă este Pavel Zamfir din Laz (1840 - 1913). Pentru exemplificare menționăm icoana pe lemn din colecția Arhiepiscopiei Sibiului: „Maica Domnului Împărăteasă”, nr. inv. 525, pe care am încadrat-o la sf. de secol XIX și icoanele pe sticlă din colecția CNM „Astra”: „Maica Domnului Îndurerată”, nr. inv. 1230 OC, datată cu anul 1893; „Maica Domnului Împărăteasă”, nr. inv. 2478 OC, sf. de secol XIX.

Dacă icoana pe sticlă cu nr. inv. 1230 OC este semnată de zugravul Pavel Zamfir din Laz, în urma unei analize amănunțite am atribuit icoana pe lemn cu nr. inv. 525 și icoana pe sticlă cu nr. inv. 2478 OC aceluiași zugrav.

11 **Maica Domnului Împărăteasă**
icoană pe lemn - Arhiepiscopia Sibiului
nr. inv. 525
sf. de secol XIX
probabil Pavel Zamfir din Laz
dimensiuni 41x33 cm

12 **Maica Domnului Îndurerată**
icoană pe sticlă - CNM „Astra”
nr. inv. 1230 OC
datată 1893
semnată Pavel [Zamfir] Zu[grav] [din] [Laz]
proveniență: Dumbrava Marga, comuna
Săsciori, județul Alba
dimensiuni 45,1-46,3x56,1-56,3 cm

13 **Maica Domnului Împărăteasă**
icoană pe sticlă - CNM „Astra”
nr. inv. 2478 OC
sf. de secol XIX
probabil Pavel Zamfir din Laz
dimensiuni 47x53,2 cm

Icoana pe lemn „Sfântul Nicolae”, nr. inv. 950, a fost pictată, probabil, în anul 1828. Încadrarea am efectuat-o prin analogie cu icoana „Adormirea Maicii Domnului”, nr. inv. 949. De la suport, ramă și până la tehnica de realizare, asemănarea este foarte mare. Icoanele pe lemn „Maica Domnului Împărăteasă”, nr. inv. 1000, datată 1824 și „Sfântul Gheorghe”, nr. inv. 1002, datată 1821, le-am atribuit lui Nicolae Zugravu (cf. nr. inv. 1027). Aceasta din urmă este semnată și este identică ca mod de realizare cu icoanele atribuite. Icoana pe lemn „Sfântul Nicolae”, nr. inv. 1010, secol XIX, i-am atribuit-o lui Ioan Zugrav (cf. nr. inv. 999).

Vom enumera trei icoane pe lemn datate cu anul 1812: „Iisus Hristos pe tron”, nr. inv. 1102, „Sfântul Nicolae”, nr. inv. 1104 și „Arhanghelul Mihail”, nr. inv. 1105 - atribuite, prin analogie, lui Ioan Zugrav Poplea (cf. nr. inv. 1103). Ultima icoană este identică privind modul de realizare cu cele pe care le-am atribuit.

Depozit - camera 2. Depozitul, așa cum este trecut și în registrul inventar, cuprinde 180 de icoane pe lemn.

În acest spațiu există piese frumoase și valoroase, un exemplu fiind icoana „Iisus Hristos Atotțiitorul”, icoană pe placaj, nr. inv. 324, datată 1883, pe care i-am atribuit-o lui Ioan din Boița, prin analogie cu icoana nr. inv. 323.

14 Colecția de icoane pe lemn
a Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu”.
Detaliu din depozitul nr. 2, situat la etajul clădirii

Două icoane cu aceeași temă, „Sfântul Nicolae”, nr. inv. 730 și „Sfântul Nicolae”, nr. inv. 735, le-am încadrat la sfârșit de secol XVIII și am presupus că îi aparțin lui Petru Zugravu din Topârcea. Personajele sale sunt tratate în spirit popular, el fiind unul din zugravii care au pictat și pe sticlă. De remarcat sunt și inscripțiile realizate uneori cu roșu, spre deosebire de cele scrise în mod obișnuit cu alb.

Icoana pe lemn „Iisus Hristos Atotțiitorul”, nr. inv. 975, am presupus că a fost pictată în anul 1899. Datarea s-a făcut prin analogie cu icoana „Adormirea Maicii Domnului”, nr. inv. 980, asemănătoare ca tehnică de realizare.

Mai menționăm icoana pe lemn „Intrarea în biserică a Maicii Domnului” (*Vovedenie*) din colecția Arhiepiscopiei Sibiului, nr. inv. 1006, datată 1888 și atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus și icoana pe sticlă „Întâmpinarea lui Iisus” (*Stretenie*) din colecția CNM „Astra”, nr. inv. 1115 OC, datată 1877 și atribuită aceluiași zugrav. Cu aceste exemple am dorit să subliniem încă o dată faptul că Savu Moga, vestit iconar din Țara Oltului, venit din nordul Transilvaniei, a pictat atât pe sticlă cât și pe lemn.

Intrarea în biserică a Maicii Domnului (*Vovedenie*)
icoană pe lemn
Arhiepiscopia Sibiului
nr. inv. 1006
datată 1888
atribuită, prin analogie, lui Savu Moga din Arpașu de Sus (cf. nr. inv. 1115 OC „Stretenia” - icoană pe sticlă)
dimensiuni 72x54 cm

Întâmpinarea lui Iisus (*Stretenie*)
nr. inv. 1115 OC - CNM „Astra”
datată 1877
atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
dimensiuni 47,5x42 cm

Icoanele „Sfântul Nicolae”, nr. inv. 1732 și „Sfinții Petru și Pavel”, nr. inv. 1734 au fost pictate probabil, în anul 1802. Datarea s-a făcut prin analogie cu icoana „Maica Domnului Împărăteasă”, nr. inv. 1731, asemănarea dintre cele trei piese fiind mare, atât din punct de vedere tehnic cât și din punct de vedere stilistic. Icoanele „Intrarea în Ierusalim” - nr. inv. 1905 și „Nașterea Maicii Domnului” - nr. inv. 1908 am presupus că au fost pictate în anul 1845 și le-am atribuit, prin analogie, Zugravului Gligor (cf. nr. inv. 1886). Se poate observa asemănarea dintre cele trei piese: suport, tehnică, cromatică. Icoanele „Punerea numelui Sfântului Ioan Botezătorul” - nr. inv. 1985 și „Sfântul Nicolae” - nr. inv. 1986 consider că au fost pictate în anul 1816 și le-am atribuit, prin analogie, lui Nicolae Zugravu din Lupșa (cf. nr. inv. 1983).

Pictor muralist și iconar, activitatea sa se desfășoară „începând cu ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea, până după anul 1820”¹⁸¹. Originar din Lupșa, județul Alba, tinde în secolul al XIX-lea spre un proces de rusticizare ce poate fi remarcat și în icoanele amintite anterior¹⁸².

O parte din icoanele datate și/sau atribuite prin analogie le puteți urmări în prezentarea colecției, unde sunt atașate imaginile lor. În colecție există și piese nesemnate sau fără indicarea localității și datei, dar care, din punct de vedere al concepției și execuției au o valoare deosebită.

Din colecția Arhiepiscopiei Sibiului, dintr-un total de 322 de icoane pe lemn am studiat 246 de piese, efectuând numeroase atribuiri următorilor zugravi: Savu Moga din Arpașu de Sus, Matei Țimforea din Cârțișoara, Nicolae Zugravu din Vale, Ioan Maniu din Boița, Petru Zugravu din Topârcea, Iacov din Rășinari, Petre Diacul din Preluca, Nechita Zugravu, Simion Silaghi - Sălăjeanu, Georgescu, Pavel Zamfir din Laz, Nicolae Zugravu din Lupșa și zugravului Gligor.

Deși am cercetat aproape în întregime colecția de icoane pe lemn și pe sticlă a Arhiepiscopiei Sibiului, dreptul la publicare mi-a fost limitat la un număr restrâns de piese, din motive independente de voința mea.

¹⁸¹ Porumb 1998, p. 31.

¹⁸² Porumb 1998, p. 31, 33.

CATALOG
Expoziție parter

17

18

Bunavestire

icoană pe lemn

nr. inv. 49

datată 1869

atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus (cf. Proca 1994, p. 34)

proveniență: Arpașu de Sus, județul Sibiu
dimensiune 43x31 cm

Iisus Hristos binecuvântând

icoană pe lemn

nr. inv. 737

sf. de secol XVIII

atribuită lui Petru Zugrav[u] din Topârcea

proveniență: Ruși, probabil comuna
Slimnic, județul Sibiu

dimensiuni 40x28 cm

19

20

Deisis

icoană pe lemn

nr. inv. 972

a doua jumătate a secolului XVIII

atribuită, prin analogie, lui Iacov din
Rășinari (cf. Porumb 2003, pl. 112)

proveniență: Arhiepiscopia Ortodoxă
Sibiu

dimensiuni 77x49 cm

Iisus Hristos binecuvântând

icoană pe lemn

nr. inv. 973

datată 11 februarie 1787 (datare în litere și
cifre)

atribuită, prin analogie, lui Petre Diacul
din Preluca (cf. Porumb 2003, pl. 193,
194, 195)

proveniență: probabil Ruși, comuna
Slimnic, județul Sibiu

dimensiuni 70x43 cm

21

22

Iisus Hristos binecuvântând

icoană pe lemn

nr. inv. 981

datată 1749

atribuită, prin analogie, lui Nechita
Zugrav[u] - (cf. Nicolescu 1976, pl. 75,
datată 1750)

proveniență: Arhiepiscopia Ortodoxă
Sibiu

dimensiuni 73x54 cm

obs: dacă nu ar fi avut datare diferită, am
fi crezut că este vorba despre aceeași

icoană; menționăm faptul că nu am avut la
dispoziție decât un detaliu și nu am putut

vedea datarea

Deisis

icoană pe lemn

nr. inv. 995 în inventar predare-primire
31.10.2003 și 295 în fișa obiectului nr. 27

datată 1750

inscripție ilizibilă

probabil Simion Silaghi - Sălăjeanu

proveniență: Dragu, județul Sălaj

dimensiuni 68x45 cm

În expoziția de icoane pe lemn situată la parterul clădirii, există și alte icoane deosebit de valoroase, după cum urmează:

<p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 18 atribuită lui Ivan Zugravul de la Rășinari și datată 1768 (cf. Ioana Cristache Panait „Zugravul Petru de la Topârcea” în „Artă Istorie Cultură. Studii în onoarea lui Marius Porumb” 2003, pl. 23, p. 300) proveniență: Apoldu de Jos, județul Sibiu dimensiuni 70x49 cm obs: datarea cu anul 1768 a rămas nelocalizată atât pe fața cât și pe verso-ul icoanei</p> <p>Sfântul Ioan Evanghelistul și Teologul icoană pe lemn nr. inv. 19 sf. de secol XVIII proveniență: Apoldu de Jos, județul Sibiu dimensiuni 68x54 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 20 secol XVIII proveniență: Apoldu de Jos, județul Sibiu dimensiuni 50x37 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 24 datată 1820 semnată Ioan Zugrav[u] Peană[?] (cf. I. Beju „Colecția de la Centrul Mitropolitan Sibiu” în „Arhiepiscopia Sibiului - pagini de istorie” 1981, p. 237 - apare ca Pop Ioan Zugravul) proveniență: Apoldu de Jos, județul Sibiu dimensiuni 70x51 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 98 secol XIX proveniență: Cisnădie, județul Sibiu dimensiuni 67x47 cm</p> <p>Arhanghelul Mihail icoană pe lemn nr. inv. 155 datată pe verso 1734 proveniență: Arhiepiscopia Ortodoxă Sibiu dimensiuni 66x53 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 174 datată 24 decembrie 1836 semnată Nicolae Zugrav[u] din Vale proveniență: Dobârca, județul Sibiu dimensiuni 96x60 cm</p> <p>Adormirea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 175 datată 24 decembrie 1836 semnată Nicolae Zugrav[u] din Vale proveniență: Dobârca, județul Sibiu dimensiuni 96x59 cm</p>	<p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 177 prima jumătate a secolului XIX atribuită, prin analogie, lui Nicolae Zugrav[u] din Vale (cf. nr. inv. 174, 175) proveniență: Dobârca, județul Sibiu dimensiuni 95x59 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 222 sf. de secol XVIII proveniență: Gusu, județul Sibiu dimensiuni 43x30 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 318 datată 1877 semnată Ioan Maniu din Boița proveniență: Parohia Nucet, județul Sibiu dimensiuni 66x50 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 319 datată 1877 atribuită, prin analogie, lui Ioan Maniu din Boița (cf. nr. inv. 318) proveniență: Parohia Nucet, județul Sibiu dimensiuni 66x50 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 322 înc. de secol XIX proveniență: Parohia Nucet, județul Sibiu dimensiuni 55x41 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul și arhanghelii icoană pe lemn nr. inv. 359 secol XIX proveniență: Ocna Sibiului, județul Sibiu dimensiuni 86x60 cm</p> <p>Sfânta Treime icoană pe lemn nr. inv. 519 sf. de secol XVIII proveniență: Rășinari, județul Sibiu dimensiuni 33x29 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând. Botezul Domnului. Sfinții apostoli icoană pe lemn nr. inv. 524 secol XIX proveniență: Rășinari, județul Sibiu dimensiuni 51x40 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 709 datată 1859 semnată Ioan Zugrav icoana s-a plătit de Nicolae Ianeș cu soția Maria Ilie proveniență: Roșia, județul Sibiu dimensiuni 63x45 cm</p>	<p>Arhanghelul Mihail icoană pe lemn nr. inv. 734 sf. de secol XVIII semnată Petru Zugrav (cf. Ioana Cristache Panait „Zugravul Petru de la Topârcea” în „Artă Istorie Cultură. Studii în onoarea lui Marius Porumb” 2003, pl. 7, p. 296) proveniență: Ruși, județul Sibiu dimensiuni 48x37 cm</p> <p>Sfântul Haralambie icoană pe lemn nr. inv. 971 sf. de secol XVIII proveniență: Arhiepiscopia Ortodoxă Sibiu dimensiuni 20x13 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul și proorocii icoană pe lemn nr. inv. 974 sf. de secol XVIII proveniență: Balșa, județul Hunedoara dimensiuni 74x56 cm</p> <p>Cuvioasa Paraschiva icoană pe lemn nr. inv. 978 datată 1750 (cf. Nicolescu 1976, pl. 58) proveniență: Parohia Dragu, județul Sălaj dimensiuni 76x55 cm</p> <p>Adormirea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 982 datată 1784 semnată Radu Dobra proveniență: Arhiepiscopia Ortodoxă Sibiu dimensiuni 67x54 cm</p> <p>Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul și scene din viața Sa icoană pe lemn nr. inv. 985 înc. de secol XIX Ioan Zugrav[u] proveniență: Șcheii Brașovului, județul Brașov dimensiuni 89x68 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 986 datată 1790 semnată Popa Ioan Moler [Zugrav] Deva proveniență: Balșa, județul Hunedoara dimensiuni 65x50 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 987 datată 7 decembrie 1792 semnată Vasile Zugrav[u] 20 ianuarie am presupus că ar fi data când s-a dat icoana la biserică; Nicolae Drăgoiu și Ana din Laz, probabil au plătit această icoană proveniență: Arhiepiscopia Ortodoxă Sibiu dimensiuni 68x41 cm</p>
---	---	--

<p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 988 datată 7 martie 1780 semnată de Pavel Zu[grav] proveniență: Arhiepiscopia Ortodoxă Sibiu dimensiuni 73x48 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 994 datată 1820 semnată Ioan Zugrav[u] Peană[?] proveniență: Apoldu de Jos, județul Sibiu dimensiuni 70x52 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 1021 sf. de secol XVIII proveniență: Arhiepiscopia Ortodoxă Sibiu dimensiuni 68x57 cm</p> <p>Arhanghelul Mihail icoană pe lemn nr. inv. 1026 sf. de secol XVIII proveniență: Cornățel, comuna Roșia, județul Sibiu dimensiuni 66x53 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 1062 secol XIX proveniență: Sibiu (fără o localizare mai precisă) dimensiuni 78x52 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 1419 datată 1791 semnată Zugrav Pop Nicolae din Bazna [?] proveniență: Bazna, județul Sibiu dimensiuni 65x49 cm</p> <p>Arhanghelul Mihail icoană pe lemn nr. inv. 1461 a doua jumătate a secolului XVIII proveniență: Boian, comuna Bazna, județul Sibiu dimensiuni 61x46 cm</p> <p>Sfinții Petru și Pavel icoană pe lemn nr. inv. 1472 secol XVIII proveniență: Brateiu, județul Sibiu dimensiuni 79x60 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1492 sf. de secol XVIII proveniență: Buzd, comuna Brateiu, județul Sibiu dimensiuni 81x56 cm</p>	<p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 1497 sf. de secol XVIII proveniență: Buzd, comuna Brateiu, județul Sibiu dimensiuni 79x61 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 1551 a doua jumătate a secolului XVIII proveniență: Dârlos, județul Sibiu dimensiuni 71x53 cm</p> <p>Sfântul Ioan Botezătorul icoană pe lemn nr. inv. 1607 datată 1801 proveniență: Ighișu Nou, județul Sibiu dimensiuni 56x44 cm</p> <p>Înălțarea Domnului icoană pe lemn nr. inv. 1655 secol XIX proveniență: Moșna, județul Sibiu dimensiuni 36x29 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1751 înc. de secol XIX proveniență: Șoala, comuna Axente Sever, județul Sibiu dimensiuni 78x52 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 1756 sf. de secol XVIII - înc. de secol XIX proveniență: Soroștin, comuna Șeica Mică, județul Sibiu dimensiuni 58x47 cm</p> <p>Cuvioasa Paraschiva icoană pe lemn nr. inv. 1842 datată 1815 proveniență: Renghet, județul Hunedoara dimensiuni 63x46 cm</p> <p>Arhanghelul Mihail icoană pe lemn nr. inv. 1868 secol XVIII proveniență: Arhiepiscopia Ortodoxă Sibiu dimensiuni 44x32 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 1871 a doua jumătate a secolului XVIII proveniență: Parohia Ohaba, județul Alba dimensiuni 54x42 cm</p> <p>Nașterea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 1872 secol XVIII proveniență: Arhiepiscopia Ortodoxă Sibiu dimensiuni 44x32 cm</p>	<p>Duminica orbului icoană pe lemn nr. inv. 1873 datată 1710-1711 inscripție verso (cf. Efemov 2002, pl. 255, p. 134) inscripție ilizibilă - datată 1711 (cf. inv.) proveniență: Șcheii Brașovului, județul Brașov dimensiuni 48x34 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1885 datată septembrie 1754 proveniență: probabil Bixad, județul Satu Mare dimensiuni 38x31 cm</p> <p>Triptic icoană pe lemn nr. inv. 1888 datată 1725 proveniență: Ocna Sibiului, județul Sibiu dimensiuni 32x24 cm</p> <p>Iisus pe cruce și patru scene cu sfinți icoană pe lemn nr. inv. 1901 înc. de secol XIX proveniență: Bungard, comuna Șelimbăr, județul Sibiu dimensiuni 38x31 cm</p> <p>Triptic icoană pe lemn nr. inv. 1903 datată 1782 (în cifre și litere) semnată Stan Zugrav[u] proveniență: Pricaz - Orăștie, județul Hunedoara dimensiuni 39x28 cm</p> <p>Nașterea Domnului icoană pe lemn nr. inv. 1907 sf. de secol XVIII atribuită lui Petru de la Topârcea (cf. Ioana Cristache Panait „Zugravul Petru de la Topârcea” în „Artă. Istorie. Cultură. Studii în onoarea lui Marius Porumb” 2003, pl. 27, p. 301) proveniență: Dârste, județul Brașov dimensiuni 43x34 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1961 sf. de secol XVIII proveniență: Ciugud, județul Alba dimensiuni 51x39 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1969 sf. de secol XVIII proveniență: Arhiepiscopia Ortodoxă Sibiu dimensiuni 30x26 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 1974 datată 1761 proveniență: Arhiepiscopia Ortodoxă Sibiu dimensiuni 50x40 cm</p>
---	--	--

CATALOG
Depozit - camera 1

Bunavestire
 icoană pe lemn - prăznicar
 nr. inv. 56
 datată 1870
 probabil Matei Țimforea din
 Cârțișoara
 dimensiuni 30x23 cm

Maica Domnului Împărăteasă
 icoană pe lemn
 nr. inv. 525
 sf. de secol XIX
 probabil Pavel Zamfir din Laz
 dimensiuni 41x33 cm

În acest depozit există icoane pe lemn care merită să fie menționate:

<p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 23 datată 1820 inscripție „Au plătit Onea Tomi Rădoaie” semnată Ioan Zugrav[u] Peană [?] (cf. I. Beju „Colecția de la Centrul Mitropolitan Sibiu” în „Arhiepiscopia Sibiului-pagini de istorie” 1981, p. 237, apare ca Pop Ioan Zugrav) dimensiuni 81x62 cm</p> <p>Bunavestire icoană pe lemn nr. inv. 25 datată 1820 inscripție „Au plătit Onea Tomi Rădoaie” semnată Ioan Zugrav[u] Peană [?] (cf. I. Beju „Colecția de la Centrul Mitropolitan Sibiu” în „Arhiepiscopia Sibiului-pagini de istorie” 1981, p. 237, apare ca Pop Ioan Zugrav) dimensiuni 81x62 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 46 înc. de secol XIX dimensiuni 75x55 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 78 datată 1820 dimensiuni 70x50 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 79 prima jumătate a secolului XIX dimensiuni 77x56 cm</p>	<p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 158 secol XIX dimensiuni 83x62 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 159 secol XIX dimensiuni 83x62 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 176 datată 7 ianuarie 1823 semnată de Vasile Zugrav[u] din Săliște dimensiuni 71x37 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 238 pictată, probabil, în anul 1839 (datată prin analogie cu nr. inv. 239) dimensiuni 84x61 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 239 datată 1839 inscripție „Nicolae și soția sa Stana” dimensiuni 84x61 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 267 secol XIX dimensiuni 97x71 cm</p>	<p>Sfântul Prooroc Ilie icoană pe placaj nr. inv. 290 pictată, probabil, în anul 1872 (datată prin analogie cu nr. inv. 291, 292, 293) atribuită, prin analogie, lui Georgescu (cf. nr. inv. 291, 292, 293) dimensiuni 103x74 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe placaj nr. inv. 291 datată 1872 semnată Georgescu dimensiuni 105x77 cm</p> <p>Iisus Hristos Atotțitorul icoană pe placaj nr. inv. 292 datată 1872 semnată Georgescu dimensiuni 103x74 cm</p> <p>Sfântul Mare Mucenic Gheorghe icoană pe placaj nr. inv. 293 datată 1872 semnată Georgescu dimensiuni 103x77 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 358 secol XVIII (cf. inv.) dimensiuni 83x65 cm obs: cercetătorul Marius Porumb în „Dicționar de pictură veche românească din Transilvania sec. XIII-XVIII” 1998, p. 271, o datează cu secolul al XVII-lea</p>
---	--	--

<p>Sfântul Nicolae cu scene din viața sa icoană pe lemn nr. inv. 360 datată 1724 atribuită lui Ivan Zugrav[u] din Rășinari (cf. Porumb 2003, pl. 95 și Ioana Cristache Panaït „Zugravul Petru din Topârcea” în „Artă. Istorie. Cultură. Studii în onoarea lui Marius Porumb” 2003, pl. 21, p. 299) dimensiuni 88x65 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 361 secol XVIII (cf. inv.) dimensiuni 85x64 cm obs: cercetătorul Marius Porumb în „Dicționar de pictură veche românească din Transilvania sec. XIII- XVIII” 1998, o datează cu secolul al XVII-lea, p. 271</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 560 secol XIX dimensiuni 32x26 cm</p> <p>Adormirea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 948 datată 1905 semnată Pană Hagi Avraam din Târgoviște rama sculptată de Ion Mateescu dimensiuni 95x56 cm (lucrarea a fost inclusă în catalog pentru a dovedi colaborarea dintre doi meșteri activi deja la sf. de secol XIX)</p> <p>Adormirea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 949 datată 10 august 1828 dimensiuni 68x46 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 950 pictată, probabil, în anul 1828 (datată prin analogie cu nr. inv. 949) dimensiuni 64x44 cm</p> <p>Cuvioasa Paraschiva icoană pe lemn nr. inv. 998 secol XIX inscripție ilizibilă dimensiuni 73x68 cm</p> <p>Cuvioasa Paraschiva icoană pe lemn nr. inv. 999 secol XIX semnată Ioan Zugrav[?] dimensiuni 86x59 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 1000 datată 1824 probabil Nicolae Zugrav[u] (cf. nr. inv. 1027) dimensiuni 80x61 cm</p>	<p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1001 secol XIX dimensiuni 89x62 cm</p> <p>Sfântul Gheorghe icoană pe lemn nr. inv. 1002 datată 1821 probabil Nicolae Zugrav[u] (cf. nr. inv. 1027) dimensiuni 82x60 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 1003 datată 1884 semnată Savu Moga din Arpaș dimensiuni 73x55 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 1004 secol XIX dimensiuni 89x62 cm</p> <p>Adormirea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 1007 secol XIX inscripție ilizibilă dimensiuni 86x60 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1010 secol XIX atribuită lui Ioan Zugrav[?] (cf. nr. inv. 999) dimensiuni 85x58 cm</p> <p>Isus Hristos pe tron icoană pe lemn nr. inv. 1011 secol XIX dimensiuni 85x59 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 1012 secol XIX dimensiuni 85x59 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1023 secol XIX dimensiuni 78x60 cm</p> <p>Isus Hristos pe tron icoană pe lemn nr. inv. 1024 secol XIX dimensiuni 79x60 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1027 datată 1821 semnată Nicolae Zugrav[u] dimensiuni 82x60 cm</p>	<p>Evangelistul Luca icoană pe lemn nr. inv. 1063 sf. de secol XIX dimensiuni 78x52 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1064 sf. de secol XIX dimensiuni 88x61 cm</p> <p>Isus Hristos pe tron icoană pe lemn nr. inv. 1102 datată 1812 atribuită, prin analogie, lui Ioan Zugrav Poplea (cf. nr. inv. 1103) dimensiuni 65x47 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 1103 datată 1812 semnată Ioan Zugrav Poplea[?] dimensiuni 65x47 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1104 datată 1812 atribuită, prin analogie, lui Ioan Zugrav Poplea (cf. nr. inv. 1103) dimensiuni 65x47 cm</p> <p>Arhanghelul Mihail icoană pe lemn nr. inv. 1105 datată 1812 atribuită, prin analogie, lui Ioan Zugrav Poplea (cf. nr. inv. 1103) dimensiuni 65x47 cm</p> <p>Isus Hristos Arhiereu icoană pe lemn nr. inv. 1161 secol XIX dimensiuni 87x61 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 1210 inscripție: „anul Domnului 1798 Vasilie ...” probabil Vasilie [din] [Săliște] (cf. nr. inv. 1224) vândută, probabil, în anul 1807 dimensiuni 80x55 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 1491 sf. de secol XVIII dimensiuni 92x70 cm</p> <p>Soborul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil icoană pe lemn nr. inv. 1576 datată 1788 inscripție: „Cârstea Gavrilă și soția dumnealui, Mărie” dimensiuni 48x62 cm</p>
--	---	---

<p><i>Iisus Hristos binecuvântând</i> icoană pe lemn nr. inv. 1586 datată 1808 dimensiuni 65x50 cm</p>	<p><i>Sfântul Nicolae</i> icoană pe lemn nr. inv. 1666 secol XIX dimensiuni 83x59 cm</p>	<p><i>Iisus Hristos binecuvântând</i> icoană pe lemn nr. inv. 1785 secol XIX dimensiuni 70x47 cm</p>
<p><i>Maica Domnului cu Pruncul</i> icoană pe lemn nr. inv. 1587 datată 1808 dimensiuni 66x49 cm</p>	<p><i>Soborul sfinților îngeri</i> icoană pe lemn nr. inv. 1752 secol XIX dimensiuni 78x60 cm</p>	<p><i>Învierea lui Iisus</i> icoană pe lemn nr. inv. 1867 datată 1752 dimensiuni 45x31 cm</p>
<p><i>Sfânta Paraschiva</i> icoană pe lemn nr. inv. 1592 secol XIX dimensiuni 27x20 cm</p>	<p><i>Arhanghelii Mihail și Gavriil</i> icoană pe lemn nr. inv. 1783 datată 1802 semnată Zugrav Pop Nicolae dimensiuni 89x64 cm</p>	<p><i>Cuvioasa Paraschiva</i> icoană pe lemn nr. inv. 1869 sf. de secol XVIII atribuită zugravului Petru din Topârcea (cf. Ioana Cristache Panait „Zugravul Petru de la Topârcea” în „Artă. Istorie. Cultură. Studii în onoarea lui Marius Porumb” 2003, pl. 18, p. 298) dimensiuni 35x27 cm</p>
<p><i>Arhanghelul Mihail</i> icoană pe lemn nr. inv. 1665 secol XIX dimensiuni 82x60 cm</p>	<p><i>Maica Domnului cu Pruncul</i> icoană pe lemn nr. inv. 1784 secol XIX dimensiuni 82x60 cm</p>	

CATALOG

Depozit – camera 2

 <p>25</p>	 <p>26</p>	<p><i>Sfântul Nicolae</i> icoană pe lemn nr. inv. 730 sf. de secol XVIII atribuită lui Petru Zugrav[u] din Topârcea dimensiuni 53x43 cm</p> <p><i>Sfântul Nicolae</i> icoană pe lemn nr. inv. 735 sf. de secol XVIII atribuită lui Petru Zugrav[u] din Topârcea dimensiuni 35x27 cm</p>
 <p>27</p>	 <p>28</p>	<p><i>Intrarea în biserică a Maicii Domnului (Vovedenie)</i> icoană pe lemn nr. inv. 1006 datată 1888 atribuită, prin analogie, lui Savu Moga din Arpașu de Sus (cf. nr. inv. 1115 OC „Stretenia” - icoană pe sticlă) dimensiuni 72x54 cm</p> <p><i>Iisus Hristos binecuvântând</i> icoană pe lemn nr. inv. 1984 pictată, probabil, în anul 1816 (datată prin analogie cu nr. inv. 1983) atribuită, prin analogie, lui Nicolae Zugrav[u] din Lupșa (cf. nr. inv. 1983) dimensiuni 75x70 cm</p>

În continuare vom aminti și alte icoane pe care le-am studiat și le-am analizat pe durata cercetării noastre:

<p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 16 sf. de secol XVIII dimensiuni 62x48 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 17 sf. de secol XVIII semnată Zugrav Rășinari inscripție parțial lizibilă dimensiuni 63x44 cm</p> <p>Douăsprezece scene din viața lui Iisus icoană pe lemn nr. inv. 22 sf. de secol XVIII dimensiuni 63x50 cm</p> <p>Sfântul Teodor Tiron icoană pe lemn nr. inv. 47 datată 1794 (cifre și litere) dimensiuni 38x33 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 61 sf. de secol XVIII dimensiuni 74x50 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 62 secol XIX dimensiuni 39x32 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 96 secol XIX dimensiuni 67x47 cm</p> <p>Iisus Hristos pe tron icoană pe lemn nr. inv. 97 secol XIX dimensiuni 67x47 cm</p> <p>Sfântul Teodor icoană pe lemn nr. inv. 111 datată 1870 dimensiuni 39x30 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 156 secol XIX dimensiuni 59x51 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 157 secol XIX dimensiuni 69x44 cm</p>	<p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 223 sf. de secol XVIII dimensiuni 70x56 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 226 secol XIX dimensiuni 43x35 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 320 înc. de secol XIX dimensiuni 52x36 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 321 înc. de secol XIX dimensiuni 53x38 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe placaj nr. inv. 323 datată 1883 semnată Ioan Pictor Boița dimensiuni 63x49 cm</p> <p>Iisus Hristos Atotțiitorul icoană pe placaj nr. inv. 324 datată 1883 atribuită, prin analogie, lui Ioan din Boița (cf. nr. inv. 323) dimensiuni 63x48 cm</p> <p>Triptic icoană pe lemn nr. inv. 348 datată 1810 semnată Petru Zugrav - probabil Petru Zugrav[u] [din] [Topârcea] dimensiuni 71x46 cm</p> <p>Arhanghelul Mihail icoană pe lemn nr. inv. 494 secol XIX dimensiuni 38x31 cm</p> <p>Intrarea în Ierusalim icoană pe lemn nr. inv. 495 înc. de secol XIX dimensiuni 37x30 cm</p> <p>Pogorârea Duhului Sfânt icoană pe lemn nr. inv. 512 secol XIX dimensiuni 25x19 cm</p> <p>Iisus Hristos icoană pe lemn nr. inv. 520 secol XIX dimensiuni 28x20 cm</p>	<p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 522 datată 29 martie 1808 dimensiuni 41x36 cm</p> <p>Pogorârea Sfântului Duh icoană pe lemn nr. inv. 523 înc. de secol XIX dimensiuni 56x55 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 559 secol XIX dimensiuni 48x33 cm</p> <p>Încoronarea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 561 secol XIX dimensiuni 69x51 cm</p> <p>Încoronarea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 562 secol XIX dimensiuni 53x39 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn (hârtie maruflată pe lemn) nr. inv. 563 secol XIX semnată Ioan Zugrav[u] Oprea[?] dimensiuni 38,5x 49 cm</p> <p>Iisus [?] icoană pe lemn nr. inv. 566 secol XIX dimensiuni 39x23 cm</p> <p>Sfântul Antonie cel Mare icoană pe lemn nr. inv. 567 secol XIX dimensiuni 29x23 cm</p> <p>Cuvioasa Paraschiva icoană pe lemn nr. inv. 568 secol XIX dimensiuni 32x23 cm</p> <p>Sfinții Haralambie, Ioan Botezătorul și Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 574 secol XIX dimensiuni 25x21 cm</p> <p>Încoronarea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 588 secol XIX dimensiuni 38x30 cm</p> <p>Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul icoană pe lemn nr. inv. 708 datată 1859 (cf. inv.) dimensiuni 63x45 cm</p>
---	--	---

<p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 710 datată 1859 (cf. inv.) dimensiuni 63x45 cm</p> <p>Iisus Hristos pe tron icoană pe lemn nr. inv. 711 datată 1859 (cf. inv.) inscripție: Toma Kladea și soția sa Krifnico dimensiuni 63x45 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 728 secol XIX dimensiuni 58x46 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 729 secol XIX dimensiuni 59x45 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 736 sf. de secol XVIII atribuită lui Petru Zugrav[u] din Topârcea (cf. Ioana Cristache Panait „Zugravul Petru de la Topârcea” în „Artă. Istorie. Cultură. Studii în onoarea lui Marius Porumb” 2003, pl. 9, p. 296) dimensiuni 34x27 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 738 sf. de secol XVIII atribuită lui Petru Zugrav[u] din Topârcea (cf. Ioana Cristache Panait „Zugravul Petru de la Topârcea” în „Artă. Istorie. Cultură. Studii în onoarea lui Marius Porumb” 2003, pl. 8, p. 296) dimensiuni 40x28 cm</p> <p>Maica Domnului Îndurerată icoană pe lemn nr. inv. 929 sf. de secol XIX dimensiuni 26x22 cm</p> <p>Iisus Hristos Atotțiitorul icoană pe lemn nr. inv. 975 pictată, probabil, în anul 1899 (datată prin analogie cu nr. inv. 980) dimensiuni 71x52 cm</p> <p>Arhanghelul Mihail icoană pe lemn nr. inv. 977 datată 1807 dimensiuni 82x52 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 979 datată 10 februarie 1833 inscripție „Zugrăvitu-s-a această icoană de mine Ioan Valomeiu [?] dascăl ... la anul 1833 fv 10” dimensiuni 75x53 cm</p>	<p>Adormirea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 980 datată 1899 dimensiuni 76x53 cm</p> <p>Iisus Hristos Atotțiitorul icoană pe lemn nr. inv. 983 sf. de secol XIX dimensiuni 73x49 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 989 datată 1807 dimensiuni 80x54 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 990 secol XIX dimensiuni 79x53 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1005 datată 1807 dimensiuni 82x50 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 1025 datată 1779 dimensiuni 70x52 cm</p> <p>Adormirea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 1038 secol XIX dimensiuni 36x28 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 1039 datată 1835 dimensiuni 72x53 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1040 secol XIX dimensiuni 61x46 cm</p> <p>Sfinții Petru și Pavel icoană pe lemn nr. inv. 1043 secol XIX dimensiuni 29x23 cm</p> <p>Arhanghelul Mihail icoană pe lemn nr. inv. 1045 a doua jumătate a secolului XVIII dimensiuni 64x48 cm</p> <p>Pogorârea la Iad, Învierea lui Iisus și scene din viața Sa icoană pe lemn nr. inv. 1072 sf. de secol XVIII dimensiuni 36x30 cm</p>	<p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 1100 secol XIX dimensiuni 51x43 cm</p> <p>Maica Domnului și scene cu sfinți icoană pe lemn nr. inv. 1101 sf. de secol XVIII dimensiuni 28x24 cm</p> <p>Cina cea de taină icoană pe lemn nr. inv. 1208 secol XIX dimensiuni 65x50 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 1224 datată 1797 aprilie 17 semnată Vasilie din Săliște dimensiuni 49x31,5 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1269 secol XIX dimensiuni 50x38 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 1270 secol XIX dimensiuni 51x38,5 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 1271 secol XIX dimensiuni 47x39 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 1276 secol XIX dimensiuni 71x46 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 1277 secol XIX dimensiuni 70x55 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 1413 secol XIX dimensiuni 55x41 cm</p> <p>Bunavestire icoană pe lemn nr. inv. 1415 înc. de secol XIX dimensiuni 74x55 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1416 înc. de secol XIX dimensiuni 72x56 cm</p>
---	---	--

<p>Sfinții Petru și Pavel icoană pe lemn nr. inv. 1417 datată 1826 dimensiuni 66x 52 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 1418 secol XIX dimensiuni 54x40 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 1421 sf. de secol XVIII dimensiuni 64x48 cm</p> <p>Imagine ilizibilă icoană pe lemn nr. inv. 1427 secol XIX dimensiuni 35x30 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 1432 datată 1824 dimensiuni 39x30 cm</p> <p>Cuvioasa Paraschiva icoană pe lemn nr. inv. 1471 secol XVIII dimensiuni 65x48,5 cm</p> <p>Bunavestire icoană pe lemn nr. inv. 1601 sf. de secol XIX dimensiuni 56x45 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 1602 secol XIX dimensiuni 69x54 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 1603 secol XIX dimensiuni 69x54 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1604 secol XIX dimensiuni 69x53 cm</p> <p>Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul icoană pe lemn nr. inv. 1605 sf. de secol XIX dimensiuni 55x44 cm</p> <p>Sfântul Prooroc Ilie icoană pe lemn nr. inv. 1606 sf. de secol XIX dimensiuni 50x40 cm</p>	<p>Intrarea în biserică a Maicii Domnului (Vovedenie) icoană pe lemn nr. inv. 1608 sf. de secol XIX dimensiuni 50x40 cm</p> <p>Schimbarea la față icoană pe lemn nr. inv. 1609 sf. de secol XIX dimensiuni 50x40 cm</p> <p>Arhanghelii Mihail și Gavriil icoană pe lemn nr. inv. 1610 sf. de secol XIX dimensiuni 55x43 cm</p> <p>Sfântul Dumitru icoană pe lemn nr. inv. 1611 sf. de secol XIX dimensiuni 50x40 cm</p> <p>Sfinții Grigorie, Vasilie și Ioan Zlatoust (Gură de Aur) icoană pe lemn nr. inv. 1612 secol XIX dimensiuni 50x39 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1613 secol XIX dimensiuni 47x35 cm</p> <p>Intrarea lui Iisus în Ierusalim icoană pe lemn nr. inv. 1614 sf. de secol XIX dimensiuni 50x39 cm</p> <p>Botezul Domnului icoană pe lemn nr. inv. 1615 sf. de secol XIX dimensiuni 50x39 cm</p> <p>Bunavestire icoană pe lemn nr. inv. 1616 sf. de secol XIX dimensiuni 64x48 cm</p> <p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 1617 secol XIX dimensiuni 68x53 cm</p> <p>Înălțarea lui Iisus icoană pe lemn nr. inv. 1618 sf. de secol XIX dimensiuni 56x39 cm</p> <p>Nașterea Domnului icoană pe lemn nr. inv. 1619 sf. de secol XIX dimensiuni 50x40 cm</p>	<p>Sfinții Petru și Pavel icoană pe lemn nr. inv. 1620 sf. de secol XIX dimensiuni 50x38 cm</p> <p>Învierea lui Iisus icoană pe lemn nr. inv. 1621 datată 1900 (cf. inv.) semnată N. Bucur [?] dimensiuni 56x44 cm obs: icoana apare în studiul de față pentru că autorul și-a desfășurat activitatea și la sf. de secol XIX</p> <p>Adormirea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 1622 sf. de secol XIX dimensiuni 51x40 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1641 sf. de secol XVIII dimensiuni 50x37 cm</p> <p>Sfinții Trei Ierarhi icoană pe lemn nr. inv. 1642 secol XIX dimensiuni 65x45 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 1707 secol XIX dimensiuni 64x45 cm</p> <p>Încoronarea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 1719 secol XVIII dimensiuni 39x28 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 1731 datată 1802 dimensiuni 65x48 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1732 pictată, probabil, în anul 1802 (datată prin analogie cu nr. inv. 1731) dimensiuni 67x46 cm</p> <p>Sfinții Petru și Pavel icoană pe lemn nr. inv. 1734 pictată, probabil, în anul 1802 (datată prin analogie cu nr. inv. 1731) dimensiuni 65x47 cm</p> <p>Sfânta Treime icoană pe lemn nr. inv. 1782 secol XIX dimensiuni 59x42 cm</p>
---	---	--

<p>Deisis icoană pe lemn nr. inv. 1843 secol XIX dimensiuni 71x51 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 1865 sf. de secol XVIII dimensiuni 30x21 cm</p> <p>Cuvioasa Paraschiva icoană pe lemn nr. inv. 1870 secol XIX dimensiuni 59x17 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul și Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn - reprezentare rară nr. inv. 1874 sf. de secol XVIII - înc. de secol XIX dimensiuni 48x38 cm</p> <p>Triptic icoană pe lemn nr. inv. 1875 datată ante 29 iulie 1819 (cf. pomelnic) dimensiuni 32x20 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 1882 secol XVIII dimensiuni 42x30 cm</p> <p>Bunavestire icoană pe lemn nr. inv. 1886 datată 1845 Zugrav[u] Gligor (cf. I. Beju „Colecția de la Centrul Mitropolitan Sibiu” în „Arhiepiscopia Sibiului - pagini de istorie” 1981, p. 234) dimensiuni 32x26 cm</p> <p>Sfinții mucenici Gheorghe și Simion (cf. inscripție) icoană pe lemn nr. inv. 1887 secol XIX dimensiuni 33x28 cm</p>	<p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1889 secol XIX dimensiuni 29x23 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul și arhanghelii icoană pe lemn nr. inv. 1890 secol XIX dimensiuni 39x29 cm</p> <p>Sfinții 40 de mucenici icoană pe lemn nr. inv. 1897 secol XIX dimensiuni 28x23 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 1898 secol XIX dimensiuni 38x29 cm</p> <p>Iisus pe cruce icoană pe lemn nr. inv. 1899 secol XIX dimensiuni 34x24 cm</p> <p>Cuvioasa Paraschiva icoană pe lemn nr. inv. 1900 secol XIX dimensiuni 35x25 cm</p> <p>Intrarea în Ierusalim (Duminica Florilor) icoană pe lemn nr. inv. 1905 pictată, probabil, în anul 1845 (datată prin analogie cu nr. inv. 1886) atribuită Zugravului Gligor (cf. nr. inv. 1886) dimensiuni 32x26 cm</p>	<p>Nașterea Maicii Domnului icoană pe lemn nr. inv. 1908 pictată, probabil, în anul 1845 (datată prin analogie cu nr. inv. 1886) atribuită Zugravului Gligor (cf. nr. inv. 1886) dimensiuni 32x27 cm</p> <p>Iisus Hristos binecuvântând icoană pe lemn nr. inv. 1909 secol XIX dimensiuni 34x24 cm</p> <p>Maica Domnului cu Pruncul icoană pe lemn nr. inv. 1966 sf. de secol XVIII dimensiuni 60x42 cm</p> <p>Maica Domnului Împărăteasă icoană pe lemn nr. inv. 1983 datată 1816 semnată Nicolae Zugrav[u] din Lupșa dimensiuni 75x70 cm</p> <p>Punerea numelui Sfântului Ioan Botezătorul icoană pe lemn nr. inv. 1985 inscripție „Ioan să fie” pictată, probabil, în anul 1816 (datată prin analogie cu nr. inv. 1983) atribuită, prin analogie, lui Nicolae Zugrav[u] din Lupșa (cf. nr. inv. 1983) dimensiuni 75x70 cm</p> <p>Sfântul Nicolae icoană pe lemn nr. inv. 1986 pictată, probabil, în anul 1816 (datată prin analogie cu nr. inv. 1983) atribuită, prin analogie, lui Nicolae Zugrav[u] din Lupșa (cf. nr. inv. 1983) dimensiuni 70x45 cm</p>
---	---	--

Icoane pe sticlă din secolele XVIII-XIX în Colecția Arhiepiscopiei Sibiului

În sala de expoziție situată la etajul clădirii, sunt prezente 68 de icoane pe sticlă.

Depozitul numărul 1, așa cum este trecut și în registrul inventar, deține 80 de icoane pe sticlă, iar depozitul numărul 2 deține 72 de icoane pe sticlă.

Astfel, dintr-un total de 220 de icoane pe sticlă am selectat pentru studiul de față icoanele semnate și/sau datate de zugravi transilvăneni.

Spațiul de depozitare se află în Casa „Eminescu”, din strada Mitropoliei, nr. 2.

În ceea ce privește colecția de icoane pe sticlă a Arhiepiscopiei Sibiului, am luat în studiu 23 de piese. Din acestea am atribuit o parte următorilor zugravi: Matei Țimforea din Cârțișoara, Popa Sandu din Ierņuteni - județul Mureș, Savu Moga din Arpașu de Sus, Ioan Pop - zugrav din Făgăraș. Din 23 de icoane pe sticlă, 9 le-am atribuit zugravilor mai sus amintiți. Temele mai des întâlnite sunt: „Maica Domnului Îndurerată”, „Maica Domnului cu Pruncul”, „Iisus Hristos pe tron”, „Sfântul Ilie” etc.

Icoanele „Maica Domnului Îndurerată” cu nr. inv. 908, datată 1868, „Sfântul Haralambie” cu nr. inv. 1856, datată 1888 și „Nașterea Domnului” cu nr. inv. 45, datată 1900, am presupus că îi aparțin lui Matei Țimforea din Cârțișoara, zugrav care își păstrează modul de exprimare și la începutul secolului XX.

În continuare enumerăm câteva icoane: „Pogorârea lui Hristos la Iad” cu nr. inv. 1030, datată 1835 (cifrele scrise invers), „Sfântul Ilie”, cu nr. inv. 1032, datată 1819, „Iisus Hristos pe tron”, cu nr. inv. 1637, datată 1803 (litere chirilice), „Sfântul Nicolae”, cu nr. inv. 1841, datată 1799 (în cifre arabe și litere chirilice) pe care le-am atribuit lui Popa Sandu din Ierņuteni - județul Mureș.

De asemenea am presupus că icoana „Sfinții apostoli Petru și Pavel”, cu nr. inv. 1582, datată 1875, îi aparține lui Savu Moga din Arpașu de Sus.

În colecția Arhiepiscopiei Sibiului am identificat și o icoană pe sticlă datată, realizată de Ioan Pop, zugrav din Făgăraș, care a lucrat atât pe lemn cât și pe sticlă. Pentru exemplificare amintesc icoana pe lemn „Sfântul Nicolae”, din colecția Mănăstirii Brâncoveanu, Sâmbăta de

29

Colecția de icoane pe sticlă a Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu”.
Detaliu din sala de expoziție situată la etajul clădirii

Sus, atribuită lui Ioan Pop și încadrată în a doua jumătate a secolului al XIX-lea¹⁸³, precum și icoana realizată pe sticlă „Iisus Hristos Atotțiitorul”, nr. inv. 1704, datată 1854, din colecția Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu”, pe care i-am atribuit-o aceluiași zugrav.

Sfântul Nicolae
icoană pe lemn - Parohia Ortodoxă Părău (județul Brașov), colecția Mănăstirii „Brâncoveanu”, Sâmbăta de Sus a doua jumătate a secolului al XIX-lea atribuită lui Ioan Pop (cf. Rustoiu, Băjenaru, Dumitran, Szöcs 2008, pl. 246) dimensiuni 28x22 cm

Iisus Hristos Atotțiitorul
icoană pe sticlă - Arhiepiscopia Sibiului nr. inv. 1704 datată 1854 atribuită lui Ioan Pop, zugrav din Făgăraș dimensiuni 30x35 cm

O parte dintre acești zugravi ale căror opere le-am analizat pe parcurs, și-au demonstrat capacitatea creatoare atât în pictura pe sticlă cât și în pictura pe lemn. Cele două tehnici picturale scot în evidență pricepera și talentul lor în arta zugrăvirii icoanelor.

CATALOG

Nașterea Domnului
nr. inv. 45 datată 1900 (pictorul își păstrează modul de exprimare și la începutul secolului XX) probabil Matei Țimforea din Cârțișoara dimensiuni 44,5x38 cm

Iisus Hristos binecuvântând
nr. inv. 518 datată 1830 semnată Nicolae Oancea din Vale dimensiuni 43x38 cm

¹⁸³ cf. Rustoiu, Băjenaru, Dumitran, Szöcs 2008, pl. 246.

34

35

Maica Domnului Îndurerată

nr. inv. 908
 dată 1868
 probabil Matei Țimforea din
 Cârțișoara
 dimensiuni 51x46 cm

Pogorârea lui Hristos la Iad

nr. inv. 1030
 dată 1835 (cifrele sunt scrise
 invers)
 probabil Popa Sandu - Ierņuteni,
 județul Mureș
 dimensiuni 60x49 cm

36

37

Sfântul Ilie

nr. inv. 1032
 dată 1819
 probabil Popa Sandu - Ierņuteni,
 județul Mureș
 dimensiuni 70x54 cm

Coborârea de pe Cruce și Punerea în Mormânt

nr. inv. 1581
 dată 1877
 semnată „Zugrav Savu Moga din
 Arpașu de Sus”
 dimensiuni 78x65 cm

38

39

Sfinții apostoli Petru și Pavel

nr. inv. 1582
 dată 1875
 atribuită lui Savu Moga din Arpașu
 de Sus
 dimensiuni 54x42 cm

Iisus Hristos pe tron

nr. inv. 1637
 dată 1803 (litere chirilice)
 probabil Popa Sandu - Ierņuteni,
 județul Mureș
 dimensiuni 56x42 cm

 <p>40</p>	 <p>41</p>	<p><i>Iisus Hristos Atotătorul</i> nr. inv. 1704 datată 1854 atribuită lui Ioan Pop, zugrav din Făgăraș dimensiuni 30x35 cm</p> <p><i>Sfântul Nicolae</i> nr. inv. 1841 datată 1799 (în cifre arabe și litere chirilice) atribuită lui Popa Sandu - Iernuțeni, județul Mureș dimensiuni 60x42 cm</p>
 <p>42</p>	 <p>43</p>	<p><i>Sfântul Haralambie</i> nr. inv. 1856 datată 1888 probabil Matei Țimforea din Cârțișoara dimensiuni 50x45 cm</p> <p><i>Maica Domnului Îndurerată</i> nr. inv. 1955 datată 1883 semnată Ilie Poienaru [I], zugrav din Laz dimensiuni 41x35 cm</p>

Alte icoane studiate le vom menționa mai jos, însă fără documentație fotografică.

<p><i>Cina cea de taină</i> nr. inv. 1015 datată 1863 dimensiuni 60x54 cm</p> <p><i>Maica Domnului cu Pruncul</i> nr. inv. 1031 datată 1890 (litere chirilice - ultima literă cifră scrisă invers) icoană de Iernuțeni, județul Mureș dimensiuni 61x50 cm</p> <p><i>Iisus Hristos pe tron</i> nr. inv. 1251 datată 1890 (litere chirilice - ultima cifră scrisă invers) icoană de Iernuțeni, județul Mureș dimensiuni 49x40 cm</p> <p><i>Maica Domnului cu Pruncul</i> nr. inv. 1252 datată 1890 (litere chirilice) icoană de Iernuțeni, județul Mureș dimensiuni 56,5x46 cm</p>	<p><i>Sfântul Dumitru</i> nr. inv. 1585 datată 1867 dimensiuni 45x40 cm</p> <p><i>Învieerea lui Iisus și 12 scene din viața Sa</i> nr. inv. 1652 datată 18__ semnată Șimion Z[u]g[rav] din Laz dimensiuni 44x38 cm</p> <p><i>Învieerea lui Iisus și 12 scene din viața Sa</i> nr. inv. 1658 datată 1840 semnată Șimion Z[u]g[rav] din Laz dimensiuni 44x38 cm</p> <p><i>Maica Domnului cu Pruncul</i> nr. inv. 1835 datată 1806 semnată Sandu dimensiuni 60x49 cm</p>	<p><i>Botezul Domnului</i> nr. inv. 1923 datată 1822 icoană de Nicula dimensiuni 27x22 cm obs: Ion Mușlea în „Icoanele pe sticlă și xilogravurile țaranilor români din Transilvania”1995, pl. 7, p. 47, prezintă o icoană de Nicula „Sf. Ioan și Cristos copii” ca fiind cea mai veche icoană din Nicula, datată 1802</p> <p><i>Iisus Hristos</i> nr. inv. 1925 datată 1875 dimensiuni 31x25 cm</p> <p><i>Sfântul Ilie</i> nr. inv. 1933 datată 1857 dimensiuni 52x45 cm</p>
--	---	---

Concluzii

Cercetarea noastră face referire la un număr mare de piese din colecțiile sibiene. Ca urmare a analizelor întreprinse, o parte dintre icoane am reușit să le atribuim unor zugravi cunoscuți.

Obiectivul propus a constat în identificarea icoanelor pe lemn și pe sticlă de secol XVIII-XIX, în atribuiri și încadrări cronologice.

Studiul de față este o încercare de valorificare a colecțiilor amintite, o includere a unora dintre piese în contextul general al studiului icoanelor transilvănene și al circuitului științific de valori de patrimoniu cultural național.

Cercetarea pieselor din colecții a necesitat un studiu foarte atent. Este vorba de tehnica în care au fost realizate icoanele, tipurile de suport pe care au fost pictate, traseele folosite, tratarea din punct de vedere stilistic a fiecărei piese în parte, calitatea pigmentilor, elemente ce au furnizat date despre încadrarea icoanelor într-o perioadă anume. Pe de altă parte, am făcut analogii cu imagini și informații ale unor icoane deja publicate.

Am identificat în stilul de tradiție bizantină, atât de caracteristic acestor lucrări, elementele care le particularizează ca spațiu și timp, ținând cont atât de specificul ortodox al acestora cât și de unele influențe occidentale, care se manifestă în special în decorație, vestimentație și detalii, compoziția rămânând preponderent bizantină în varianta rusticizată specifică Transilvaniei. Acest aspect este amplificat și de dihotomia cauzată de apartenența românilor transilvăneni la ortodoxie, respectiv la greco-catolicism. Este evident și explicabil faptul că icoanele realizate pentru greco-catolici prezintă mai multe influențe occidentale.

Complexitatea materialului extrem de bogat și de variat din colecțiile sibiene nu ne-a permis o cercetare exhaustivă, dar ne-a permis o serie de atribuiri și de datări. Cu această ocazie am introdus în circuitul științific un mare număr de icoane inedite sau puțin cunoscute, ceea ce ar constitui o provocare pentru viitorii cercetători ai domeniului.

Aportul lucrării de față este și acela de a identifica, în principalele colecții sibiene, icoane pe suport de lemn realizate de meșteri iconari renumiți în pictura pe sticlă: Petru Zugravu din Topârcea, Ioan Pop Zugrav din Făgăraș, Savu Moga din Arpașu de Sus, Pavel Zamfir din Laz, Matei Țimforea din Cârțișoara.

Apare evidentă necesitatea aprofundării cercetărilor prin repertorierea întregului material din teren și colecții, respectiv prin elaborarea unor studii complexe interdisciplinare.

O astfel de abordare s-a materializat prin expoziția itinerantă intitulată „... Prin mine Ioan Pop Zugravul”, ce a avut loc în cadrul Complexului Național Muzeal „Astra” din Sibiu, în luna iulie a anului 2008, la Casa Artelor. Coordonând această expoziție de mare cuprindere dedicată

ilustrului Mitropolit al Ardealului și ctitor al instituțiilor fundamentale de cultură ale Ardealului, Andrei Șaguna, am avut ocazia să întâlnim icoane valoroase realizate atât pe lemn cât și pe sticlă, ale aceluiași autor, fiind expuse, cu această ocazie, 64 de piese reprezentative din creația iconarului. Au fost astfel reunite icoane din patrimoniul cultural național, valori aparținând Muzeului Unirii din Alba Iulia, Muzeului Țării Făgărașului, Arhiepiscopiei Alba Iuliei, Mănăstirii Brâncoveanu - Sâmbăta de Sus, Mănăstirii „Negraia” - Pătrânjeni, județul Alba, Muzeului de Etnografie și Artă Populară Orăștie, colecționarilor particulari, precum și icoane din colecția Complexului Național Muzeal „Astra” și a Arhiepiscopiei Sibiului, toate fiind realizate de Ioan Pop Zugravul.

Aspecte din timpul expoziției „... Prin mine Ioan Pop Zugravul”,
iulie 2008, Casa Artelor, Piața Mică nr. 21

Organizarea acestei expoziții s-a integrat în programul de manifestări culturale dedicate „Anului Comemorativ Andrei Șaguna”, „Anului Bibliei și al Liturghiei”.

Alte posibile analize sau cercetări ar putea viza centrele de iconari, analiza iconografică a unor teme principale sau cele legate de tehnică.

Chiar dacă unele datări și atribuiri pe care le-am făcut nu o să fie întru totul acceptate de specialiști, ele constituie o premisă pentru cercetarea ulterioară.

BIBLIOGRAFIE

Izvoare

I. Colecția de icoane pe lemn și pe sticlă a Complexului Național Muzeal „Astra” cuprinde patru subcolecții:

- A). Colecția „Obiecte de Cult” (OC)
- B). Colecția „Cornel Irimie”(OC)
- C). Colecția „Telea - Bologa” (OC)
- D). Colecția Muzeului în Aer Liber (AL)

II. Colecția de icoane pe lemn a Muzeului Național Brukenthal

III. Colecția de icoane pe lemn și pe sticlă a Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu”

Surse arhivistice

Arhiva „Astra” 1965 - Arhiva științifică a Muzeului „Astra”, C. Irimie, *Raport privind organizarea și rezultatele expoziției aprilie-iulie 1965* (München, Brannschwi, Copenhaga - 23 file), Nr. inv. 383/1965

Studii, articole, lucrări de sinteză

Alexianu 1973 - Alexianu, Al., *Acest Ev Mediu Românesc*, București, Editura Meridiane, 1973

Avram, Crișan 1998 - Avram, Alexandru, Vasile, Crișan, *Ghid cultural-turistic*, București, Editura FF Press, 1998

Beju 1981 - Beju, I., *Colecția de la Centrul Mitropolitan Sibiu, în Arhiepiscopia Sibiului - pagini de istorie*, Sibiu, 1981

Bucur 1995 - Bucur, Corneliu, *Civilizație milenară românească, în Muzeul „Astra” Sibiu*, Catalog-ghid, Sibiu, 1995

Bucur 2002, Cuvânt înainte - Bucur, Corneliu, *Cuvânt înainte, la Muzeul ASTRA. Istorie și destin, 1905 - 2000*, Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2002

Bucur 2002, Paradigmele istorice - Bucur, Corneliu, *Paradigmele istorice și moderne ale Muzeului „Astra”, în Muzeul ASTRA. Istorie și destin, 1905 - 2000*, Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2002

Cavarnos 2005 - Cavarnos, Constantine, *Ghid de iconografie bizantină*, București, Editura Sophia, 2005

Cennini 1977 - Cennini, Cennino, *Tratatul de pictură*, București, Editura Meridiane, 1977

Coman-Sipeanu 2006 - Coman-Sipeanu, Olimpia, *Laboratorul de restaurare pictură tempera, în Muzeul „Astra”. 100 de ani de etnomuzeologie românească la Sibiu*. Catalog-ghid, Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2006

- Coman-Sipeanu, Bucur, Curcă-Ionescu 2007** - Coman-Sipeanu, Olimpia, Bucur, Mirel, Curcă-Ionescu, A. Geanina, *Cercetarea, conservarea, restaurarea și valorificarea colecției de icoane pe sticlă a CNM „Astra” Sibiu - proiect în curs de derulare*, în Conferința Internațională „Tendințe în Conservarea Preventivă”; Sesiunea Națională de Conservare-Restaurare Sibiu 26-29 septembrie 2007, CePCoR, Complexul Național Muzeal „ASTRA”, Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM” - ISBN 978-973-88607-1-1, 2008 [Cd-Rom]
- Curcă 2005** - Curcă, A. Geanina, *Restaurarea icoanei pe lemn Maica Domnului cu Pruncul nr. inv. 295 OC din Colecția Complexului Național Muzeal „Astra” Sibiu*, în „STUDIA UNIVERSITATIS CIBINIENSIS Series Historica II”, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2005
- Cristache Panait 2003** - Cristache Panait, Ioana, *Zugravul Petru de la Topârcea (județul Sibiu)*, în *Artă. Istorie. Cultură. Studii în onoarea lui Marius Porumb*, Cluj-Napoca, Editura NEREAMIA NAPOCAE, 2003
- Cristache Panait 1987** - Cristache Panait, Ioana, *Biserici de lemn, monumente istorice din Episcopia Alba Iuliei, mărturii de continuitate și creație românească*, Alba Iulia, Editura Episcopiei Ortodoxe Române, 1987
- Dancu 1966** - Dancu, Iuliana, *Restaurarea icoanelor pe lemn și pe sticlă*, București, 1966
- Dancu, Dancu 1975** - Dancu, Iuliana, Dancu, Dumitru, *Pictura țărănească pe sticlă*, București, Editura Meridiane, 1975
- Deleanu 2002** - Deleanu, Valer, *Muzeul Tehnicii Populare (1963-1990)*, în *Muzeul ASTRA. Istorie și destin, 1905 - 2000*, Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2002
- Dionisie din Furna 2000** - Dionisie din Furna, *Erminia picturii bizantine*, București, Editura Sophia, 2000
- Drăguț 2000, I** - Drăguț, Vasile, *Arta românească*, vol. I, București, Editura Vremea, 2000
- Dumitrescu-Jipa, Nistor 1976, I** - Dumitrescu-Jipa, Aurel, Nistor, Nicolae, *Sibiul și ținutul în lumina istoriei*, I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976
- Efremov 2002** - Efremov, Alexandru, *Icoane românești*, București, Editura Meridiane, 2002
- Evdochimov 1992** - Evdochimov, Paul, *Arta icoanei, o teologie a frumuseții*, București, Editura Meridiane, 1992
- Filatov 1961** - Filatov, V. V., *Pictura rusă tempera de șevalet. Tehnica de restaurare*, Moscova, Editura de Stat „Iscustvo”, 1961
- Florescu 1996** - Florescu, Radu, *Bazele muzeologiei*, București, 1996
- Gangolea 2002** - Gangolea, Cornelia, *Secția de artă populară a Muzeului Brukenthal (1956 - 1990)*, în *Muzeul ASTRA. Istorie și destin, 1905 - 2000*, Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2002

- Garcia 1990** - Garcia, Pierre, *Le Métier du Peintre. Abrégé d'atelier*, Paris, Dessain et Tolra, 1990
- Grama 2002** - Grama, Ana, *Începuturile etnomuzeografiei românești transilvane. Muzeul „Asociațiunii” până în anul 1913, în Muzeul ASTRA. Istorie și destin, 1905 - 2000*, Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2002
- Ionescu 2007** - Ionescu, Alina G., *Cercetarea depozitului vizând mediul colecției cu starea de conservare a icoanelor pe sticlă și lemn din cadrul CNM „Astra” Sibiu 2006*, în *BRVKENTHAL. ACTA MVSEI II. 1*, Alba Iulia, Editura „ALTIP”, 2007
- Irimie, Focșa 1968** - Irimie, Cornel, Focșa, Marcela, *Icônes sur verre de Roumanie*, Bucarest, Éditions Meridiane, 1968
- Irimie, Focșa 1971** - Irimie, Cornel, Focșa, Marcela, *Icoane pe sticlă*, București, Editura Meridiane, 1971
- Lăzărescu 1996** - Lăzărescu, Liviu, *Pictura în ulei*, Deva, Editura Sigma Plus, 1996
- Mâle 1976** - Mâle, Gilberte Emile, *Restauration des peintures de chevalet*, Paris, Office du Livre, 1976
- Mihalcu 1996** - Mihalcu, Mihail, *Fața nevăzută a formei și culorii*, București, Editura Tehnică, 1996
- Monahia Iuliania 2001** - Monahia, Iuliania (Maria Nicolaevna Socolova), *Truda iconarului*, București, Editura Sophia, 2001
- Mușlea 1995** - Mușlea, Ion, *Icoanele pe sticlă și xilogravurile țăranilor români din Transilvania*, București, Editura „Grai și Suflet - Cultura Națională”, 1995
- Nicolescu 1976** - Nicolescu, Corina, *Icoane vechi românești*, București, Editura Meridiane, 1976
- Nistor, Marinescu-Frăsinei 1976, II** - Nistor, Nicolae, Marinescu - Frăsinei M. N., *Sibiul și ținutul în lumina istoriei, II*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976
- Olaru 2005** - Olaru, Valeriu, *Importanța patrimoniului muzeal în programul de formare a specialiștilor din muzee. Colaborarea dintre muzee și universități*, în *Revista Muzeelor*, nr. 3, 2005
- Pamfil 1986** - Pamfil, Matei, *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român, în „Astra” și rolul ei în cultura națională (1861 - 1950)*, Cluj-Napoca, 1986
- Păcurariu 1981** - Păcurariu, Mircea, *Aspecte privitoare la cultura și arta bisericească din Arhiepiscopia Sibiului*, în *Arhiepiscopia Sibiului - pagini de istorie*, Sibiu, 1981
- Păcurariu 2006** - Păcurariu, Mircea, *Catedrala Mitropolitană din Sibiu 1906 - 2006*, Sibiu, Editura Andreiana, 2006
- Podlacha, Nandriș 1985, II** - Podlacha, Wladyslaw, Nandriș, Grigore, *Umanismul picturii murale postbizantine*, vol. II, București, Editura Meridiane, 1985
- Popescu 2007** - Popescu, Elena, *Mișu Pop. Reprezentant al academismului românesc. Pictura religioasă și pictura laică*, Sibiu, Alba Iulia, Editura „ALTIP”, 2007

- Porumb 1981, I** - Porumb, Marius, *Pictura românească din Transilvania (sec. XIV-XVII)*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981
- Porumb 1998** - Porumb, Marius, *Dicționar de pictură veche românească din Transilvania sec. XIII-XVIII*, București, Editura Academiei Române, 1998
- Porumb 2003** - Porumb, Marius, *Un veac de pictură românească din Transilvania secolului XVIII*, București, Editura Meridiane, 2003
- Proca 1994** - Proca, Mihaela, *Savu Moga un iconar*, București, Editura Tehnică, 1994
- Quenot 1993** - Quenot, Michel, *Icoana, fereastră spre absolut*, București, Editura Enciclopedică, 1993
- Quenot 1999** - Quenot, Michel, *Învierea și icoana*, București, Editura Christiana, 1999
- Radian 1981** - Radian, H., R., *Cartea proporțiilor*, București, Editura Meridiane, 1981
- Răducă, Prefață la Quenot 1993** - Răducă, Vasile, Prefață la Quenot, Michel, *Icoana, fereastră spre absolut*, București, Editura Enciclopedică, 1993
- Rustoiu, Băjenaru, Dumitran, Szöcs 2008** - Rustoiu, I., Băjenaru, E., Dumitran, A., Szöcs, F., K., ... *Prin mine, Ioan Pop Zugravul*, Alba Iulia, Editura „ALTIP”, 2008
- Sedler, Tataru 2004** - Sedler Irmgard, Tataru, Joachim, Marius „Zerbrechliche Heiligenwelten. Rumänische Hinterglasikonen”, Kornwestheim, 2004
- Sendler 2005** - Sendler, Egon, *Icoana, chipul nevăzutului*, București, Editura Sophia, 2005
- Teodosiu 2008** - Teodosiu, Anatolie, *Din universul ascuns al operei de artă*, Catalogul Galeriei Universale, Catalog manuscris, Muzeul Național de Artă al României, București, Editura ALL, 2008
- Trubețkoi 1999** - Trubețkoi, Evgheni, N., *3 eseuri despre icoană*, București, Editura Anastasia, 1999
- Uspensky, Lossky 2003** - Uspensky, L., Lossky, V., *Călăuziri în lumea icoanei*, București, Editura Sophia, 2003
- Vasari 1968, I** - Vasari, Giorgio, *Viețile pictorilor, sculptorilor și arhitecților*, vol. I, București, Editura Meridiane, 1968
- Vătășianu 1959, I** - Vătășianu, Virgil, *Istoria artei feudale în Țările Române. Artă în perioada de dezvoltare a feudalismului*, vol. I, Editura Academiei, 1959
- Dicționar 1995, A-M** - ***, *Dicționar de artă. Forme, tehnici, stiluri artistice*, A - M, București, Editura Meridiane, 1995
- Istoria Artelor 1968, I** - ***, *Istoria Artelor Plastice în România*, vol. I, București, Editura Meridiane, 1968

LISTA ILUSTRĂȚILOR

Stilul de tradiție bizantină reflectat în icoanele transilvănene / 7

1. *Deisis*, nr. inv. 2443, icoană triptic
2. *Iisus Pantocrator*, nr. inv. 2657, mijloc de secol XVII
3. *Iisus Pantocrator*, nr. inv. 257 OC, datată 1718, Ivan Zugravul
4. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 260 OC, datată 1718, Ivan Zugravul
5. *Maica Domnului cu Pruncul*, nr. inv. 324 OC, datată 1718, semnată Ivan Zugrav[u] [din] Cărpiniș
6. Franz Neuhauser c.t. „Târg la Sibiu” (1789), Colecția Muzeului Național Brukenthal, Sibiu
7. „Târg la Sibiu” (1819), litografie de Joseph Lanzedelly
8. *Botezul Domnului*, icoană pe sticlă de Nicula, nr. inv. 1923, datată 1822
9. *Sfântul Nicolae*, icoană pe sticlă de Nicula, nr. inv. 2065 OC, datată 1891

I. Colecția Complexului Național Muzeal „Astra” / 31

1. Complexul Național Muzeal „Astra”, Sibiu
2. Spațiu de depozitare: Palatul Brukenthal
3. Spațiu de depozitare: Casa Artelor - Piața Mică nr. 21
4. Spațiu de depozitare: Cabinetul Memorial „Cornel Irimie”, Muzeul „Astra”, Piața Mică nr. 12
5. Spațiu de depozitare: Centrul Memorial „Gheorghe Telea - Bologa”, Nou Român
6. Laboratorul de restaurare pictură - Muzeul „Astra”, Piața Mică nr. 12
7. Spațiu de depozitare: Dumbrava Sibiului

Icoane pe lemn din secolele XVIII-XIX în Colecția „Astra” / 37

8. *Triptic*, icoană pe lemn, nr. inv. 249 OC, sf. de secol XVIII, atribuită lui Petru din Topârcea
9. *Sfântul Nicolae înconjurat de 12 scene din viața sa*, icoană pe sticlă, a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, probabil Petru Zugrav

• CATALOG / 39

A) Colecția „Obiecte de Cult” (OC) / 39

10. *Nașterea lui Iisus*, icoană pe lemn, nr. inv. 211 OC, datată 1861
11. *Scene cu sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. 224 OC, sf. de secol XVIII
12. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 225 OC, înc. de secol XIX
13. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 229 OC, sf. de secol XVIII - înc. de secol XIX
14. *Sfânta Muceniță Paraschiva*, icoană pe lemn, nr. inv. 230 OC, înc. de secol XIX
15. *Sfânta Paraschiva*, icoană pe lemn, nr. inv. 231 OC, secol XIX
16. *Iisus Hristos binecuvântând*, icoană pe lemn, nr. inv. 232 OC, secol XIX
17. *Iisus Hristos binecuvântând*, icoană pe lemn, nr. inv. 233 OC, a doua jumătate a secolului XVIII, probabil Popovici Toader Zugrav
18. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 234 OC, secol XIX
19. *Triptic*, icoană pe lemn, nr. inv. 235 OC, secol XVIII
20. *Nașterea lui Iisus*, icoană pe lemn, nr. inv. 236 OC, secol XVIII
21. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 237 OC, sf. de secol XVIII
22. *Iisus și Sfântul Petru*, icoană pe lemn, nr. inv. 238 OC, secol XIX
23. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 239 OC, sf. de secol XVIII - înc. de secol XIX
24. *Triptic*, icoană pe lemn, nr. inv. 240 OC, sf. de secol XVIII - înc. de secol XIX
25. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 241 OC, secol XIX
26. *Deisis cu apostolii*, icoană pe lemn, nr. inv. 242 OC, sf. de secol XVIII - înc. de secol XIX
27. *Iisus pe cruce*, icoană pe lemn, nr. inv. 243 OC, datată 1867
28. *Încoronarea Maicii Domnului*, icoană pe lemn, nr. inv. 244 OC, secol XIX
29. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 245 OC, sf. de secol XVIII - înc. de secol XIX
30. *Iisus cu vița*, icoană pe lemn, nr. inv. 246 OC, datată 17[7]4
31. *Intrarea în biserică*, icoană pe lemn, nr. inv. 247 OC, secol XIX
32. *Bunavestire*, icoană pe lemn, nr. inv. 248 OC, mijloc de secol XVIII
33. *Triptic*, icoană pe lemn, nr. inv. 249 OC, sf. de secol XVIII, atribuită lui Petru din Topârcea
34. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 250 OC, secol XIX
35. *Înălțarea și 12 scene din viața lui Iisus*, icoană pe lemn, nr. inv. 251 OC, sf. de secol XVIII - înc. de secol XIX
36. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 252 OC, înc. de secol XIX
37. *Încoronarea Maicii Domnului*, icoană pe lemn, nr. inv. 253 OC, secol XIX
38. *Intrarea în biserică a Maicii Domnului (Vovedenie)*, icoană pe lemn, nr. inv. 254 OC, mijloc de secol XVIII

39. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 255 OC, înc. de secol XIX
40. *Maica Domnului Îndurerată*, icoană pe lemn, nr. inv. 256 OC, sf. de secol XIX
41. *Iisus Pantocrator*, icoană pe lemn, nr. inv. 257 OC, datată 1718, Ivan Zugravul
42. *Arhanghelul Mihail*, icoană pe lemn, nr. inv. 258 OC, secol XIX
43. *Maica Domnului Împărăteasă*, icoană pe lemn, nr. inv. 259 OC, secol XIX
44. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 260 OC, datată 1718, Ivan Zugravul
45. *Învierea lui Iisus și scene din viața Sa*, icoană pe lemn, nr. inv. 261 OC, datată 1766
46. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 262 OC, înc. de secol XIX
47. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 264 OC, secol XVIII
48. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 266 OC, secol XVIII
49. *Sfânta Paraschiva*, icoană pe lemn, nr. inv. 267 OC, secol XIX
50. *Sfânta Paraschiva*, icoană pe lemn, nr. inv. 268 OC, secol XIX
51. *Sfântul Mucenic Nechifor*, icoană pe lemn, nr. inv. 270 OC, secol XIX
52. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn cu ferecătură, nr. inv. 271 OC, secol XIX
53. *Sfinții Ioan, Nicolae, Dumitru și Gheorghe*, icoană pe lemn, nr. inv. 272 OC, secol XIX
54. *Sfântul Ioan Botezătorul*, icoană pe lemn, nr. inv. 273 OC, înc. de secol XIX
55. *Scene cu sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. 274 OC, sf. de secol XVIII
56. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 275 OC, sf. de secol XVIII
57. *Iisus pe cruce*, icoană pe lemn, nr. inv. 276 OC, secol XIX
58. *Sfântul Ioan Botezătorul*, icoană pe lemn, nr. inv. 277 OC, secol XIX
59. *Schimbarea la față*, icoană pe lemn, nr. inv. 278 OC, datată 20 oct 183[1], semnată indescifrabil
60. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 279 OC, secol XIX
61. *Imagine ilizibilă*, icoană pe lemn, nr. inv. 280 OC
62. *Imagine ilizibilă*, icoană pe lemn, nr. inv. 281 OC
63. *Arhanghelul Mihail*, icoană pe lemn, nr. inv. 282 OC, secol XIX
64. *Maica Domnului Împărăteasă*, icoană pe lemn, nr. inv. 284 OC, a doua jumătate a secolului XVIII, semnată de Nicolae Zugrav (inscripție verso Sava Despa Marcea 1782)
65. *Patru scene cu sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. 285 OC, sf. de secol XVIII - înc. de secol XIX
66. *Sfântul Haralambie*, icoană pe lemn, nr. inv. 286 OC, sf. de secol XVIII
67. *Sfântul Eftimie cel Mare*, icoană pe lemn, nr. inv. 287 OC, secol XIX
68. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 288 OC, secol XVIII
69. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 289 OC, secol XIX
70. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 290 OC, secol XIX
71. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn - fragment triptic, nr. inv. 291 OC, înc. de secol XIX
72. *Iisus pe cruce și 4 scene cu sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. 292 OC, înc. de secol XIX
73. *Scene cu sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. 293 OC, sf. de secol XVIII
74. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 294 OC, secol XIX
75. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 295 OC, a doua jumătate a secolului XVIII, atribuită lui Popovici Toader Zugrav
76. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 296 OC, sf. de secol XVIII
77. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 297 OC, datată 1799, semnată Petru Zugrav[u] [din] [Topârcea]
78. *Arhanghelul Mihail*, icoană pe lemn, nr. inv. 299 OC, sf. de secol XVIII, atribuită lui Petru din Topârcea
79. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 300 OC, mijloc de secol XVIII, probabil Ivan Zugravul din Rășinari
80. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 302 OC, secol XIX
81. *Arhanghelul Mihail*, icoană pe lemn, nr. inv. 303 OC, a doua jumătate a secolului XVIII, probabil Popovici Toader Zugrav
82. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 315 OC, secol XIX
83. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 316 OC, secol XIX
84. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe pânză, nr. inv. 317 OC, secol XIX
85. *Adormirea Maicii Domnului*, icoană pe lemn, nr. inv. 318 OC, secol XIX
86. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 319 OC, datată 17 februarie 1774 (litere chirilice), atribuită, prin analogie, lui Petre Diaicul din Preluca
87. *Încoronarea Maicii Domnului*, icoană pe lemn, nr. inv. 320 OC, secol XIX
88. *Iisus Pantocrator*, icoană pe pânză, nr. inv. 321 OC, datată 1[8]79
89. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 322 OC, secol XVIII
90. *Arhanghelul Mihail*, icoană pe lemn, nr. inv. 323 OC, secol XVIII
91. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 324 OC, datată 1718, semnată Ivan Zugrav[u] [din] Cărpiniș
92. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 325 OC, înc. de secol XIX
93. *Sfântul Hristofor*, icoană pe lemn, nr. inv. 948 OC, secol XVIII

94. *Icoană prăznicar: Sfinții Petru și Pavel, Constantin și Elena*, icoană pe lemn cu două fețe, nr. inv. 1363 OC, secol XIX
95. *Sfinții Petru și Pavel*, icoană pe lemn, nr. inv. 1364 OC, secol XIX
96. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 1365 OC, secol XIX
97. *Iisus Pantocrator*, icoană pe lemn, nr. inv. 1366 OC, secol XIX
98. *Iisus pe cruce*, icoană pe lemn, nr. inv. 1367 OC, secol XIX
99. *Sfântul Vasile*, icoană pe lemn, nr. inv. 2235 OC, datată 1882
100. *Sfântul Gheorghe omorând balaurul*, icoană pe lemn, nr. inv. 2236 OC, secol XIX
101. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 2253 OC, secol XIX
102. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 2254 OC, secol XIX
103. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 2255 OC, secol XIX
104. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 2567 OC, secol XIX
105. *Adormirea Maicii Domnului*, icoană pe lemn, nr. inv. 2625 OC, datată 1880
106. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn cu ferecătură, nr. inv. 2689 OC, secol XIX
107. *Învierea lui Iisus cu 12 scene din viața Sa*, icoană pe lemn, nr. inv. 2690 OC, sf. de secol XVIII
108. *Iisus binecuvântând*, icoană pe lemn, nr. inv. 2691 OC, sf. de secol XVIII
109. *Proorocul Ilie*, icoană pe lemn, nr. inv. 2692 OC, sf. de secol XVIII
110. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 2693 OC, sf. de secol XVIII
111. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 2694 OC, sf. de secol XVIII
112. *Patru scene cu sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. 2715 OC, sf. de secol XVIII - înc. de secol XIX
113. *Patru scene cu sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. 2716 OC, sf. de secol XVIII - înc. de secol XIX
114. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 3897 OC, datată 1773 (litere chirilice), semnată [Simion] Siladi [Sălăjeanu], inscripție pe verso „Această sfântă icoană au plătit robul lui Dumnezeu Tată[!], Ioann ca să-i fiie pomană viilor și morților. Zugravul Siladi ... ucenicul Z[ugravului] Andraș din Cluj ... ”
115. *Înălțarea lui Iisus*, icoană pe lemn, nr. inv. 3898 OC, sf. de secol XVIII

B) Colecția „Cornel Irimie” / 60

116. *Sfinții Petru și Pavel*, icoană pe lemn, nr. inv. 2819 OC, secol XIX
117. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 2820 OC, secol XIX
118. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 2821 OC, secol XIX

C) Colecția „Telea - Bologa” (OC) / 61

119. *Iisus Hristos binecuvântând*, icoană cu ferecătură, fără nr. inv., secol XIX
120. *Iisus Hristos binecuvântând*, icoană pe lemn, fără nr. inv., datată 1829
121. *Iisus Hristos binecuvântând*, icoană pe lemn cu ferecătură, fără nr. inv., secol XIX
122. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn - fragment de triptic, fără nr. inv., înc. de secol XIX
123. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, fără nr. inv., secol XIX
124. *Sfânta Filoftea și Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. T 6 OC, secol XIX
125. *Iisus Hristos Atotțiitorul*, icoană pe lemn, T 7 OC, secol XIX
126. *Sfinții Împărați Constantin și Elena*, icoană pe lemn, nr. inv. T 8 OC, secol XIX
127. *Sfântul Ierarh Spiridon și Sfântul Mucenic Dimitrie [?]*, icoană pe lemn, nr. inv. T 9 OC, secol XIX
128. *Sfântul Ioan Botezătorul*, icoană pe lemn, nr. inv. T 13 OC, secol XIX
129. *Sfântul Mare Mucenic Haralambie [?]*, icoană pe lemn, nr. inv. T 16 OC, secol XIX
130. *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe*, icoană pe lemn, nr. inv. T 17 OC, secol XIX
131. *Sfântul Mucenic Gheorghe*, icoană pe lemn, nr. inv. T 18 OC, secol XIX
132. *Bunavestire*, icoană pe lemn, nr. inv. T 19 OC, sf. de secol XVIII
133. *Imagine ilizibilă*, icoană pe lemn, nr. inv. T 20 OC
134. *Sfântul Gheorghe*, icoană cu ferecătură, nr. inv. T 22 OC, secol XIX
135. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. T 23 OC, sf. de secol XVIII
136. *Adormirea Maicii Domnului*, icoană pe lemn, nr. inv. T 24 OC, secol XIX
137. *Icoană prăznicar: Sfinții Mari Mucenici Gheorghe și Dimitrie; Sfinții Apostoli Petru și Pavel*, icoană pe lemn cu două fețe, nr. inv. T 25 OC, secol XIX
138. *Sfântul Gheorghe*, icoană pe lemn, inscripție: „Asemănarea chipului Arhanghelului Mihail” - analogie între Sf. Gheorghe și Arhanghelul Mihail, nr. inv. T 26 OC, sf. de secol XVIII (inscripția cu anul 1866 - adăugată ulterior)
139. *Soborul Sfinților Apostoli*, icoană pe lemn, nr. inv. T 27 OC, secol XIX
140. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. T 28 OC, sf. de secol XVIII
141. *Sfântul Elefterie [?]*, icoană pe lemn, nr. inv. T 29 OC, secol XIX
142. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. T 30 OC, sf. de secol XVIII
143. *Iisus pe cruce și patru scene cu sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. T 31 OC, secol XIX

144. *Sfântul Ierarh Spiridon*, icoană pe lemn, nr. inv. T 33 OC, datată 26 ianuarie 1856, semnată Nectarie Monah Zugrav
145. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. T 36 OC, datată 1856, semnată indescifrabil
146. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. T 37 OC, secol XIX
147. *Patru scene cu sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. T 38 OC, secol XIX
148. *Sfântul Ierarh Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. T 39 OC, secol XIX
149. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. T 40 OC, secol XIX
150. *Sfântul Mucenic Mina*, icoană pe lemn, nr. inv. T 41 OC, secol XIX
151. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. T 42 OC, secol XIX
152. *Maica Domnului cu Pruncul, Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil*, icoană pe lemn, nr. inv. T 43 OC, secol XIX
153. *Patru scene cu sfinți*, icoană pe lemn, imagine ilizibilă (icoană al cărei strat pictural s-a pierdut), nr. inv. T 44 OC

D) Colecția Muzeului în Aer Liber (AL) / 67

154. *Arhanghelii Mihail și Gavriil*, icoană pe lemn, nr. inv. 1477 AL, datată 1839
155. *Imagine ilizibilă*, icoană pe lemn, nr. inv. 1529 AL
156. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 1576 AL, secol XIX
157. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 1606 AL, secol XIX
158. *Imagine ilizibilă*, icoană pe lemn, nr. inv. 1606 [?] AL, secol XIX
159. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 3459 AL, secol XIX
160. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn - fragment de triptic, nr. inv. 4549 AL, înc. de secol XIX
161. *Pogorârea la Iad, Învierea lui Iisus și scene din viața Sa*, icoană pe lemn, nr. inv. 5155 AL, sf. de secol XVIII
162. *Iisus pe cruce și patru scene cu sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. 5195 AL, înc. de secol XIX
163. *Imagine ilizibilă*, icoană pe lemn, nr. inv. 7192 AL
164. *Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan*, icoană pe lemn, nr. inv. 7734 AL, sf. de secol XVIII
165. *Iisus Hristos cu apostolii în medalioane*, icoană pe lemn, nr. inv. 8441 AL, secol XVIII
166. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 8443 AL, secol XVIII
167. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 8477 AL, secol XIX
168. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 9360 AL, secol XIX
169. *Încoronarea Maicii Domnului*, icoană pe tablă, nr. inv. 9438 AL, secol XIX
170. *Sfânta Treime*, icoană pe lemn, nr. inv. 9439 AL, secol XIX, semnată Pictor V. Damian Preot
171. *Pogorârea la Iad, Învierea lui Iisus și scene din viața Sa*, icoană pe lemn, nr. inv. 10239 AL, sf. de secol XVIII
172. *Izvorul Tămăduirii*, icoană pe lemn, nr. inv. 18797 AL, secol XIX
173. *Sfântul Ierarh Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 18861 AL, secol XIX
174. *Sfântul Ioan Botezătorul*, icoană pe lemn, nr. inv. 1668 AL, secol XIX
175. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 6314 AL, secol XIX
176. *Imagine ilizibilă*, icoană pe lemn, nr. inv. 6304 AL
177. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 6314 AL, secol XIX
178. *Imagine ilizibilă*, icoană pe lemn, nr. inv. 6314 [?] AL
179. *Arhanghelul Mihail*, icoană pe lemn, nr. inv. 14512 AL, datată 1774
180. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 14513 AL, sf. de secol XVIII
181. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 14514 AL, sf. de secol XVIII, inscripție de donator pe verso 1794
182. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn nr. inv. 14515 AL, sf. de secol XVIII
183. *Iisus Hristos binecuvântând*, icoană pe lemn, nr. inv. 14516 AL, sf. de secol XVIII
184. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 14517 AL, sf. de secol XVIII
185. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 14518 AL, secol XVIII
186. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 14519 AL, sf. de secol XVIII

Icoane pe sticlă din secolele XVIII-XIX în Colecția „Astra” / 73

187. *Botezul lui Iisus*, icoană pe lemn - Colecția Mănăstirii „Brâncoveanu”, Sâmbăta de Sus, a doua jumătate a secolului al XIX-lea, atribuită lui Ioan Pop, foto după Rustoiu, Băjenaru, Dumitran, Szöcs 2008, pl. 240, p. 189
188. *Maica Domnului Împărăteasă*, nr. inv. 118 OC - CNM „Astra”, datată 1837, atribuită lui Ioan Pop, zugrav din Făgăraș
189. *Maica Domnului cu Pruncul*, nr. inv. 2134 OC - CNM „Astra”, datată pe verso 1801 (litere chirilice), atribuită lui Popa Sandu - Ierņuteni
190. *Maica Domnului cu Pruncul*, nr. inv. 1252 - Arhiepiscopia Sibiului, datată 1890 (litere chirilice), icoană de Ierņuteni, județul Mureș
191. *Sfântul Nicolae*, icoană pe sticlă - CNM „Astra”, nr. inv. 3899 OC, datată 1796 (în cifre arabe și litere chirilice), atribuită lui Popa Sandu - Ierņuteni, județul Mureș
192. *Iisus Hristos pe tron*, icoană pe sticlă - Arhiepiscopia Sibiului, nr. inv. 1251, datată 1890 (litere chirilice - ultima cifră scrisă invers), icoană de Ierņuteni, județul Mureș

• CATALOG / 78

A) Colecția „Obiecte de Cult” (OC) / 78

193. *Iisus cu vița*, nr. inv. 34 OC, datată 1842, probabil Nicolae Cațavei din Făgăraș
194. *Învierea Domnului și 12 scene din viața Sa*, nr. inv. 64 OC, datată 1840, probabil Simion Poienaru, zugrav din Laz
195. *Punerea în mormânt*, nr. inv. 74 OC, datată 1877, semnată Ilie Zugrav din Laz
196. *Judecata de Apoi*, nr. inv. 80 OC, datată 1845, semnată SI[mion] Z[ugrav] [din] Laz
197. *Cei patruzeci de mucenici*, nr. inv. 93 OC, datată 183_
198. *Maica Domnului Împărăteasă*, nr. inv. 118 OC, datată 1837, atribuită lui Ioan Pop, zugrav din Făgăraș
199. *Iisus pe tron*, nr. inv. 134 OC, datată 1837, atribuită lui Ioan Pop, zugrav din Făgăraș
200. *Sfântul Ilie*, nr. inv. 164 OC, datată 1842
201. *Douăsprezece scene biblice*, nr. inv. 170 OC, datată 1902
202. *Sfântul Haralambie*, nr. inv. 171 OC, datată 1893, atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara
203. *Judecata de Apoi*, nr. inv. 172 OC, datată 1841, probabil Pavel Zamfir din Laz
204. *Nașterea lui Iisus*, nr. inv. 177 OC, datată 1884
205. *Sfânta Treime*, nr. inv. 184 OC, datată 1893
206. *Judecata de Apoi*, nr. inv. 185 OC, datată 1893, atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara
207. *Maica Domnului Îndurerată*, nr. inv. 186 OC, datată 1889, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
208. *Maica Domnului Îndurerată*, nr. inv. 187 OC, datată 1884, atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara
209. *Cina cea de taină*, nr. inv. 189 OC, datată 1902, atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara
210. *Maica Domnului cu Pruncul*, nr. inv. 202 OC, datată 1829, semnată Simion Zugr[av] [din] Laz
211. *Maica Domnului Îndurerată*, nr. inv. 213 OC, datată 188_, semnată Pavel [Zamfir] Zug[rav] [din] [Laz]
212. *Sfinții Petru și Pavel*, nr. inv. 214 OC, datată 1877, semnată Ilie [Poienaru] Z[ugrav] [din] Laz
213. *Judecata de Apoi*, nr. inv. 990 OC, datată 1820
214. *Sfântul Mucenic Gheorghe*, nr. inv. 1076 OC, datată 1895, semnată P[artenie] P[oienaru] Z[ugrav] [din] Laz
215. *Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa*, nr. inv. 1077 OC, datată 1898, semnată pe verso Pavel Zamfir Zugravu din Laz
216. *Arhanghelii Mihail și Gavriil*, nr. inv. 1078 OC, datată 1886 (ultima cifră scrisă invers), atribuită, prin analogie, lui Ilie Poienaru I, zugrav din Laz
217. *Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa*, nr. inv. 1079 OC, datată 1857, probabil Pavel Zamfir, zugrav din Laz
218. *Punerea în mormânt*, nr. inv. 1081 OC, datată 1837, semnată Simion Zugrav din Laz
219. *Punerea în mormânt*, nr. inv. 1083 OC, datată 1852, probabil Simion Poienaru, zugrav din Laz
220. *Maica Domnului Îndurerată*, nr. inv. 1099 OC, datată 1853, semnată II:O
221. *Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa*, nr. inv. 1104 OC, datată 1835, semnată Simion Zugrav din Laz
222. *Sfântul Dumitru*, nr. inv. 1108 OC, datată 1866
223. *Sfântul Haralambie*, nr. inv. 1109 OC, datată 1872, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
224. *Botezul lui Iisus*, nr. inv. 1111 OC, datată 1868, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
225. *Sfântul Ilie*, nr. inv. 1112 OC, datată 1895, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
226. *Botezul lui Iisus*, nr. inv. 1113 OC, datată 1866, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
227. *Sfinții Dumitru și Teodor Tiron*, nr. inv. 1114 OC, datată 1858, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
228. *Întâmpinarea lui Iisus (Stretenie)*, nr. inv. 1115 OC, datată 1877, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
229. *Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan*, nr. inv. 1117 OC, datată 1878, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
230. *Bunavestire*, nr. inv. 1118 OC, datată 1862, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
231. *Maica Domnului cu Pruncul, Sfinții Constantin și Elena și Sfinții Trei Ierarhi*, nr. inv. 1119 OC, datată 186[1]

232. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 1120 OC, datată 186[2]
233. *Sfântul Haralambie*, nr. inv. 1121 OC, datată 1882, atribuită, prin analogie, lui Savu Moga din Arpașu de Sus
234. *Nașterea lui Iisus*, nr. inv. 1122 OC, datată 4 iunie 18- -, semnată Zugravu Moga Savu
235. *Cina cea de taină*, nr. inv. 1123 OC, datată 1877, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
236. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 1124 OC, datată 1859, probabil Savu Moga din Arpașu de Sus
237. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 1125 OC, datată 1872
238. *Încoronarea Maicii Domnului*, nr. inv. 1126 OC, datată 1863, probabil Savu Moga din Arpașu de Sus
239. *Iisus pe tron*, nr. inv. 1127 OC, datată 1879, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
240. *Iisus pe tron*, nr. inv. 1128 OC, datată 24 ianuarie 1841, semnată Savu Moga Zugrav
241. *Sfântul Ilie*, nr. inv. 1129 OC, datată 1887, atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara
242. *Izvorul Tămăduirii*, nr. inv. 1130 OC, datată 1888, atribuită, prin analogie, lui Matei Țimforea din Cârțișoara
243. *Botezul lui Iisus*, nr. inv. 1131 OC, datată 1857 - 1858, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
244. *Intrarea în biserică a Maicii Domnului (Vovedenie)*, nr. inv. 1133 OC, datată 1865, semnată „Ioan Pop Zugrav la Făgăraș la anul 1865”
245. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 1134 OC, datată 1877, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
246. *Sfântul Haralambie*, nr. inv. 1136 OC, datată 1875, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
247. *Maica Domnului Împărăteasă*, nr. inv. 1137 OC, datată 1866
248. *Sfântul Ilie*, nr. inv. 1139 OC, datată 1859 (ultima cifră scrisă invers), atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
249. *Schimbarea la față*, nr. inv. 1141 OC, datată 1879, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
250. *Încoronarea Maicii Domnului*, nr. inv. 1142 OC, datată 1877, semnată „Zugrav Savu Moga Arpașu de Sus”
251. *Judecata de Apoi*, nr. inv. 1220 OC, datată 1893, atribuită, prin analogie, lui Pavel Zamfir din Laz
252. *Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa*, nr. inv. 1224 OC, datată 1878, atribuită lui Pavel Zamfir din Laz
253. *Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa*, nr. inv. 1229 OC, datată 1894, probabil Pavel Zamfir din Laz
254. *Maica Domnului Îndurerată*, nr. inv. 1230 OC, datată 1893, semnată Pavel [Zamfir] Zu[grav] [din] [Laz]
255. *Arhanghelul Mihail*, nr. inv. 1231 OC, datată 1806 (în litere chirilice), atribuită lui Popa Sandu - Ierņuteni, județul Mureș
256. *Maica Domnului Îndurerată*, nr. inv. 1234 OC, datată 1888, semnată de Pavel [Zamfir] Zu[grav] din Laz
257. *Judecata de Apoi*, nr. inv. 1235 OC, datată 1887, probabil Pavel Zamfir din Laz
258. *Judecata de Apoi*, nr. inv. 1238 OC, datată 1883, atribuită, prin analogie, lui Pavel Zamfir din Laz
259. *Sfântul Gheorghe și 12 scene din viața sa*, nr. inv. 1243 OC, datată 1884, probabil Pavel Zamfir din Laz
260. *Sfânta Treime*, nr. inv. 1244 OC, datată 1888, probabil Pavel Zamfir din Laz
261. *Maica Domnului Îndurerată*, nr. inv. 1246 OC, datată 1899, atribuită zugravului Pavel Zamfir din Laz
262. *Maica Domnului Îndurerată*, nr. inv. 1248 OC, datată 1902, atribuită lui Pavel Zamfir din Laz
263. *Sfântul Ioan Scărarul*, nr. inv. 1252 OC, datată 1881, semnată Pave[l] Z[ug]r[av] sau Z[amf]ir din Laz
264. *Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan*, nr. inv. 1254 OC, datată 1899, probabil Pavel Zamfir din Laz
265. *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe*, nr. inv. 1349 OC, datată 1875, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
266. *Sfântul Haralambie*, nr. inv. 1350 OC, datată 1872, atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara
267. *Iisus cu apostolii*, nr. inv. 1352 OC, datată 1837, semnată Simion Zugrav
268. *Maica Domnului cu Pruncul*, nr. inv. 1353 OC, datată 1837, semnată Simion Zugrav din Laz
269. *Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa*, nr. inv. 1370 OC, datată 1900
270. *Cina cea de taină*, nr. inv. 1371 OC, datată 1877, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
271. *Maica Domnului Îndurerată*, nr. inv. 1373 OC, datată 1876, semnată Ilie [Poienaru] Z[ugrav] [din] Laz
272. *Judecata de Apoi*, nr. inv. 1374 OC, datată 1898, atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara
273. *Sfântul Ilie*, nr. inv. 1375 OC, datată 1877, atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara
274. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 1377 OC, datată 1905, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
275. *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe*, nr. inv. 1378 OC, datată 1902
276. *Sfinții Constantin și Elena*, nr. inv. 1379 OC, datată 1888
277. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 1380 OC, datată 1878, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
278. *Sfântul Haralambie*, nr. inv. 1381 OC, datată 1878, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
279. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 1382 OC, datată 1893, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
280. *Cei Trei Ierarhi*, nr. inv. 1384 OC, datată 1887
281. *Judecata de Apoi*, nr. inv. 1699 OC, datată 1849
282. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 1712 OC, datată 1825, semnată Simion [Zugrav] Laz
283. *Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa*, nr. inv. 1718 OC, datată 1838, semnată Simion Zugrav din Laz
284. *Învierea lui Iisus și 12 scene din viața Sa*, nr. inv. 1778 OC, datată 1881, atribuită lui Pavel Zamfir din Laz
285. *Învierea lui Iisus și 26 scene biblice*, nr. inv. 1779 OC, datată 1890, semnată Partenie Poienaru Z[ugrav] din Laz
286. *Cina cea de taină*, nr. inv. 1781 OC, datată 1892, atribuită lui Partenie Poienaru, zugrav din Laz
287. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 2065 OC, datată 1891, icoană de Nicula

288. *Maica Domnului cu Pruncul*, nr. inv. 2134 OC, datată pe verso 1801 (litere chirilice), atribuită lui Popa Sandu - Ierņuteni
289. *Sfântul Gheorghe*, nr. inv. 2583 OC, datată 1855, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
290. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 2605 OC, datată 1898, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
291. *Bunavestire*, nr. inv. 2616 OC, datată 1874, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
292. *Sfinții apostoli Petru și Pavel*, nr. inv. 2617 OC, datată 1874, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
293. *Îngroparea lui Iisus*, nr. inv. 2645 OC, datată 1891, probabil Partenie Poienaru, zugrav din Laz
294. *Judecata de Apoi*, nr. inv. 2696 OC, datată 1894, atribuită, prin analogie, lui Pavel Zamfir din Laz
295. *Maica Domnului Îndurerată și Sfânta Paraschiva*, nr. inv. 2823 OC, datată 1867, Țara Oltului
296. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 3899 OC, datată 1796 (în cifre arabe și litere chirilice), atribuită lui Popa Sandu - Ierņuteni, județul Mureș

B) Colecția „Cornel Irimie” (OC) / 96

297. *Iisus la fântâna lui Iacob*, nr. inv. 2773 OC, datată 1899, atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara
298. *Arhanghelii Mihail și Gavriil*, nr. inv. 2811 OC, datată 1884 (an vizibil prin transparentă), probabil Pavel Zamfir din Laz

C) Colecția „Telea - Bologa” (OC) / 96

299. *Judecata de Apoi*, fără nr. inv., datată 1884, atribuită lui Matei Țimforea din Cârțișoara
300. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. T 45 OC, datată 1830
301. *Maica Domnului cu Pruncul*, nr. inv. T 66 OC, datată 1877
302. *Sfântul Ioan în pustie*, nr. inv. T 67 OC, datată 1899, semnată P[artenie] P[oienaru] Z[ugrav] [din] Laz
303. *Iisus pe tron*, nr. inv. T 79 OC, datată 184[0] sau 184[6], atribuită, prin analogie, lui Savu Moga din Arpașu de Sus
304. *Iisus pe tron*, nr. inv. T 109 OC, datată pe document - 7 septembrie 1830, în limba maghiară cu litere gotice, semnată pe document - Pop Ioan Bukur [?] cel mic Pictor
305. *Iisus pe tron*, nr. inv. T 113 OC, datată 1859, atribuită, prin analogie, lui Savu Moga din Arpașu de Sus

D) Colecția Muzeului în Aer Liber (AL) / 97

II. Colecția Muzeului Național Brukenthal / 98

1. Muzeul Național Brukenthal
2. Colecția Muzeului Național Brukenthal

Icoane pe lemn din secolele XVIII-XIX în Colecția Brukenthal / 99

• CATALOG / 100

3. *Maica Domnului Împărăteasă*, ulei pe pânză (proiect pentru Catedrala Ortodoxă din Sibiu), nr. inv. 1530, sf. de secol XIX, Octavian Smighelschi
4. *Maica Domnului Împărăteasă*, ulei pe pânză (proiect pentru Catedrala Ortodoxă din Sibiu), nr. inv. 1532, sf. de secol XIX, Octavian Smighelschi
5. *Iisus Pantocrator*, hârtie maruflată pe pânză, nr. inv. 1637, sf. de secol XIX (proiect pentru Catedrala Ortodoxă din Sibiu), Octavian Smighelschi
6. *Maica Domnului cu Pruncul*, ulei pe ciment (proiect pentru Catedrala Ortodoxă din Sibiu), nr. inv. 1725, sf. de secol XIX, Octavian Smighelschi
7. *Maica Domnului cu Pruncul*, ulei pe ciment (proiect pentru Catedrala Ortodoxă din Sibiu), nr. inv. 1726, sf. de secol XIX, Octavian Smighelschi
8. *Triptic - Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 1991, înc. de secol XVIII
9. *Triptic*, icoană pe lemn: a) *Trei sfinți*, b) *Înălțarea lui Iisus*, c) *Trei sfinți* - nr. inv. 2261, secol XVIII
10. *Triptic*, icoană pe lemn, nr. inv. 2477, secol XVIII
11. *Maica Domnului cu Pruncul*, ulei pe lemn, nr. inv. 2493, datată 1878, semnată Mișu Popp
12. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 2553, înc. de secol XVIII
13. *Iisus Pantocrator*, icoană pe lemn, nr. inv. 2554, datată 18 februarie 1833
14. *Adormirea Maicii Domnului*, icoană pe lemn, nr. inv. 2561, secol XIX
15. *Sfântul Teodor*, icoană pe lemn, nr. inv. 2611, secol XIX
16. *Nașterea Sfântului Ioan*, icoană pe lemn, nr. inv. 2612, secol XVIII
17. *Sfântul Pantelimon*, ulei pe lemn, nr. inv. 2613, datată 1889, atribuită, prin analogie, lui Mișu Popp
18. *Trei sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. 2644, secol XIX
19. *Sfântul Gheorghe*, icoană pe lemn, nr. inv. 2645, secol XIX
20. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 2651, secol XIX

21. *Sfântul Ioan Botezătorul*, icoană pe lemn, nr. inv. 2652, secol XIX
22. *Încoronarea Maicii Domnului*, icoană pe lemn, nr. inv. 2653, secol XIX
23. *Sfântul Mucenic Gheorghe*, icoană pe lemn, nr. inv. 2654, secol XIX
24. *Bunavestire*, icoană pe lemn, nr. inv. 2655, sf. de secol XVIII
25. *Maica Domnului cu Pruncul înconjurată de patru sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. 2669, secol XVIII
26. *Încoronarea Maicii Domnului și Iisus binecuvântând*, icoană pe lemn în relief, cu două registre, nr. inv. 2693, secol XVIII
27. *Nașterea Maicii Domnului*, icoană pe lemn, nr. inv. 2694, sf. de secol XVIII, inscripție în slavonă „Tudorka”
28. *Maica Domnului cu Pruncul și 14 scene cu sfinți*, icoană pe lemn, nr. inv. 2695, secol XVIII
29. *Maica Domnului cu Pruncul*, icoană pe lemn, nr. inv. 2696, secol XIX
30. *Sfinții Gheorghe și Dimitrie*, icoană pe lemn, nr. inv. 2724, sf. de secol XVIII
31. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 3038, secol XVIII
32. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 3039, secol XVIII
33. *Arhanghelul Mihail*, icoană pe lemn, nr. inv. 3041, datată 1770
34. *Christ cu coroana de spini*, ulei pe pânză, nr. inv. 3057, sf. de secol XIX
35. *Maica Domnului*, icoană pe lemn, nr. inv. 3058, secol XIX
36. *Sfântul Ioan*, icoană pe lemn, nr. inv. 3059, secol XIX
37. *Maria cu Pruncul*, ulei pe tablă, nr. inv. 3113, secol XIX, I. Körösy
38. *Iisus pe Muntele Măslinilor*, ulei pe tablă, nr. inv. 3114, secol XIX, I. Körösy
39. *Maica Domnului cu Pruncul, Sfânta Iustina și Sfânta Iulia*, icoană cu ferecături, nr. inv. 3125, datată 1814, inscripție: „chipul icoanei făcătoare de minuni a Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, Iviriana, care s-a aflat în biserica lui Sofronie din Molcino. S-a zugrăvit în anul 1814 aprilie 23 zile” - text rusesc

III. Colecția Arhiepiscopiei Sibiului / 107

1. Casa „Eminescu” - Arhiepiscopia Sibiului

Icoane pe lemn din secolele XVIII-XIX în Colecția Arhiepiscopiei Sibiului / 111

2. Conversație cu diaconul Toader Ilie - Arhiepiscopia Sibiului, Casa „Mihai Eminescu”
3. Colecția de icoane pe lemn a Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu”. Detaliu din cele două săli de expoziție situate la parterul clădirii
4. *Bunavestire*, icoană pe lemn - Arhiepiscopia Sibiului, nr. inv. 49, datată 1869, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
5. *Bunavestire*, icoană pe sticlă - CNM „Astra”, nr. inv. 2616 OC, datată 1874, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
6. *Iisus Hristos binecuvântând*, icoană pe lemn - Arhiepiscopia Sibiului, nr. inv. 737, sf. de secol XVIII, atribuită lui Petru Zugrav[u] din Topârcea
7. *Deisis*, icoană pe sticlă - Arhiepiscopia Sibiului, nr. inv. 546, sf. de secol XVIII, atribuită lui Petru din Topârcea
8. Colecția de icoane pe lemn a Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu”. Detaliu din depozitul numărul 1, situat la etajul clădirii
9. *Bunavestire*, icoană pe lemn - prăznicar, Arhiepiscopia Sibiului, nr. inv. 56, datată 1870, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
10. *Sfântul Haralambie*, icoană pe sticlă, Arhiepiscopia Sibiului, nr. inv. 1856, datată 1888, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
11. *Maica Domnului Împărăteasă*, icoană pe lemn - Arhiepiscopia Sibiului, nr. inv. 525, sf. de secol XIX, probabil Pavel Zamfir din Laz
12. *Maica Domnului Îndurerată*, icoană pe sticlă - CNM „Astra”, nr. inv. 1230 OC, datată 1893, semnată Pavel [Zamfir] Zu[grav] [din] [Laz]
13. *Maica Domnului Împărăteasă*, icoană pe sticlă - CNM „Astra”, nr. inv. 2478 OC, sf. de secol XIX, probabil Pavel Zamfir din Laz
14. Colecția de icoane pe lemn a Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu”. Detaliu din depozitul numărul 2, situat la etajul clădirii
15. *Intrarea în biserică a Maicii Domnului (Vovedenie)*, icoană pe lemn - Arhiepiscopia Sibiului, nr. inv. 1006, datată 1888, atribuită, prin analogie, lui Savu Moga din Arpașu de Sus
16. *Întâmpinarea lui Iisus (Stretenie)*, nr. inv. 1115 OC - CNM „Astra”, datată 1877, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus

- **CATALOG / 118**
Expoziție parter

17. *Bunavestire*, icoană pe lemn, nr. inv. 49, datată 1869, atribuită, prin analogie, lui Savu Moga din Arpașu de Sus
18. *Iisus Hristos binecuvântând*, icoană pe lemn, nr. inv. 737, sf. de secol XVIII, atribuită lui Petru Zugrav[u] din Topârcea
19. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 972, a doua jumătate a secolului XVIII, atribuită lui Iacov din Rășinari
20. *Iisus Hristos binecuvântând*, icoană pe lemn, nr. inv. 973, datată 11 februarie 1787 (datare în litere și cifre), atribuită, prin analogie, lui Petre Diacul din Preluca
21. *Iisus Hristos binecuvântând*, icoană pe lemn, nr. inv. 981, datată 1749, atribuită, prin analogie, lui Nechita Zugrav[u]
22. *Deisis*, icoană pe lemn, nr. inv. 995, datată 1750, inscripție ilizibilă, probabil Simion Silaghi - Sălăjeanu

- **CATALOG / 121**
Depozit - camera 1

23. *Bunavestire*, icoană pe lemn - prăznicar, nr. inv. 56, datată 1870, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
24. *Maica Domnului Împărăteasă*, icoană pe lemn, nr. inv. 525, sf. de secol XIX, probabil Pavel Zamfir din Laz

- **CATALOG / 123**
Depozit - camera 2

25. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 730, sf. de secol XVIII, atribuită lui Petru Zugrav[u] din Topârcea
26. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn, nr. inv. 735, sf. de secol XVIII, atribuită lui Petru Zugrav[u] din Topârcea
27. *Intrarea în biserică a Maicii Domnului (Vovedenie)*, icoană pe lemn, nr. inv. 1006, datată 1888, atribuită, prin analogie, lui Savu Moga din Arpașu de Sus
28. *Iisus Hristos binecuvântând*, icoană pe lemn, nr. inv. 1984, pictată, probabil, în anul 1816 (datată prin analogie cu nr. inv. 1983), atribuită, prin analogie, lui Nicolae Zugrav[u] din Lupșa (cf. nr. inv. 1983)

Icoane pe sticlă din secolele XVIII-XIX în Colecția Arhiepiscopiei Sibiului / 128

29. Colecția de icoane pe sticlă a Arhiepiscopiei Sibiului - Casa „Eminescu”. Detaliu din sala de expoziție situată la etajul clădirii
30. *Sfântul Nicolae*, icoană pe lemn - Parohia Ortodoxă Părău (județul Brașov), colecția Mănăstirii „Brâncoveanu”, Sâmbăta de Sus, a doua jumătate a secolului al XIX-lea, atribuită lui Ioan Pop, zugrav din Făgăraș - foto după Rustoiu, Băjenaru, Dumitran, Szöcs 2008, pl. 246
31. *Iisus Hristos Atotțiitorul*, icoană pe sticlă - Arhiepiscopia Sibiului, nr. inv. 1704, datată 1854, atribuită lui Ioan Pop, zugrav din Făgăraș

- **CATALOG / 129**

32. *Nașterea Domnului*, nr. inv. 45, datată 1900 (pictorul își păstrează modul de exprimare și la începutul secolului XX), probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
33. *Iisus Hristos binecuvântând*, nr. inv. 518, datată 1890, semnată Nicolae Oancea din Vale, zugrav din Rășinari
34. *Maica Domnului Îndurerată*, nr. inv. 908, datată 1868, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
35. *Pogorârea lui Hristos la Iad*, nr. inv. 1030, datată 1835 (cifrele sunt scrise invers), probabil Popa Sandu, Ierņuțeni, județul Mureș
36. *Sfântul Ilie*, nr. inv. 1032, datată 1819, probabil Popa Sandu, Ierņuțeni, județul Mureș
37. *Coborârea de pe Cruce și Punerea în Mormânt*, nr. inv. 1581, datată 1877, semnată „Zugrav Savu Moga din Arpașu de Sus”
38. *Sfinții apostoli Petru și Pavel*, nr. inv. 1582, datată 1875, atribuită lui Savu Moga din Arpașu de Sus
39. *Iisus Hristos pe tron*, nr. inv. 1637, datată 1803 (litere chirilice), probabil Popa Sandu, Ierņuțeni, județul Mureș
40. *Iisus Hristos Atotțiitorul*, nr. inv. 1704, datată 1854, atribuită lui Ioan Pop, zugrav din Făgăraș
41. *Sfântul Nicolae*, nr. inv. 1841, datată 1799 (în cifre arabe și litere chirilice), atribuită lui Popa Sandu, Ierņuțeni, județul Mureș
42. *Sfântul Haralambie*, nr. inv. 1856, datată 1888, probabil Matei Țimforea din Cârțișoara
43. *Maica Domnului Îndurerată*, nr. inv. 1955, datată 1883, semnată Ilie Poienaru [I], zugrav din Laz

Concluzii / 132

1. Aspecte din timpul expoziției „... Prin mine Ioan Pop Zugravul”

CUPRINS

Stilul de tradiție bizantină reflectat în icoanele transilvănene / 7

I. Colecția Complexului Național Muzeal „Astra” / 31

- Colecția „Obiecte de Cult” / 34
- Colecția „Cornel Irimie” / 35
- Colecția „Telea - Bologa” / 35
- Colecția Muzeului în Aer Liber / 36

Icoane pe lemn din secolele XVIII-XIX în Colecția „Astra” / 37

- CATALOG / 39
 - Colecția „Obiecte de Cult” / 39
 - Colecția „Cornel Irimie” / 60
 - Colecția „Telea - Bologa” / 61
 - Colecția Muzeului în Aer Liber / 67

Icoane pe sticlă din secolele XVIII-XIX în Colecția „Astra” / 73

- CATALOG / 78
 - Colecția „Obiecte de Cult” / 78
 - Colecția „Cornel Irimie” / 96
 - Colecția „Telea - Bologa” / 96
 - Colecția Muzeului în Aer Liber / 97

II. Colecția Muzeului Național Brukenthal / 98

Icoane pe lemn din secolele XVIII-XIX în Colecția Brukenthal / 99

- CATALOG / 100

III. Colecția Arhiepiscopiei Sibiului / 107

Icoane pe lemn din secolele XVIII-XIX în Colecția Arhiepiscopiei Sibiului / 111

- CATALOG / 118

Icoane pe sticlă din secolele XVIII-XIX în Colecția Arhiepiscopiei Sibiului / 128

- CATALOG / 129

Concluzii / 132

Bibliografie / 134

Lista ilustrațiilor / 138

- Născută la 18 octombrie 1977 (Baș, județul Olt)
- Studii liceale la Slatina: Școala Normală „Nicolae Titulescu”
- Studii universitare: Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Istorie și Patrimoniu. Titlul de Licențiat în Arte, Proflul: Arte Plastice și Decorative, Specializarea: Conservare și Restaurare, Secția „Pictură”
- Membră ICOM - International Council of Museums
- Membră a Uniunii Artiștilor Plastici din România - Filiala Sibiu, cu expoziții personale și de grup în țară și în străinătate
- Restaurator pictură tempera în cadrul Complexului Național Muzeal „Astra”, Sibiu
- Studii postuniversitare: Master *Protejarea și Valorificarea Patrimoniului Național Istoric*, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu
- Doctorat în istorie - Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Istorie și Patrimoniu „Nicolae Lupu”, Catedra de istorie antică și medievală; Îndrumător: Prof. Univ. Dr. Thomas Năgler; Tema: *Cultul icoanei în iconografia bizantină din perspectivă istorică. Stilul bizantin reflectat în icoanele de secol XVIII-XIX din colecțiile sibiene*
- Cadru didactic asociat al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Istorie și Patrimoniu „Nicolae Lupu”, Catedra de Conservare-Restaurare
- Experiență științifică în domeniul conservării și restaurării: Saloane și Sesiuni naționale și internaționale
- Experiență practică în domeniul conservării și restaurării: Restaurarea icoanelor pe suport de lemn și sticlă din cadrul Complexului Național Muzeal „Astra”, precum și din alte colecții din țară
- Cercetare în domeniul Conservării și Restaurării (icoane pe lemn și icoane pe sticlă) *Cercetarea, conservarea, restaurarea și valorificarea colecției de icoane pe sticlă a CNM „Astra” Sibiu* - proiect în curs de derulare, autori: Coman Sipeanu Olimpia, Bucur Mirel, Curcă Ionescu A. Geanina - Conferința Internațională „Tendințe în Conservarea Preventivă”; Sesiunea Națională de Conservare - Restaurare - CNM „Astra”, Sibiu, 26-29 septembrie 2007, CePCoR, Complexul Național Muzeal „Astra”, Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM” - ISBN 978-973-88607-1-1, 2008 [Cd-Rom]
- Autoare a numeroase studii în reviste de specialitate, dintre care amintim: „STUDIA UNIVERSITATIS CIBINIENSIS Series Historica II”, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2005, ISSN 1584-13165
„CIBINIUM 2001–2005”, Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2006, ISSN 1842 - 0249
„STUDIA UNIVERSITATIS CIBINIENSIS” - Series Historica III-IV, Sibiu, Tipar Techno Media, 2006-2007, ISSN 1584-3165
„BRVKENTHAL. ACTA MVSEI II. 1” - Sibiu/Hermannstadt, Alba Iulia, Editura „ALTIP”, 2007, ISBN 1842 - 2691
„CONSERVAREA ȘI RESTAURAREA PATRIMONIULUI CULTURAL”, vol. VII, Iași, Editura Trinitas, 2007, ISBN 978 - 973 - 155 - 002 - 2
„REVISTA MUZEELOR” 1/2008, Publicație editată de Centrul de Pregătire Profesională în Cultură, București, ISSN 1220-1723
- Alte activități în domeniu: Colaborator la Proiectul Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia *Fragmente din universul credinței românești* finanțat de Administrația Fondului Cultural Național și al Direcției Județene Alba pentru Cultură, în volumele:
... *Prin mine, Ioan Pop Zugravul*, Alba Iulia, Editura „ALTIP”, 2008 - autori: Ioana Rustoiu, Elena Băjenaru, Ana Dumitran, Szöcs Fülöp Károly
Zugravii de la Feisa - Catalogul expoziției temporare, Alba Iulia, Editura „ALTIP”, 2008, autori: Ana Dumitran, Elena - Daniela Cucui
Zugravii Lazului. Pictura murală, Alba Iulia, Editura „ALTIP”, 2008 - autor: Ioana Rustoiu

ISBN 978-973-8993-49-5